

INDEX
PART - III
8. CONTROL OF TRAFFIC
8.1 <u>Limits of speed. (MVA S 112)</u>
8.2 <u>Limits of weight and limitations on use. (MVA S 113)</u>
8.3 <u>Power to have vehicle weighed (MVA S 114)</u>
8.4 <u>Installation and use of weighing devices (MMV R 223)</u>
8.5 <u>Power to restrict the use of vehicles (MVA S 115)</u>
8.6 <u>Traffic signs (MVA S 2(45))</u>
8.7 <u>Power to erect traffic signs. (MVA S 116, MMV R 238)</u>
8.8 <u>Erection of placing of signs or advertisements on roads prohibited.(MMV R 241)</u>
8.9 <u>Parking places and halting stations. (MVA S 117)</u>
8.10 <u>Driving regulations. (MVA S 118)</u>
8.11 <u>Duty to obey traffic signs (MVA S 119)</u>
8.12 <u>Vehicles with left hand control. (MVA S 120)</u>
8.13 <u>Signals and signaling devices. (MVA S 121)</u>
8.14 <u>Leaving vehicle in dangerous position. (MVA S 122)</u>
8.15 <u>Riding on running board, etc. (MVA S 123)</u>
8.16 <u>Prohibition against travelling without pass or ticket. (MVA S 124)</u>
8.17 <u>Obstruction of driver. (MVA S 125)</u>
8.18 <u>Stationary vehicles. (MVA S 126)</u>
8.19 <u>Removal of motor vehicles abandoned or left unattended on a public place. (MVA S 127)</u>
8.20 <u>Safety measures for drivers and pillion riders. (MVA S 128)</u>
8.21 <u>Wearing of protective headgear. (MVA S 129, MMV R 250)</u>
8.22 <u>Duty to produce license and certificate of registration. (MVA S 130, CMV R 139)</u>
8.23 <u>Duty of the driver to take certain precautions at unguarded railway level crossings . (MVA S 131, MMV R 240)</u>
8.24 <u>Duty of driver to stop in certain cases (MVA S 132)</u>
8.25 <u>Duty of owner of motor vehicle to give information. (MVA S 133)</u>

8.26	<u>Duty of driver in case of accident and injury to a person. (MVA S 134)</u>
8.27	<u>Schemes to be framed for the investigation of accident cases and wayside amenities, etc. (MVA S 135)</u>
8.28	<u>Inspection of vehicle involved in accident. (MVA S 136, MMV R 251)</u>
8.29	<u>Signals and additional safety measures for motor vehicle. (CMV R 138)</u>
8.30	<u>Vehicle abandoned on road. (MMV R 222)</u>
8.31.	<u>Restriction on driving with gear disengaged (MMV R 224)</u>
8.32	<u>Prohibition on mounting or taking hold of vehicle in motion (MMV R 225)</u>
8.33	<u>Towing (MMV R 226)</u>
8.34	<u>Tractor (MVA S 2(44))</u>
8.35	<u>Driving of tractors on roads (MMV R 227)</u>
8.36	<u>Footpaths, cycle tracks and traffic segregation (MMV R 228)</u>
8.37	<u>Projection of loads (MMV R 229)</u>
8.38	<u>Restriction as to carriage of dangerous substance (MMV R 230)</u>
8.39	<u>Restriction on use of sound signals (MMV R 231)</u>
8.40	<u>Prohibition of use of cut-outs (MMV R 232)</u>
8.41	<u>Restriction on travelling backwards (MMV R 233)</u>
8.42	<u>Use of lamps when vehicle at rest (MMV R 234)</u>
8.43	<u>Restriction of dazzling light (MMV R 235)</u>
8.44	<u>Visibility of lamps and registration marks (MMV R 236)</u>
8.45	<u>Stop sign on road surface (MMV R 237)</u>
8.46	<u>Duty to comply with traffic control signals (MMV R 238)</u>
8.47	<u>Trailer (MVA S 2(46))</u>
8.48	<u>Special rules applicable to trailers (MMV R 242)</u>
8.49	<u>Prohibition and restriction on use of trailers with motor cycles and invalid carriages (MMV R 243)</u>
8.50	<u>Prohibition of attachment of trailer to certain vehicles (MMV R 244)</u>
8.51	<u>Restriction on number of trailers to be drawn (MMV R 245)</u>
8.52.	<u>Attendants on trailer (MMV R 246)</u>
8.53	<u>Restriction on length of train of vehicle and trailers (MMV R 247)</u>
8.54	<u>Distinguishing mark for trailers (MMV R 248)</u>
8.55.	<u>Special rules for heavy goods and passenger motor vehicles</u>

attendant (MMV R 249)

9. LIABILITY WITHOUT FAULT IN CERTAIN CASES

9.1 Liability to pay compensation in certain cases on the principle of no fault. (MVA S 140)

9.2. Provisions as to other right to claim compensation for death or permanent disablement. (MVA S 141)

9.3 Permanent disablement. (MVA S 142)

9.4 Applicability of Chapter to certain claims under Act 8 of 1923. (MVA S 143)

10.INSURANCE OF MOTOR VEHICLES AGAINST THIRD PARTY RISKS

10.1 Authorised Insurer (MVA S 145)

10.2 Certificate of Insurance (MVA S 145, CMV R 141, 142, 143)

10.3 Policy of Insurance (MVA S 145)

10.4 Third Party (MVA S 145)

10.5 Necessity for insurance against third party risk. (MVA S 146)

10.6 Requirements of policies and limits of liability. (MVA S 147)

10.7 Effect of death on certain causes of action. (MVA S 155)

10.8 Effect of certificate of insurance. (MVA S 156)

10.9 Transfer of certificate of insurance. (MVA S 157, CMV R 144)

10.10 Production of certain certificates, licence and permit in certain cases. (MVA S 158)

10.11 Duty to furnish particulars of vehicle involved in accident. (MVA S 160)

10.12. Furnishing of copies of reports to Claims Tribunal. (CMV R 150)

10.13 Supply of information. (CMV R 149)

10.14 Special provisions as to compensation in case of hit and run motor accident. (MVA S 161)

10.15 Scheme for payment of compensation in case of hit and run motor accidents. (MVA S 163)

10.16 Option to file claim in certain cases. (MVA S 163B)

10.17 Certificates or cover notes lost, destroyed, torn, soiled, defaced or mutilated (CMV R 146)

10.18 Records of exempted vehicles. (CMV R 148)

11. CLAIMS TRIBUNALS

11.1 [Claims Tribunals \(MVA S 167\)](#)

11.2 [Bar on jurisdiction of Civil Courts. \(MVA S 175\)](#)

11.3 [Power vested in Civil Court which be exercised by Claims Tribunal \(MMV R 275\)](#)

11.4 [Production of certificate of insurance at the time of paying tax on motor vehicle \(MMV R 252\)](#)

11.5. [Information to be furnished to Insurance Company by Claimants \(MMV R 253\)](#)

11.6 [Expert \(MMV R 269\)](#)

12. OFFENCES, PENALTIES AND PROCEDURE

12.1 [General provision for punishment of offences. \(MVA S 177\)](#)

12.2 [Penalty for travelling without pass or ticket and for dereliction of duty on the part of conductor and refusal to ply contract carriage, etc. \(MVA S 178\)](#)

12.3 [Disobedience of orders, obstruction and refusal of information. \(MVA S 179\)](#)

12.4 [Allowing unauthorised persons to drive vehicles. \(MVA S 180\)](#)

12.5 [Driving vehicles in contravention of section 3 or section 4. \(MVA S 181\)](#)

12.6 [Offences relating to licences. \(MVA S 182\)](#)

12.7 [Punishment for offences relating to construction and maintenance of vehicles. \(MVA S 182\)](#)

12.8 [Driving at excessive speed, etc. \(MVA S 183\)](#)

12.9 [Driving dangerously. \(MVA S 184\)](#)

12.10 [Driving by a drunken person or by a person under the influence of drugs. \(MVA S 185\)](#)

12.11 [Driving when mentally or physically unfit to drive. \(MVA S 186\)](#)

12.12 [Punishment for offences relating to accident. \(MVA S 187\)](#)

12.13 [Punishment for abetment of certain offences. \(MVA S 188\)](#)

12.14 <u>Racing and trials of speed. (MVA S 189)</u>
12.15 <u>Using vehicle in unsafe condition. (MVA S 190)</u>
12.16 <u>Sale of vehicle in or alteration of vehicle to condition contravening this Act. (MVA S 191)</u>
12.17 <u>Using vehicles without registration. (MVA S 192)</u>
12.18 <u>Using vehicles without permit. (MVA S 192-A)</u>
12.19 <u>Punishment of agents and canvassers without proper authority. (MVA S 193)</u>
12.20 <u>Driving vehicle exceeding permissible weight. (MVA S 194)</u>
12.21 <u>Imposition of minimum fine under certain circumstances. (MVA S 195)</u>
12.22 <u>Driving uninsured vehicle. (MVA S 196)</u>
12.23 <u>Taking vehicle without authority. (MVA S 197)</u>
12.24 <u>Unauthorised interference with vehicle. (MVA S 198)</u>
12.25 <u>Offences by companies. (MVA S 199)</u>
12.26 <u>Composition of certain offences. (MVA S 200)</u>
12.27 <u>Penalty for causing obstruction to free flow of traffic. (MVA S 201)</u>
12.28 <u>Power to arrest without warrant. (MVA S 202)</u>
12.29 <u>Breath tests. (MVA S 202)</u>
12.30 <u>Laboratory test. (MVA S 204)</u>
12.31 <u>Presumption of unfitness to drive. (MVA S 205)</u>
12.32 <u>Power of police officer to impound document. (MVA S 206)</u>
12.33 <u>Power to detain vehicles used without certificate of registration permit, etc. (MVA S 207)</u>
12.34 <u>Summary disposal of cases. (MVA S 208)</u>
12.35 <u>Restriction on conviction. (MVA S 209)</u>
12.36 <u>Courts to send intimation about conviction. (MVA S 210)</u>
13. MISCELLANEOUS
13.1 <u>Power to levy fee. (MVA S 211)</u>
13.2 <u>Publication, commencement and laying of rules and notifications. (MVA S 212)</u>
13.3 <u>Appointment of motor vehicles officers.(MVA S 213)</u>
13.4 <u>Effect of appeal and revision on orders passed by original authority. (MVA S 214)</u>

13.5 Road Safety Councils and Committees. (MVA S 215)
13.6 Repeal and savings. (MVA S 217)
13.7 Refunds. (MMV R 284)
13.8 Manner of payment of motor vehicle fees. (MMV R 285)
13.9 Manner of maintaining State Register of Motor Vehicles and additional matters to be incorporated in SMART CARD prescribed under Form 23A. (MMV R 285-A)
13.10 Fees for Computerisation of Registration Record. (MMVR 285-B)
13.11 Performance of functions of officer under the Act and the rules made thereunder. (MMVR 287)
13.12 Uniform. (MMVR 288)
14. ANNEXURES
ANNEXURE I - Specification for Air Conditioned Coach
ANNEXURE II- School Bus Policy
ANNEXURE III- Citizen charter

8. CONTROL OF TRAFFIC

8.1 Limits of speed. (MVA S 112) — (1) A person should not drive a motor vehicle or cause or allow a motor vehicle to be driven in any public place at a speed exceeding the maximum speed or below the minimum speed fixed for the vehicle.

(2) The maximum speed should not exceed the maximum speed fixed for any motor vehicle or class or description of motor vehicles by the Central Government. *

(3) The State Government or any authority authorised by the State Government, is empowered to restrict the speed of motor vehicles in the interest of public safety or convenience or because of the nature of any road or bridge.

(4) Appropriate traffic signs are required to be placed or erected at suitable places, for fixing maximum speed limits or minimum speed limits for motor

vehicles or any specified class or description of motor vehicles or for motor vehicles to which a trailer is attached, either generally or in a particular area or on a particular road or roads.

(5) No such notification is necessary if any restriction is to remain in force for not more than one month.

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Bombay 400 032, dated the 16th August 1990.

360

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVA. 0589/CR-1061/TRA-2.—In exercise of the powers conferred by sub-section (2) of section 112 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), and in supersession of Government Order, Home Department, No. MVA. 0589/CR-982 (II)-TRA-2, dated the 21st June 1989, the Government of Maharashtra hereby authorises the Police Commissioners in the Police Commissionerates, Superintendents of Police in the Districts, the Additional Commissioner of Police (Traffic), Bombay and the Deputy Commissioner of Police (Traffic), Bombay, for the said sub-section (2) of section 112 of the said Act.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

M. V. KULKARNI,
Deputy Secretary to Government.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण
प्राधिकृत प्रकाशन

बुधवार, सप्टेंबर २५, १९९६/आश्विन ३, शके १९१८

सबसे अधिक महत्त्वपूर्ण कार्य करण्यासाठी या मंत्रालया येथे एवढे कार्य दिवस आहेत.

भाग चार-अ

महाराष्ट्र शासनाने फॅब्रिकर अथिनिवलायचे बवार केलेले (अग एक, एक-अ आणि एक-उ वांगवये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश वांगविरिपल) नियम व आदेश.

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 25th September 1996

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVA. 0196/871/CR-37/TRA-2.—In exercise of the powers conferred by sub-section (2) of section 112 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), the Government of Maharashtra hereby also authorises all the Additional Commissioner of Police (Traffic) and the Deputy Commissioner of Police (Traffic) in any Police Commissionerates in the State and for that purpose amends the Government Notification, Home Department No. MVA. 0598/CR-1061/TRA-2, dated the 16th August 1990, as follows, namely :—

In the said notification, for the portion beginning with the words "Additional Commissioner of Police" and ending with the brackets and words "(Traffic), Bombay," the following shall be substituted; namely :—

"The Additional Commissioner of Police (Traffic) in the Police Commissionerates and the Deputy Commissioner of Police (Traffic) in the Police Commissionerates".

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

MEDHA GADGIL,

Deputy Secretary to Government.

भाग चार-अ—१२

(३०१)

मासकीय मध्यवर्ती मंत्रालय, मंबई

8.2 Limits of weight and limitations on use. (MVA S 113) — (1) The State Government is empowered to prescribe the conditions for the issue of permits for transport vehicles by the Transport Authorities and prohibit or restrict the use of such vehicles in any area or route.

(2) A person should not drive or cause or allow to be driven in any public place, any motor vehicle which is not fitted with pneumatic tyres.

(3) A person should not drive or cause or allow to be driven in any public place, any motor vehicle or trailer the —

(a) unladen weight of which exceeds the unladen weight specified in the certificate of registration.

(b) laden weight of which exceeds the gross vehicle weight specified in the certificate of registration.

(4) Where the driver or person in charge of a motor vehicle or trailer driven in contravention of MVA S 113, is not the owner, a Court may presume that the offence is committed with the knowledge of or under the orders of the owner of the motor vehicle or trailer.

8.3 Power to have vehicle weighed (MVA S 114) — (1) Any officer of the Motor Vehicles Department who has reason to believe that a goods vehicle is being used in contravention of section 113, direct the driver to convey the vehicle to a weighing device, within a distance of ten kilometres from any point on the forward route or within a distance of twenty kilometres from the destination of the vehicle for weighing.

(2) On weighing, if the vehicle is found to contravene the provisions of section 113 regarding weight, the officer, by order in writing, direct the driver,

(i) to off-load the excess weight at his own risk

(ii) not to remove the goods vehicle from that place until the laden weight has been reduced

(3) On receipt of such notice, the driver should comply with directions given by the officer.

(4) The officer who makes the said order in writing, should also

(i) endorse the relevant details of the overloading on the goods carriage permit

(ii) intimate the fact of such endorsement to the authority which granted that permit.

8.4 Installation and use of weighing devices (MMV R 223)— (1) A weighing device is —

(i) a weigh-bridge installed and maintained at any place by or under the order of the State Government or a local authority or railway administration;

(ii) a weigh-bridge installed and maintained by any person and certified by the registering authority to be a weighing device.

(iii) a portable wheel-weigher of any kind approved by the State Government.

(2) The driver of any goods vehicle should, upon demand by a competent authority, not below the rank of Assistant Inspector of Motor Vehicles, drive the vehicle upon an weighbridge or wheel-weigher in such a manner that the weight of the vehicle or the weight transmitted by any wheel or wheels be exhibited by the weigh-bridge or wheel-weigher.

(3) If the driver of a goods vehicle fails to obey the order given by an officer not below the rank of Inspector of Motor Vehicles, the officer may cause any person, being the holder of a license authorising him to drive the vehicle, to the nearest weigh bridge.

(4) When the weight or axle weight of a motor vehicle is determined by separate and independent determination of the weight transmitted by any wheel or wheels of the vehicles, the axle weight and the laden weight of the vehicle should be deemed to be the sum of the weights transmitted by the wheels of any axle or by all the wheels of the vehicle.

(5) Upon the weighment of a vehicle, the person who has required the weighment or the person in charge of the weighing device, should deliver to

the driver or other person in charge of the vehicle a statement in writing of weight of the vehicle.

(6) The charges of weighing the vehicle should be borne by the vehicle owner.

(7) The driver or the owner of a vehicle which has been so weighed can challenge the accuracy of the weighing device, by statement in writing accompanied by a deposit of hundred rupees and delivered —

(i) within one hour of the receipt of the statement, to the person by whom the statement is delivered to him; or

(ii) within fourteen days of the service on him of notice of proceedings against him under MVA S 113, to the Court issuing such notice.

(8) Upon receipt of a statement challenging the accuracy of weighing device the person or the Court by whom the statement is received should write to the registering authority, for the weighing device to be tested, by an Inspector of Weights and Measures. The certificate of such Inspector regarding the accuracy of the weighing device is final.

(9) If, upon the testing of a weighing device the weighing device is certified to be accurate or to be inaccurate to an extent less than any weight by which the laden weight or unladen weight of the vehicle is shown in the statement is exceeded the registered unladen weight, a contravention of MVA S 113 is deemed to be proved.

(10) If, upon the testing of a weighing device, weighing device is certified to be inaccurate to an extent greater than any weight by which the laden weight or unladen weight of the vehicle is shown in the statement is exceeded the registered laden weight or the registered unladen weight. No further proceedings should be taken in respect of any such laden weight or unladen weight.

(11) If the device is certified to be inaccurate to the said extent in respect of every such laden weight or unladen weight or unladen weight actually weighted, the deposit is required to be refunded.

(12) No person, by reason of having challenged the accuracy of any weighing device is entitled to refuse to comply with any order in writing under MVAS 114.

8.5 Power to restrict the use of vehicles (MVA S 115) — (1) The State Government or any authority authorised by the State Government, if satisfied that,

(i) it is necessary in the interest of public safety or convenience,

(ii) because of the nature of any road or bridge,

is empowered to issue a notification in the Official Gazette, prohibiting or restricting, the driving of motor vehicles or of any specified class or description of motor vehicles either generally, in a specified area or on a specified road, subject to such exceptions and conditions as be specified by that Authority.

(2) When any such prohibition or restriction is imposed, appropriate traffic signs are required to be placed or erected at suitable places.

(3) Where any prohibition or restriction is to remain in force for not more than one month, notification in the Official Gazette is not necessary. However, local publicity should be given of such prohibition or restriction..

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Bombay 400 032, dated the 19th May 1990.

199

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVA. 0589/CR-1061-TRA-2.—In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of section 114, section 115, sub-sections (1) and (4) of section 116, section 117, sub-section (3) of section 130, section 133, sub-sections (1) and (4) of section 158 and sections 206, 207 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988) and in supersession of Government Notification, Home Department, No. MVA. 6657-XII, dated the 13th July 1959, the Government of Maharashtra hereby authorises or empowers as the case may be, the officers mentioned in column (2) of the Schedule hereto for the purposes of the provisions specified against each one of them in column (3) thereof.

Schedule

Sr. No.	Name of the Officer	Provisions of Motor Vehicles Act, 1988.
1	2	3
1	(i) Police Commissioners in the Police Commissionerates. (ii) Collectors and Additional District Magistrates in the Districts.	Section 115
2	(i) Commissioner of Police. (ii) Superintendent of Police.	Section 116(1)(a)(b), 116(4) and 117.
3	Police Officers not below the rank of Assistant Sub-Inspector of Police.	Sections 114, 206 and 207.
4	Police Officers not below the rank of Head Constable.	Sections 130(3), 133 and 158(4).
5	Members of the Home Guards constituted under the Bombay Home Guards Act, 1949 (Bom. III of 1949), not below the rank of a Company Commander in Uniform.	Section 207.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

M. V. KULKARNI,

Deputy Secretary to Government.

सामर्थ्य अक्षरे

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण
प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, ऑक्टोबर १, १९९६/आश्विन ९, शके १९१८

एकसंगी संकलन म्हणून वाईस करण्यासाठी वा सामान्य वेगळे पृष्ठ चढाई दिले जाईल.

भाग चार-अ

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिविध्यान्वये तयार केलेले (भाग एक, एक-अ आणि एक-ब) यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांमधिलिखित नियम व आदेश.

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 27th September 1996.

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVA. 0196/871/CR-37/TRA-2.—In exercise of the powers conferred by section 115, sub-sections (1) and (4) of section 116 and section 117 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), the Government of Maharashtra hereby authorises and empowers as the case may be the Additional Commissioner of Police (Traffic) and the Deputy Commissioner of Police (Traffic) in any Police Commissionerate in the State and for that purpose amends the Government Notification, Home Department No. MVA. 0589/CR-1061/TRA-2, dated the 19th May 1990 as follows, namely :—

In the said notification, for entry 2A, the following entry shall be substituted, namely :—

- “ 2A. (i) Additional Commissioner of Police Sections 115, 116 (1) (a) (b), 116 (4) and 117; ”.
- (ii) Deputy Commissioner of Police (Traffic).

in the Police Commissionerates.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

MEDHA GADGIL,
Deputy Secretary to Government.

Desk Officer.

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Bombay 400 032, dated the 31st July 1990.

344

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVA. 0590/504/TRA-2. —In exercise of the powers conferred by sub-section (1) of sections 116 and 117 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), in its application to the State of Maharashtra, the Government of Maharashtra, hereby authorises the Principal Judge of the Bombay City Civil Court and Sessions Judge, Greater Bombay, for the purposes of the said sections 116 and 117 in relation to the area within the compound of the buildings of the Bombay City Civil and Sessions Court are situated and which are under the control of the Government.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

M. V. KULKARNI,

Deputy Secretary to Government.

8.6 Traffic signs (MVA S 2(45)) - “traffic signs” means signs specified in First Schedule of the Motor Vehicles Act, 1988 and includes all signals, warning sign posts, direction posts, markings on the road or other devices for the information, guidance or direction of drivers of motor vehicles.

8.7 Power to erect traffic signs. (MVA S 116, MMV R 238) — (1) The State Government or any authority authorised by the State Government is empowered to cause or allow, traffic signs to be placed or erected in any public place for the purpose of bringing to public notice any-

(i) speed limits fixed under MVA S 112,

(ii) prohibitions or restrictions imposed under MVA S 115,

(iii) restrictions imposed generally for the purpose of regulating motor vehicle traffic.

(2) A State Government or any authority authorised by the State Government is empowered, to designate certain roads as main roads for the purposes of the driving regulations made by the Central Government, by-

(i) notification in the Official Gazette,

(ii) the erection at suitable places of the appropriate traffic signs.

(3) Traffic signs placed or erected should be of the size, colour and type and should have the meanings set forth in the First Schedule.

(4) The State Government or any authority empowered by the State Government is empowered to make or authorise the addition to any sign set forth in the said Schedule, of transcriptions of the words, letters or figures in such script as the State Government think fit.

(5) No traffic sign should, be placed or erected on any road.

(6) All traffic signs placed or erected prior to the commencement of M.V.Act, 1988 by any competent authority be deemed to be traffic signs placed or erected under the provisions of MVA S 116(1).

(7) Every driver of a vehicle should drive the vehicle in conformity with any indication given by a traffic signs.

(8) A State Government by notification in the Official Gazette , empower any police officer not below the rank of a Superintendent of Police to remove or cause to be removed any sign or advertisement, which -

(i) is so placed, in his opinion as to obscure any traffic sign from view.

(ii) in his opinion is so similar in appearance to a traffic sign as to be misleading.

(iii) in his opinion is likely to distract the attention or concentration of the driver.

(9) A person should not wilfully remove, alter, deface, or tamper with, any traffic signs.

(10) If any person accidentally causes damage to a traffic sign, as renders it useless, he should report the fact to a police officer or at a police station as soon as possible and within twenty-four hours of the occurrence.

8.8 Erection of placing of signs or advertisements on roads prohibited.(MMV R 241)— A persons should not erect or cause or allow to be erected, on any road any sign or advertisement, which in the opinion of the -

(a) Commissioner of Police

(b) District Magistrate,

(c) District Superintendent of Police

(d) Transport Commissioner, Maharashtra State,

is so placed or erected as to obscure any traffic sign from view or is so similar in appearance to a traffic sign as to be misleading.

8.9 Parking places and halting stations. (MVA S 117) — The State Government or any authority authorised by the State Government , in consultation with the local authority determine places at which -

(i) motor vehicles stand either indefinitely or for a specified period of time,

(ii) public service vehicles stop for a longer time than is necessary for the taking up and setting down of passengers.

8.10 Driving regulations. (MVA S 118) — The Central Government is empowered to make regulations for the driving of motor vehicles by notification in the Official Gazette,.

8.11 Duty to obey traffic signs (MVA S 119) — (1) Every driver of a motor vehicle should drive the vehicle in conformity with -

(i) any indication given by mandatory traffic sign.

(ii) the driving regulations made by the Central Government,

(iii) all directions given to him by any police officer.

(2) “mandatory traffic sign” means a traffic sign -

(i) included in Part A of the First Schedule,

(ii) of similar form (that is to say, consisting of a circular disc displaying a device, word or figure and having a red ground or border) placed or erected for the purpose of regulating motor vehicle traffic.

8.12 Vehicles with left hand control. (MVA S 120) — A person should not drive or cause or allow to be driven in any public place any motor vehicle with a left-hand steering control unless it is equipped with a mechanical or electrical signalling device.

8.13 Signals and signaling devices. (MVA S 121) — The driver of a motor vehicle should make signals of an intention to turn to the right or left or to stop in the case of a motor vehicle with a —

(a) right-hand steering control, be given by a mechanical or electrical device. (b) left-hand steering control, should be given by a mechanical or electrical device.

8.14 Leaving vehicle in dangerous position. (MVA S 122) — A person in charge of a motor vehicle should not cause or allow the vehicle, to be abandoned or to remain at rest on any public place in such a -

- (a) position,
- (b) condition,
- (c) circumstances,

as to cause or likely to cause danger, obstruction or undue inconvenience to other road users.

8.15 Riding on running board, etc. (MVA S 123) — (1) A driver or in charge of a motor vehicle should not carry any person or allow any person to be carried on the running board or outside the body of the vehicle.

(2) A person should not travel on the running board or on the top or on the bonnet of a vehicle.

8.16 Prohibition against travelling without pass or ticket. (MVA S 124)

— (1) A person should not enter or remain in any stage carriage for the purposes of traveling, unless he has with him a proper pass or ticket:

(2) Where the arrangements for the supply of tickets are made in the stage carriage, a person after his entry in the vehicle should make the payment of his fare to the conductor or the driver who is acting as a conductor and obtain a ticket for his journey.

8.17 Obstruction of driver. (MVA S 125) — A driver should not allow any person to stand or sit or to place anything in such a manner or position as to hamper his control of the vehicle.

8.18 Stationary vehicles. (MVA S 126) — A driver or in charge of a vehicle should not cause or allow the vehicle to remain stationary in any public place, unless -

- (a) there is in the driver's seat a person duly licensed to drive the vehicle,
- (b) the mechanism has been stopped and a brake or brakes applied,
- (c) such other measures have been taken so as to ensure that the vehicle cannot accidentally be put in motion in the absence of the driver.

8.19 Removal of motor vehicles abandoned or left unattended on a public place. (MVA S 127) — (1) Where any vehicle is -

(i) abandoned or left unattended on a public place for ten hours or more,

(ii) parked in a place where parking is legally prohibited,
its removal by a towing service or its immobilisation by wheel clamping is authorised by a police officer in uniform having jurisdiction.

(2) Where an abandoned, unattended, wrecked, burnt or partially dismantled vehicle is creating a traffic hazard, or its physical appearance is causing the impediment to the traffic, its immediate removal from the public place by a towing service is authorised by a police officer having jurisdiction.

(3) Where a vehicle is removed by a police officer, the owner of the vehicle is responsible for all towing costs, besides penalty.

8.20 Safety measures for drivers and pillion riders. (MVA S 128) —

(1) A driver of a two-wheeled motor cycle should not carry more than one person in addition to himself on the motor cycle.

(2) A person should not be carried otherwise than sitting on a proper seat securely fixed to the motor cycle behind the driver's seat with appropriate safety measures.

(3) The Central Government is empowered to prescribe other safety measures for the drivers of two-wheeled motor cycles and pillion riders.

8.21 Wearing of protective headgear. (MVA S 129, MMV R 250) —

(1) Every person driving or riding (otherwise than in a side car) should, while in a public place, wear protective headgear conforming to the standards of Bureau of Indian Standards.

(2) This provision is not applicable to a person who is a Sikh, if he is, while driving or riding on the motor cycle, in a public place, wearing a turban.

(3) The State Government has made following provisions for exemption of the helmet,

(i) persons driving motor cycles in municipal areas;

(ii) persons driving motor cycles on roads, other than the State Highways and National Highways in areas other than the municipal areas; and

(iii) persons driving two-wheeled mopeds fitted with engine capacity of less than 50 cubic centimeters on the State Highways and National Highways in areas other than the municipal areas.

(4) "Protective headgear" means a helmet which,—

(a) by virtue of its shape, material and construction, could reasonably be expected to afford to the person driving or riding on a motor cycle a degree of protection from injury in the event of an accident; and

(b) is securely fastened to the head of the wearer by means of straps or other fastenings provided on the headgear.

दुचाकी वाहनस्वारांना 'संरक्षक शिरोवेष्टन' वापरणे बंधनकारक करण्याबाबत.

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३रा व ४था मजला,
डॉ.अंबेडकर उद्यानजवळ, सरकारी चरहास्त,
वांदे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

क्र.एम्‌व्हीटी-३२९२/सीआर-१९४२-बी/का.२(५)/जा.क्र.

३२९

दिनांक :

12 8 JAN 2005

परिपत्रक

मोटर वाहन कायदा १९८८ च्या कलम १२९ नुसार :-

दुचाकी वाहनचालक किंवा तिच्यावरून प्रवास करणाऱ्या व्यक्तीस 'संरक्षक शिरोवेष्टन' वापरणे आवश्यक आहे.

फक्त साईडकार मध्ये बसलेल्या व्यक्तीस किंवा शीख व्यक्तीस, पगडी घालली असल्यास, आवश्यक नाही.

तसेच 'संरक्षक शिरोवेष्टन' भारतीय मानक विभागाच्या मानकांशी अनुरूप अकरण आवश्यक आहे.

महाराष्ट्र मोटर वाहन वि.म. प्र.क्र. २५० (दि.१/१०/२००१ च्या सुधारणेनुसार) नुसार ५० सी.सी. पेक्षा कमी क्षमता असलेल्या मोपेड चालविणाऱ्या किंवा तिच्यावरून प्रवास करणाऱ्या व्यक्तीस 'संरक्षक शिरोवेष्टन' वापरण्यापासून महाराष्ट्र शासनाने सूट दिलेली आहे.

महाराष्ट्र शासनाने परिपत्रक क्र. एम्‌व्हीटी-०५८८/सीआर-५७०/७६४-अ(१)/परि-२, दि.१७/०१/२००५ नुसार महाराष्ट्र राज्याच्या संपूर्ण क्षेत्रात मोटर वाहन कायदा कलम १२९ मधील तरतुदीनुसार मोटर सायकल चालविणाऱ्या किंवा तिच्यावरून प्रवास करणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीस 'संरक्षक शिरोवेष्टन' वापरणे बंधनकारक केले आहे. या परिच्छेदातील उपरोक्त शासन परिपत्रकाची प्रत आपल्या माहितीसाठी सोबत जोडली आहे.

उपरोक्त बाबी विचारात घेता आपणांस सूचना देण्यात येतात की,

१. मोटर सायकल चालविणाऱ्या किंवा तिच्यावरून प्रवास करणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीस 'संरक्षक शिरोवेष्टन' बंधनकारक केल्याचे स्थानिक वृत्तपत्र आणि दूरचित्रवाणीवरून जनतेच्या माहितीकरिता विस्तृतपणे प्रसारित करावे.

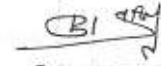
A-Paripatral

२. दुचाकी वाहनधारकास 'शिरोवेष्टन' वापरण्याचे फायदे समजावून सांगून त्यांना 'शिरोवेष्टन' वापरण्यासाठी त्यांचे प्रबोधन करावे.

३. 'संरक्षक शिरोवेष्टन' पुरेशा संस्थेने उपलब्ध होण्यासाठी प्रयत्नशील राहावे. तसेच ते भारतीय मानक विभागाच्या मानकांशी अनुरूप असल्याची स्वबरोदारी घ्यावी. शिरोवेष्टनाच्या किंमती माफक राहतील यासाठीदेखील प्रयत्नशील राहावे. आवश्यक वाढल्यास मा. जिल्हाधिकारी यांना त्यासाठी सहकार्याची विनंती करावी.

४. 'संरक्षक शिरोवेष्टन' त्थनकारक करण्याच्या नियमांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी. नियमाचे उल्लंघन करणाऱ्या व्यक्तीविरुद्ध मोटार वाहन कायदा, कलम १२९/१७७ अन्वये न्यायालयात खटला दाखल करावा किंवा प्रत्येकी रु.१००/- तडजोड शुल्क स्विकारावे.

५. उपरोक्त बाबतचा तसेच 'संरक्षक शिरोवेष्टन' वापरल्यामुळे होणारे फायदे व तोटे या बाबतचा सविस्तर अहवाल दरमहा या कार्यालयास सादर करावा.

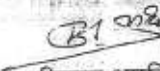

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रति,

- १) सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना माहिती व आवश्यक त्या कार्यवाहीसाठी.
- २) उप संचालक (वृत्त), माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई यांना विनंती करण्यात येते की, सदर बाब वृत्तपत्रातून प्रसिध्द करण्यात यावी.
- ३) संचालक, दूरचित्रवाणी वरळी यांना विनंती करण्यात येते की, सदर बाब दूरचित्रवाणीवरून प्रसारित करण्यात यावी.
- ४) सर्व पोलीस अधीक्षक यांना माहिती आणि योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
- ५) सर्व पोलीस आयुक्त यांना माहिती आणि योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
- ६) सह पोलीस आयुक्त (वाहतूक), वरळी, मुंबई-४०० ०२५ यांना माहिती आणि योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
- ७) अपर पोलीस महासंचालक (वाहतूक), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांना माहिती आणि योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.
- ८) सर्व जिल्हाधिकारी यांना माहिती आणि योग्य त्या कार्यवाहीसाठी.

प्रति,

- १) मा. प्रधानसचिव, गृहविभाग (परिवहन) यांना माहितीकरिता सविनय सादर.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

A. Poripatruk

8.22 Duty to produce license and certificate of registration. (MVA S 130, CMV R 139) — (1) The driver of a vehicle, in any public place, should on demand made by any police officer in uniform, produce his license for examination.

(2) If the license of the driver is,

(i) submitted to a licensing authority,

(ii) seized by, any officer or authority,

produce in lieu of his license, a receipt or other acknowledgement issued by such officer or authority and thereafter produce the license within fifteen days to the police officer making the demand.

(3) The conductor, of a vehicle should, on demand by any officer of the Motor Vehicles Department, produce his license for examination.

(4) The owner of a motor vehicle, or the driver or other person in charge of the vehicle, should, on demand by officer of the Motor Vehicles Department, is required to produce the -

(a) certificate of insurance of the vehicle,

(b) certificate of fitness of a transport vehicle,

(c) road permit;

(5) If above documents are not in his possession, he should, within fifteen days from the date of demand -

(i) submit attested photo copies of the same, in person,

(ii) send the same by registered post to the officer who demanded it.

(6) If the conductor license or the certificate of insurance or certificate of fitness or permit, are not in the possession of the person to whom demand is made, it should be a sufficient compliance if such person produces these documents within fifteen days to the police officer or authority making the demand.

(7) The above provision is not applicable to any person required to produce the certificate of registration or the certificate of fitness of a transport vehicle.

8.23 Duty of the driver to take certain precautions at unguarded railway level crossings . (MVA S 131, MMV R 240)—

(1) Every driver of a vehicle at the approach of any unguarded railway level crossing should cause the vehicle to stop and observe the mandatory sign erected there.

(2) The driver of the vehicle should cause the conductor or cleaner or attendant or any other person in the vehicle to walk up to the level crossing and ensure that no train or trolley is approaching from either side and then pilot the motor vehicle across such level crossing.

(3) If conductor or cleaner or attendant or any other person is not available in the vehicle, the driver of the vehicle should get down from the vehicle himself to ensure that no train or trolley is approaching from either side before the railway track is crossed.

8.24 Duty of driver to stop in certain cases (MVA S 132)—

(1) The driver of a vehicle should cause the vehicle to stop and remain stationary for not exceeding twenty-four hours when required to do so by any —

(a) police officer not below the rank of a Sub-Inspector in uniform, in the event of the vehicle being involved in the occurrence of an accident to a person, animal or vehicle or of damage to property,

(b) person in charge of an animal if such person apprehends that the animal is, or being alarmed by the vehicle will become, unmanageable,

(2) The driver should give his and owner's name and address to any person affected by accident or damage. The demanding person should also furnish his name and address.

(3) The driver, on demand by a person giving his own name and address and alleging that the driver has committed an offence of dangerous driving, should give his name and address to that person.

8.25 Duty of owner of motor vehicle to give information. (MVA S 133)— The owner, driver or conductor of a vehicle, who is accused of any offence should on the demand of any police officer, give to him all information regarding the name and address, and the license.

8.26 Duty of driver in case of accident and injury to a person. (MVA S 134)— When any person is injured or any property of a third party is damaged, as a result of an accident in which a vehicle is involved, the driver of the vehicle or other person in charge of the vehicle should—

(a) unless it is not practicable to do so on account of mob fury or any other reason beyond his control, take all reasonable steps to secure medical attention for the injured person, by conveying him to the nearest medical practitioner or hospital.

(b) it is the duty of every registered medical practitioner or the doctor on the duty in the hospital immediately to attend to the injured person and render medical aid or treatment without waiting for any procedural formalities, unless the injured person or his guardian, in case he is a minor, desires otherwise.

(c) give information to a police officer required by him,

(d) if no police officer is present, report the circumstances of the occurrence, including the circumstances, for not taking reasonable steps to secure medical attention at the nearest police station as soon as possible, and in any case within twenty-four hours of the occurrence;

(e) give the following information in writing to the insurer, about the occurrence of the accident :—

(i) insurance policy number and period of its validity;

(ii) date, time and place of accident;

(iii) particulars of the persons injured or killed in the accident;

(iv) name of the driver and the particulars of his driving license.

8.27 Schemes to be framed for the investigation of accident cases and wayside amenities, etc. (MVA S 135)— The State Government is empowered to, make one or more schemes by notification in the Official Gazette to provide for—

- (a) an in depth study on causes and analysis of motor vehicle accidents;
- (b) wayside amenities on highways;
- (c) traffic aid posts on highways; and
- (d) truck parking complexes along highways.

8.28 Inspection of vehicle involved in accident. (MVA S 136, MMV R 251)— (1) When any accident occurs in which a vehicle is involved, any officer of the Motor Vehicles Department, not below the rank of an Inspector of Motor Vehicles is authorised to inspect that vehicle.

(2) The authorised person enter at any reasonable time, any premises where the vehicle is kept, and remove the vehicle for examination.

(3) The place to which the vehicle is so removed should be intimated to the owner of the vehicle and the vehicle should be returned to him after completion of the formalities.

(4) The Officer should submit his report to the -

- (a) Transport Commissioner,
- (b) District Magistrate ,
- (c) District Superintendent of Police,
- (d) Commissioner of Police concerned and
- (e) Director General of Police, Maharashtra State in Form

R.A.R.

8.29 Signals and additional safety measures for motor vehicle. (CMV R 138)— (1) The driver of a vehicle should make signals as specified in the regulations made under MVAS 118.

(2) In a vehicle, in which seat-belts are provided, it should be ensured that the driver, and the person seated in the front seat or the persons occupying front facing rear seats, wear the seat belts while the vehicle is in motion.

(3) The driver of every vehicle should ensure that the following items are carried in the vehicle:—

(a) vehicles other than motor cycles, a set of spare bulbs for headlamp and fuses, and a spare wheel ready for use;

(b) tool kit as specified by the manufacturer;

(c) triangles of size 150 mm with a red reflecting surface for keeping in front and rear of the vehicle in case the vehicle is stranded on the road as specified below, namely:—

(i) one triangle in case of four-wheelers with GVW not exceeding

7.5 tons;

(ii) two triangles in case of four-wheelers with GVW exceeding
7.5 tons:

(d) M3 category of vehicles should also be required to install retro-reflective triangle.

(e) the colour of the triangle fitted in the front of the vehicle should be white and that of rear should be red. The location of both the triangles should be at least one meter above the ground level at the front and rear, preferably at the centre of the vehicle.

(f) first-aid kit containing a tube of antiseptic cream containing 0.5% of Centrimide B.P. in a non-greasy base, sterilised dressings, sterilised elastic plaster, waterproof plaster, gauze and elastic bandage for wounds and burns;

(g) number of chock blocks for four-wheelers as specified below, namely:—

(i) one chock block in case of four-wheelers with GVW exceeding 4 tons and less than 7.5 tons;

(ii) two chock blocks in case of 4-wheelers with GVW exceeding 7.5 tons;

The vehicle manufacturer should ensure that the above items are supplied at the time of first sale of vehicle;

(4) at the time of purchase of the two wheeler, the manufacturer should supply a protective headgear conforming to specifications prescribed by the Bureau of Indian Standards.

(5) Halogen bulbs with P45t cap should not be used for headlights on all vehicles. Wattage of halogen bulbs should not exceed 70/75 watts for 24 volts and 60/65 for 12 volts systems.

(Guidelines issued by Transport Commissioner for triangles with a red reflecting surface for keeping in front and rear of the vehicle in case the vehicle is stranded on the road are as below)

क्र.एमव्हीई-०३१७/सीआर-६५८(अ)/का.२(४)/जा.क्र ७२२३

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय

प्रशासकीय इमारत, ३/४ मजला,

डॉ. आंबेडकर उद्यानानवळ,

वांदे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

दिनांक 15 MAR 2011

प्रति,

सर्व प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य.

विषय- राज्यातील ट्रक, आराम बसेस, मालवाहतूक करणा-या वाहनासमवेत परावर्तक पृष्ठभाग असणारे लाल व पांढ-या रंगाचे त्रिकोणी स्टॅंड सोबत ठेवणेबाबत.

संदर्भ - १) शासन पत्र क्र.एमव्हीआर-०१११/प्रक्र-८३/ परि-२, दि.२४/०१/२०११.

२) शासन अ.शा.पत्र क्र.एमव्हीआर-०१११/प्र.क्र.८३/परि-२, दि.९/०२/२०११.

३) गा.आ.बाळासाहेब पाटील यांचे मा.मुख्यमंत्री महोदयांना लिहीलेले दि.१/१/२०११ रोजीचे पत्र.

उपरोक्त विषय व संदर्भीय पत्रात मा.आमदार महोदयांनी मा.मुख्यमंत्री यांना लिहीलेल्या पत्रान्वये "वाहन रस्त्यात बंद पडल्यास वाहनाच्या मागे मोठे दगड ठेवण्यात येताना व हे दगड तसेच ठेऊन वाहन दुरुस्त आल्यानंतर चालक निघून जातात. त्यामुळे रात्रीच्या वेळी वाहन चालकांना दगड न दिसल्याने अपघात घडतात" असे नमूद करून राज्यातील ट्रक, आराम बसेस, मालवाहतूक करणा-या वाहनासमवेत परावर्तक पृष्ठभाग असणारे लाल व पांढ-या रंगाचे त्रिकोणी स्टॅंड सोबत ठेवणेबाबत विनंती केली आहे.

संदर्भ बाब अतिशय गंभीर आहे. केंद्रीय मोटार वाहन नियम १९८९ नुसार परावर्तका व चाकाला लावण्यासाठी चोक ब्लॉक (उटी) बाबत खालील तरतूदी आहेत.

१) केंद्रीय मोटार वाहन नियम १९८९ च्या नियम १३८ पोटनियम ४ (क) अन्वये वाहन रस्त्यात बंद पडले असता वाहन चालकाने १५० मिलीमीटर मापाचे, भारतीय मानक क्र.०२२-२००१ दर्जाचे त्रिकोणी कोन वाहनाच्या मागे व पुढे ठेवणे बंधनकारक आहे.

२) नियम १३८ च्या पोटनियम ४ (ड) अन्वये वाहन बंद पडल्यास वाहन मागे अगर पुढे घसरू नये म्हणून ७.५ टनापर्यंत १ तर ७.५ टनापेक्षा जास्त जीव्हीडव्यू असल्यास २ चोक ब्लॉक (उटी)

111431AY-Lane

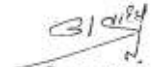
वाहनासोबत देण्याचे बंधन वाहन उत्पादकावर आहे जेणेकरून वाहन बंद पडल्यावर ते घसरू नये म्हणून मोठे दगड लावण्याची वेळ चालकावर येऊ नये.

३) केंद्र शासनाची अधिसूचना जीएसआर-७८४ (ई), दि.१२/११/२००८ नुसार केंद्रीय मोटार वाहन नियम १०४ मध्ये करण्यात आलेल्या सुधारणे अन्वये दि.१/४/२००९ पासून उत्पादित होणा-या व ३.५ टनापेक्षा जास्त व ७.५ टनापेक्षा कमी जीव्हीडव्यू असलेल्या वाहनांना भागे व पुढे वाहनाच्या पूर्ण रूंदी इतकी २० मिलीमीटर रूंदीची तर ७.५ टनापेक्षा अधिक जीव्हीडव्यू असलेल्या वाहनांना भागे व पुढे वाहनाच्या पूर्ण रूंदी इतकी ५० मिलीमीटर रूंदीची अनुक्रमे लाल व पांढ-या रंगाची तसेच वाहनाच्या पूर्ण लांबी इतकी एआयएस :०९०-२००५ दर्जाची रेटरिफ्लेक्टिव्ह टेप बसविणे बंधनकारक आहे.

४) केंद्रीय मोटार वाहन नियम १०४ अन्वये २८.५ चौरस सेंटीमीटर एवढे रिफ्लेक्टिव्ह क्षेत्र असलेले वाहनाच्या पुढे व भागे प्रत्येकी २ अनुक्रमे पांढ-या व लाल रंगाचे परावर्तक वाहनावर बसविणे बंधनकारक आहे.

५) केंद्रीय मोटार वाहन नियम ६२ अन्वये योग्यता प्रमाणपत्राचे नूतनीकरण करतेवेळी वाहन तपासणी साठी हजर करण्यात आले असता तपासणी अधिका-यांना नियम १०४ ची पूर्तता करत असल्याची खात्री करणे आवश्यक आहे. सदर अधिसूचनेची अंमलबजावणी करणेबाबत सर्व कार्यालय प्रमुखांना या कार्यालयाच्या दिनांक २५/२/२००९ च्या पत्राव्दारे कळविण्यात आले आहे.

सबब, आगणास निर्दिशित करण्यात येते की, वायुवेग पथकामार्फत ज्या वाहनांकडून टपरांकत तरतूदीचे पालन करण्यात येत नसेल त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करावी व केलेल्या कारवाईचा अहवाल या कार्यालयास सादर करावा.

परिवहन आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

- प्रत - १) मा.आ.श्री.बाळासाहेब पाटील, (कराड उत्तर), प्लॉट नं.२६०, मंगळवार पेठ, कराड-४१५११०, जि.सातारा
२) उप सचिव, (परिवहन), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
३) कक्ष अधिकारी, (परि.२), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
४) सर्व नियंत्रक अधिकारी, परिवहन आयुक्त कार्यालय, मुंबई

812-D14V-4e00r

8.30 Vehicle abandoned on road. (MMV R 222)— (1) If any vehicle is parked in any place other than a parking place, in such a way as to cause obstruction to traffic, any Police Officer, or an Assistant Inspector of Motor Vehicles is empowered to,—

(i) remove the vehicle, to be moved under its own power or otherwise to the nearest place where the vehicle will not cause obstruction to traffic.

(ii) take all reasonable precautions before removing the vehicle, to indicate its presence.

(iii) detain the vehicle if parked in no parking zone, by applying wheel clamps.

(iv) if the vehicle is stationary in one place for a continuous period of ten hours and adequate steps are not taken for its repairs or removal by the owner or his representative, remove the vehicle and its contents to the nearest place of safe custody.

(2) Any Police Officer remove the vehicle to the nearest place of safe custody, if a vehicle is stationary in a parking place for a period exceeding that specified by an authority or, if no such period is specified, for a period exceeding six hours.

(3) The owner of the vehicle should be liable to make reasonable expense incurred by any Police Officer in connection with the moving, lighting, watching, or removal of a vehicle. Apart from any fine or penalty imposed upon any person upon conviction for the contravention of the provisions of MVAS 122 or of any regulation made by a competent authority in relation to the use of parking places.

(4) Any Police Officer, or any person into whose custody the vehicle is entrusted by any Police Officer, are entitled to detain the vehicle until payment is received. After receiving the payment, a receipt is required to be given to the person making the payment.

(5) The penalties prescribed under MVA S 201 are to be recovered by the officer of and above the rank of Assistant Inspector of Motor Vehicles or the Sub-Inspector of Police.

8.31. Restriction on driving with gear disengaged (MMV R 224) — A person should not drive any vehicle with the gear level in neutral, the clutch

level depressed or with any free wheel or other device in operation which frees the engine from the driving wheels and prevents the engine from acting as a brake when the vehicle is travelling down an incline.

8.32 Prohibition on mounting or taking hold of vehicle in motion (MMV R 225)—(1) A person should not mount or attempt to mount on, or dismount from, any vehicle in motion.

(2) A person should not take hold of, and no driver of any vehicle should cause or allow any person to take hold of, any vehicle when in motion for the purpose of being towed.

8.33 Towing (MMV R 226)—(1) No vehicle other than a mechanically disabled or incompletely assembled motor vehicle, should be drawn or towed, by any vehicle.

(2) No vehicle should be drawn or towed by any other vehicle unless,

(a) there is in the driver's seat of the vehicle being drawn

(b) the steering wheel of the vehicle being towed are firmly and securely supported clear of the road surface by some crane or other device.

(3) When a vehicle is being towed by another vehicle, the clear distance between the rear of the front vehicle and the front of the rear vehicle should not exceed five meters.

(4) Steps are required to be taken to ensure that the tow rope or chain is easily distinguishable by other users of the road.

(5) A board "ON TOW" is required to be displayed on the rear of the vehicle being towed.

(6) No vehicle when towing another vehicle, other than a trailer or side-car should be driven at a speed exceeding twenty kilometres per hour.

8.34 Tractor (MVA S 2(44)) — “tractor” is a vehicle, which is not itself constructed to carry any load (other than equipment used for the purpose of propulsion). Road-roller are excluded from this definition.

8.35 Driving of tractors on roads (MMV R 227) — (1) No tractor, should be driven on public road at a speed exceeding ten kilometres per hour.

(2) if tractor is a crawler tractor, it should not be driven on an asphalt road between 9 a.m. to 9 p.m.

(3) Every tractor, when driven on a metalled road, should be driven as far as possible on the side strips.

8.36 Footpaths, cycle tracks and traffic segregation (MMV R 228) — Where any road or street is provided with footpaths, or tracks, no person should, drive any vehicle or cause or allow any vehicle to be driven on any footpath or track.

8.37 Projection of loads (MMV R 229)— (1) Nothing should be placed or carried upon the roof of a double-decked vehicle.

(2) No person should drive, or cause or allow to be driven in any public place any vehicle which is loaded in dangerous manner to any person or the load or its part or anything extends,—

- (i) laterally beyond the side of the body.
- (ii) to the front beyond the foremost part of the load body of the vehicle;
- (iii) to the rear beyond the rearmost part of the vehicle; and
- (iv) in height by a distance which exceeds 3.8 metres in case of a goods vehicle and 3.4 metres in case of any other vehicle.

(3) The provision of above clause (iii) is not applicable to a goods vehicle when loaded with any pole or other projecting thing so long as,—

(a) the projecting load falls within the limit of the body of a vehicle .

(b) the rear projection does not exceed 1.85 metres; and

(c) the rear of such pole should be attached with white circular disc in such a way as to be clearly visible from the rear.

(4) During the period commencing half an hour after sunset and ending half an hour before sunrise, a lamp in addition to the prescribed lamps is required to be fitted as to show a red light to the rear.

(5) The registering authority or any officer not below the rank of Assistant Regional Transport Officer authorised by him by name or by designation is empowered to give an order in writing, for exempting any vehicle, from the provisions of MMV R 229, on application submitted in Form T.O.D.A.

(6) If the registering authority is located outside the State of Maharashtra, the registered owner apply for exemption to the registering authority or any officer not below the rank of Assistant Regional Transport Officer authorised by him in whose jurisdiction the vehicle will start journey in the State and should obtain the exemption, prior to the entry in the State.

(7) While granting exemption, the registering authority or the authorised officer consult if necessary the authority of the,

(a) Public Works Department

(b) State Traffic Police

for satisfaction that such exemption will not cause any danger to any bridge or obstruction to traffic or danger to other vehicles or passengers travelling in other vehicles, and then grant exemption in Form D.O.D.A. the copies should be then sent to all the registering authorities through whose jurisdiction the vehicle will travel.

ओडीसी मालवाहतूक परवाना कार्यपद्धती

महाराष्ट्र शासन गृह विभाग

शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/सीआर-३६७/परि-२
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दि. १९ नोव्हेंबर, २००९

शासन निर्णय :- शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, राज्यातील बरेचसे माल वाहतूकदार १८ मीटर पेक्षा अधिक लांबीच्या ट्रेलर किंवा अन्य वाहनांवरून ओडीसी माल वाहतूक करण्यासाठी पोलीस, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण, प्रादेशिक/ उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी आणि शासन यांची परवानगी न घेता सर्रासपणे मालवाहतूक करीत आहेत. त्यामुळे काही अडचणी उत्पन्न होत आहेत. काही वाहतूकदार ओडीसी मालवाहतूकीकरिता वरील यंत्रणांकडे परवानगीकरिता पाठपुरावा करतात. परंतु त्यांना विहीत मुदतीत परवानगी मिळत नाही. त्यामुळे त्यांना काही अडचणींना तोंड द्यावे लागते. या सर्व बाबींचा साकल्याने विचार करून वरील यंत्रणांमध्ये समन्वय रहावा, तसेच परवाना पध्दतीमध्ये सुसुत्रता व पारदर्शकता याची याकरिता शासनाने पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती विहीत करण्याचा निर्णय घेतला आहे.

कार्यपद्धती :-

- १) ज्या माल वाहतूकदारांना १८ मीटर पेक्षा अधिक लांबीच्या ट्रेलर किंवा अन्य वाहनांवरून ओडीसी माल राज्यातील एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी किंवा राज्यातून बाहेरील राज्यात न्यावयाचा असेल अशा माल वाहतूकदारांनी हा माल ज्या प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाच्या क्षेत्रातून वाहून नेण्यात येणार आहे त्या क्षेत्रातील संबंधीत प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडे ओडीसी माल वाहतूकीकरिता परिपूर्ण अर्ज सादर करावा.
- २) प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयांनी त्यांच्याकडे वरीलप्रमाणे अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर सदर माल वाहतूकीकरिता पोलीस, सार्वजनिक बांधकाम विभाग/भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण यांचेकडे ना-हरकत प्रमाणपत्र मिळण्याकरिता तात्काळ फॅक्स, ई-मेल इ. द्वारे पत्रव्यवहार करावा.
- ३) प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून ना-हरकत प्रमाणपत्राकरिता विनंती प्राप्त झाल्यापासून ४८ तासात (सुट्टीचे दिवस वगळून) पोलीसांकडून ना-हरकत प्रमाणपत्र देण्यात येईल. या मुदतीत पोलीसांकडून ना-हरकत प्रमाणपत्र प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयास मिळाले नाही तर सदरील माल वाहून नेण्यास पोलीसांची हरकत नाही, असे समजून ओडीसी परवानगी बाबतची पुढील कार्यवाही प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडून करण्यात येईल व याबाबत कोणत्याही परिणामाची जबाबदारी ही पोलीस खात्यावर राहील.

रोट्ट/एच :- १९६४/४००-११-०९१-१

- ११) पोलीस/सार्वजनिक बांधकाम विभाग/भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांनी त्यांच्या कोणत्या कार्यालयातून कोणत्या क्षेत्रासाठी परवानगी दिली जाईल, त्या अधिकाऱ्यांचे/कार्यालयांचे पत्ते, दूरध्वनी, फॅक्स क्रमांक इ. माहिती परिवहन आयुक्त कार्यालयास उपलब्ध करून द्यावी. परिवहन आयुक्त कार्यालयाने सदर माहिती त्यांच्या अधिनस्त सर्व प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांना पाठवावी, जेणेकरून प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांना संबंधित कार्यालयाकडे ना-हरकत प्रमाणपत्राकरीता तातडीने पत्रव्यवहार करता येईल.
- १२) ऑडिसी माल वाहतूकीकरिता घाट बगळून इतर ठिकाणी रात्री माल वाहतूक करण्याची परवानगी देण्यात यावी.
- १३) सचिव (परिवहन) यांनी दिनांक १३.११.२००९ रोजी ओ.डी.सी. परवाना कार्यपद्धतीसंदर्भात अप्पर पोलीस महासंचालक (वाहतूक), परिवहन आयुक्त, सार्वजनिक बांधकाम विभाग व इतर अधिकाऱ्यांसमवेत आयोजित केलेल्या बैठकीत घेतलेल्या निर्णयानुसार सदर आदेश निर्गमित करण्यात येत आहेत.

वरील कार्यपद्धती तात्काळ अंमलात आणावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(चि. शां. संगीतराव)

सचिव (परिवहन), गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

अप्पर पोलीस महासंचालक (वाहतूक), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सह परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
सर्व पोलीस अधिक्षक (ग्रामीण/महामार्ग)
संचालक (प्रकल्प), भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण, नाशिक.
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.
सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.
उप सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
सर्व मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
निवडनस्ती (परि-२)

एच-१९६४-२.

15/CS

**ओडीसी मालवाहतूक
परवाना कार्यपद्धती**

महाराष्ट्र शासन
गृह विभाग

पत्रांक ३७६
१६/२/२०१०
१७/१२/२०१०
१७/१२/२०१०

शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/सीआर-३६७/परि-२
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दि. १० फेब्रुवारी, २०१०

वाचा : शासन निर्णय, गृह विभाग क्रमांक एमव्हीआर ०९०९/२४२९/
सीआर-३६७/परि-२ दि. १९ नोव्हेंबर, २००९

शासन निर्णय :- वरील शासन निर्णय अन्यथे ओडीसी माल वाहतूक परवाना कार्यपद्धती विहीत करण्यात आली आहे. या कार्यपद्धती नुसार १८.०० मीटर पेक्षा अधिक लांबीच्या ट्रेलर किंवा अन्य वाहनांवरून राज्यातील एका ठिकाणावरून दुस-या ठिकाणापर्यंत ओडीसी माल वाहून न्यावयाचा असेल तर त्यास शासनाची मान्यता घेणे आवश्यक आहे. त्यानुसार सध्या शासनाकडे हायड्रोलिक मल्टीअॅक्सल ट्रेलर व मेकॅनिकल / आर्टिक्युलेटेड ट्रेलर या दोन प्रकारच्या वाहनांवरून ओडीसी माल वाहतूकीस परवानगी देण्याचे प्रस्ताव प्राप्त होत आहेत.

२. शासनाने ओडीसी माल वाहतूक कार्यपद्धती विहीत केल्यापासून वरील दोन्ही प्रकारच्या वाहनांवरून ओडीसी माल वाहून नेण्यास परवानगी देण्याचे प्रस्ताव शासनाकडे प्राप्त होत आहेत. शासनाकडे प्रस्ताव प्राप्त झाल्यावर शक्यतोवर एका दिवसात परवानगी देण्यात येईल, असे आदेशात नमूद केले आहे. व-याच वेळा दैनंदिन कामाचा व्याप सांभाळून एका दिवसात मान्यता देणे शक्य होत नाही. वाहन सीमा तपासणी नाक्यावर आल्यानंतर वाहतूकदारास संबंधित प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयाकडे ओडीसी परवानगीकरिता अर्ज करणे, पोलीस, सार्वजनिक बांधकाम विभाग / भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांची ना-हरकत प्रमाणपत्र मिळविणे, शासनाकडे प्रस्ताव सादर करणे, शासनाकडून मान्यता मिळणे ही संपूर्ण प्रक्रीया पूर्ण होईपर्यंत वाहने सीमा तपासणी नाक्यावर उभी राहतात. परिणामी वाहतूकदाराचे प्रत्येक दिवशी आर्थिक नुकसान होते. एकाच दिवशी परवानगी देण्याच्या बंधनामुळे शासनाच्या दैनंदिन कामावर परिणाम होत आहे. यासर्व बाबींचा साकल्याने विचार करून दिनांक १९.११.२००९ च्या आदेशातील मुद्दा क्रमांक ५ मध्ये पुढीलप्रमाणे सुधारणा करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे.

ROTH / H 2518 (40000-20001)

लवरीत

श्री. गवई,
प. ५.३५-८१-१)
व श्री. नाग,
सहा. ५-३५.

लवरीत नरेंद्र कानि

१७/२/१०.

21/4

परिवहन आयुक्त कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३/४ था मजला,
डॉ. आंबेडकर उद्यानाजवळ, सरकारी वसाहत,
बांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०००५१

क्रमांक - एमडीआर ०७१०/सीआर २०८/का.२(१)/जाक्र. 24/13 दिनांक

परिपत्रक

124 FEB 2010

विषय - ओडीसी मालवाहतूक परवाना कार्यपद्धती

- संदर्भ - १. शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/सीआर ३६७/परि २,
मंत्रालय, मुंबई दिनांक १०.२.२०१०.
२. शासन निर्णय गृहविभाग क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/
सीआर ३६७/परि २ दिनांक १९.११.२००९.

वरील संदर्भ क्र. १ मधील शासन निर्णय अन्वये ओडीसी मालवाहतूक परवाना कार्यपद्धती विहित करण्यात आली आहे.

ज्या वाहन व मालाची एकत्रित मोजमापे लांबी ३३ मीटर, रुंदी ५.०० मीटर उंची ६.०० मीटर पर्यंत आहे अशा वाहनांवरून ओडीसी माल वाहतूकौस परवानगी देण्याचे अधिकार परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य यांना प्रदान करण्यात आले आहेत.

अशा मालासाठी माल वाहतूकदारांकडून विहित नमुन्यात अर्ज व पोलीस, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांचेकडून ना हरकत प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर संबंधित प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांनी आपल्या अधिकाऱ्यांमार्फत वाहनाची काटेकोर तपासणी करून या परिपत्रका सोबत जोडलेल्या नमुना अहवालांमध्ये वाहनाची व मालाची माहिती भरून आपल्या शिफारशीसह त्वरीत परिवहन आयुक्त कार्यालयास पाठवावी.

मोड्युलर हायड्रोलिक ट्रेलरच्या सर्व ॲक्सल वर बार प्रेशर मीटर बसविलेले असते. मालाचे वजन सर्व ॲक्सल वर समप्रमाणात असल्याची खात्री करण्यासाठी तपासणी अधिकाऱ्याने सर्व ॲक्सलचे बार प्रेशर तपासावे.

Suchana patrak:

तपासणी अधिकाऱ्यांनी मालाच्या वजनाच्या अचुकतेची खात्री करावी (Consigner's Certificate or Weighment Slip) तसेच काही अंतरापर्यंत वाहन चालविण्यास लावून प्रार्थम मुक्करच्या माल ओढण्याच्या क्षमतेची व मालाच्या सुरक्षित वाहतुकीची खात्री करावी.

वाहनाची मालासकट मापे काळजीपूर्वक नोंदवावीत. मालाचा जो भाग वाहनाच्या रुंदीपेक्षा जास्त असेल (Projecting ends) त्याला लाल दिवे, स्टीकर्स, लाल निशाण लावले असल्याची खात्री करावी.

वाहतूक पोलीस विभाग, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांना ओडीसी मालवाहतूकीसाठी परवानगी/ना हरकत प्रमाणपत्र देणेविषयी फक्त पत्र पाठविणे अभिप्रेत नसून सदर पत्र त्यांना प्राप्त झाल्याची पोचपावती अहवालासोबत जोडणे आवश्यक आहे. त्या विभागांना पत्र प्राप्त झाल्यानंतर विहित कालावधीत त्यांनी परवानगी न दिल्यास व हरकत न नोंदविल्यास संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांनी अहवाल पाठवावा.

ज्या मालाच्या वाहतूकीच्या बाबतीत परवानगी देता येणार नाही असे संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांचे अभिप्राय असतील अथवा पोलीस /सार्वजनिक बांधकाम विभाग/भारतीय राष्ट्रीय राजमार्ग प्राधिकरण यांचेकडून हरकत नोंदविली असेल त्याबाबतीत सविस्तर अहवाल त्वरीत या कार्यालयास पाठवावा व त्याची एक प्रत माल वाहतूकदारास द्यावी.

सदर कामास सर्वोच्च प्राधान्य द्यावे व अशा वाहनांना विलंब होणार नाही याची काळजी घ्यावी.

सोबत- विहित नमुना अहवाल

प्रति-

१. सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी
२. सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी
३. सर्व सीमा तपासणी नाके.

Suchana patrakF:

परिवहन आयुक्ताचे कार्यालय
आवक नं.
प्रती
सहस्र
पाठविण्याचा दिनांक

12.4 FEB 2010

25/05

No.
(Name of the RTO / DY. RTO)
Address :-----
Date :-----

To,
The Transport Commissioner
Maharashtra State,
Mumbai. .

Sub - Carriage of over dimensional cargo.

- Ref** - 1) Application in Form T.O.D.A. From M/s. ----- dt. -----
2) N.O.C. From Traffic Police vide letter No. ----- dt. -----
3) N.O.C. From Traffic Police vide letter No. ----- dt. -----
4) N.O.C. From NHAI vide letter No. ----- dt. -----
5) N.O.C. From PWD vide letter No. ----- dt. -----

Sir,

With reference to above M/s. ----- has applied for permission to carry over dimensional cargo ----- (mention name / type of the cargo) in the Form T.O.D.A. alongwith the above mentioned permissions.

Authorities mentioned at reference No. ----- above have neither issued permission nor raised any objection for the movement of the said cargo within stipulated time frame as mentioned in G.R. No. MVR 0909/2429/CR367/TRA-2, dt. 19/11/2009.

The vehicle duly loaded with cargo is inspected by Dy. R.T.O. / ARTO / IMV Mr. -----,

The report submitted by him is as follows :-

- 1) Route of cargo ----- to ----- via -----,
- 2) No. Of Prime Mover/(s) required to pull the cargo [1 / 2 / 3].*
- 3) Particulars of Prime Mover/(s)

Sr. No.	Registration No.
1	
2	

Make ----- Model ----- Horse Power -----

4) No. of Trailers used / attached - [1 / 2 / 3].*

5) Particulars of Trailers

Sr. No.	Trailer Regn. No.	No. Of axles	U/W	GVW
1				
2				
3				
	Total			

6) Overall dimensions of Cargo / Consignment

Length	mtrs.
Height	mtrs.
Width	mtrs.

7) Overall dimensions of the vehicle including Cargo / Consignment.

Length	mtrs.
Height	mtrs.
Width	mtrs.

8) The weight of cargo ----- MT.

9) Total G.V.W. Of all Trailers ----- MT.

10) Total U. W. Of all Trailers ----- MT.

11) All the required documents of the vehicles viz., tax, insurance, fitness, permit are found in order.

12) These trailers are approved by Ministry of Road Transport & Highways vide Extraordinary Notification Gazette No. ----- dt. -----.

13) The vehicle is reported for offence under Motor Vehicles Act and rules made thereunder, under section / rules -----

14) Tax for Maharashtra State, if any, to be recovered.

15) The vehicle is tested for safe movement of cargo and pulling ability of the Prime Mover for some distance and the Transport Commissioner of

29/09

Maharashtra State is requested to grant the special permission under the delegated powers vide the Govt. Of Maharashtra Resolution No. MVR 0909/2429/CR367/TRA-2, dt. 10/02/2010 read with the Over Dimensions of Motor Vehicles (Prescription and Conditions of Exemption) Rules, 1991.

* - Strikeout whichever is not applicable.

R.T.O. / Dy. R.T.O.

Encl :

- 1) Application from M/s. ----- in Form T.O.D.A.
- 2) Permissions / N.O.C.s of respective authorities as mentioned in reference No 2 to 5.
- 3) In case the permission is not received from the authorities within stipulated time, proof of application made to the concerned authority showing the inward number and date on which the application was submitted to that authority.
- 3) Weighment slip or certificate of weight of the cargo from consignor.
- 4) Photographs of the vehicle **(one showing front view and another showing side view)**

Note : The documents of the vehicles are not required to be submitted alongwith the application to the Transport Commissioner, but the owner / authorised person shall carry the same while approaching to the Transport Commissioner's Office for the permission and will produce the same on demand, if required.

क्र.एमव्हीआर-०७१०/सीआर-२०८/का.२(१)/जा.क्र.

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय,

प्रशासकीय इमारत, ३रा व ४था मजला,

सरकारी वसाहत, वांद्रे (पूर्व),

मुंबई - ४०० ०५१.

दिनांक :-

F-4 AUG 2010

प्रति,

सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी

सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी

सर्व सिमा तपासणी नाके नियंत्रक अधिकारी

विषय :- बिना परवानगी करण्यात येणाऱ्या ओ.डी.सी. मालवाहतूकीबाबत.

संदर्भ :- १) या कार्यालयाचे परिपत्रक क्र.एमव्हीआर-०७१०/सीआर-२०८/का.२(१)/

जा.क्र.२४६३, दि.२८/०२/२०१०.

२) शासन निर्णय गृहविभाग क्र.एमव्हीआर-०९०९/२४२९/सीआर-२६७/

परि-२, दि.१९/११/२००९.

उपरोक्त संदर्भाय आदेशान्वये ओ.डी.सी. मालवाहतूक परवाना देताना अनुसरावयाची कार्यपद्धती विहित करण्यात आलेली आहे. मालाचे आकारमान केंद्रिय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम ९३ च्या तरतूदीपेक्षा जास्त असल्यास ज्या रस्त्याने माल वाहतूक होणार आहे त्या रस्त्यावरील पुलांची क्षमता किंवा बोगद्यांची उंची याविषयी संबंधित विभागाची ना-हरकत प्राप्त करून विहित नमुन्यात परवानगी देण्यात येते.

तथापि या कार्यालयास प्राप्त झालेल्या माहितीनुसार अनेक सिमा तपासणी नाक्यांवरून ओ.डी.सी. मालवाहतूक करणारी वाहने विहित नमुन्यातील कोणत्याही विभागाची परवानगी प्राप्त न करता वाहतूक करत असतात. तसेच इतर वाहनचालकांना धोकादायक ठरू शकते. तसेच शासन निर्णय गृहविभाग क्र.एमव्हीआर-०९०९/ २४२९/सीआर-२६७/परि-२, दि.१९/११/२००९ नुसार विहित केलेल्या वाहन व मालाची एकत्रित मोजमापे असणाऱ्या वाहनांना ओ.डी.सी. माल वाहतूकीस परवानगी देण्याचे अधिकार परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य यांना प्रदान करण्यात आले असताना देखील अशा वाहनांना ओ.डी.सी. माल वाहतूकीस स्थानिक पातळीवर परवानगी देण्यात येत आहे.

D:\Kshirsagar\Letter

१५
अशाप्रकारची विना परवानगी ओ.डी.सी. मालवाहतूक रस्त्यावरील बांधकामे (उदा. पूल, बोगदा) यांना नुकसानदायक ठरू शकते. त्यामुळे सर्व संबंधित विभागांची ना-हरकत गरजेची आहे, ती विहित कालावधीत प्राप्त न झाल्यास त्याबाबत निर्णय घेण्याचे अधिकार परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य यांना आहेत.

सबब अशाप्रकारची विनापरवाना ओ.डी.सी. मालवाहतूक निदर्शनास आल्यास अथवा आपल्या स्तरावर परवानगी देण्यात आल्यास सिमा तपासणी नाक्यावर त्यावेळी कार्यरत असणाऱ्या अधिकाऱ्यास व तेथील नियंत्रक अधिकाऱ्यांना जबाबदार धरण्यात येईल व त्यांच्याविरुद्ध कारवाई करण्यात येईल.

सर्व कार्यालय प्रमुखांना आदेशित करण्यात येते की, त्यांनी आपल्या कार्यक्षेत्रातील वायुवेग पथकातील अधिकाऱ्यांना विनापरवानगी वाहतूक करणाऱ्या ओ.डी.सी. मालवाहतूक वाहनांवर कठोर कायदेशीर कारवाई करण्याच्या सूचना द्याव्यात तसेच अशा वाहनांना सुरक्षित ठिकाणी थांबविण्यात यावे आणि विहित नमुन्यात परवागीसाठी इतर विभागांच्या ना हरकतीसह त्यांचे प्रस्ताव परवानगी देण्यासाठी कार्यालयाकडे पाठविण्यात यावेत.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
३१/८/१०

प्रा	दि
जा	११८८८
११८८८	११८८८

4 AUG 2010

ट्रक व मेकॅनिकल ट्रेलर द्वारे करण्यात येणारी ओ.डी.सी. मालवाहतूक

परिवहन आयुक्त कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ४ था मजला,
शासकीय वासाहत, बांद्रे (पूर्व),
मुंबई - ४०० ०५१.

क्र. एमव्हीआर-०७१०/सीआर २०८/का.२(१)/जा.क्र. दिनांक :- 6 DEC 2010

- वाचा : १) शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/सीआर ३६७/परि-२, १९/११/२०१०.
२) शासन निर्णय क्र. एमव्हीआर ०९०९/२४२९/सीआर ३६७/परि-२, १०/२/२०१०.
३) या कार्यालयाचे परिपत्रक क्र. एमव्हीआर-०७१०/सीआर २०८/का.२(१)/जा.क्र. २४६३, दिनांक २४/१०/२०१०.
४) या कार्यालयाचे पत्र क्र. एमव्हीआर-०७१०/सीआर २०८/का.२(१)/जा.क्र. ११७८९, दिनांक ४/८/२०१०.

१) शासन निर्णय दि.१९/११/२००९ अन्वये ओडीसी मालवाहतूकीबाबत कार्यपध्दती विहित करण्यात आली आहे.

२) शासन निर्णय दि.१०/२/२०१० अन्वये ज्या वाहन व मालाची एकत्रित मोजमापे, लांबी ३३ मीटर, रुंदी ५ मीटर व उंची ६ मीटर पर्यंत आहे अशा वाहनांकरीता ओडीसी मालवाहतूकीस परवानगी देण्यासाठीचे प्रस्ताव सर्व परिवहन अधिकाऱ्यांनी परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य यांना पाठवावेत व परिवहन आयुक्तांनी शक्यतो एका दिवसात परवानगी देण्याबाबत आदेशित केले आहे.

४) सबब, साध्या रिजीड अॅक्सल ट्रक मध्ये अथवा मेकॅनिकल ट्रेलरमध्ये जरी वाहनाच्या मान्यताप्राप्त लांबी, रुंदी व उंची पेक्षा मापाने थोडा जरी जास्त आकारमानाचा माल असेल तरी त्यास परवानगी देण्याचे प्रस्ताव सरसकट परिवहन आयुक्त कार्यालयाकडे पाठवावे लागतात व अशा प्रकरणांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर असल्याने या कार्यालयावर देखिल मोठा ताण येत आहे.

तसेच ट्रक / लहान ट्रेलर मालकांना महाराष्ट्रातील अगदी दूरवरच्या सिमा तपासणी नाक्यांवर परवानगीसाठी वाहने अटकावून ठेवली की, शासन निर्णयात नमूद केलेल्या वाहतूक, महामार्ग पोलीस, PWD, NHAI या विभागांच्या ना-हरकती प्राप्त करून स्थानिक परिवहन कार्यालय प्रमुखांच्या शिफारसपत्रासह या कार्यालयाकडे परवानगीसाठी यावे लागते. यामध्ये सदर वाहन अनेक दिवस सिमा तपासणी नाक्यांवर उभे राहते परिणामी वाहन मालकाचे नुकसान होते.

७) महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम २२९ प्रमाणे वाहनातील माल रुंदीने वाहनाच्या रुंदीपेक्षा जास्त तसेच वाहनाच्या मागे व पुढे लांबीने जास्त असल्यास वाहनमालकाने नमूना T.O.D.A. मध्ये नोंदणी अधिकाऱ्याकडे अर्ज करणे आवश्यक आहे व सहायक प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्याने परवानगी देण्यापूर्वी वाहतूक पोलीस, PWD, NHAI या विभागांकडून ना-हरकत घेऊन आवश्यक असतील त्या शर्ती नमूद करून सदर वाहनाला ओ.डी.सी. मालवाहतूकीस नमूना D.O.D.A. मध्ये परवानगी घ्यावयाची आहे.

महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम २२९ मधील तरतूद, ट्रक / लहान ट्रेलर मालकांना येणाऱ्या अडचणी, शासन निर्णय दि.१०/२/२०१० अन्वये मा. परिवहन आयुक्त यांना दिलेले अधिकार विचारात घेता खालीलप्रमाणे निर्देश जारी करण्यात येत आहेत.

(अ) ट्रक व मेकॅनिकल ट्रेलर (४९ टन GVW पर्यंत) यांच्या बाबतीत वाहन व मालाची एकत्रित मोजमापे, लांबी ३३ मीटर, रुंदी ५ मीटर व उंची ६ मीटर पर्यंत आहे अशा वाहनांकरीता ओडीसी मालवाहतूकीस परवानगी देण्याचे अधिकार सदर वाहन ज्या कार्यालयाच्या हद्दीतून प्रवास सुरू करणार असेल अथवा ज्या कार्यालयाच्या अधिकार क्षेत्रातील सिमा तपासणी नाक्यांवर वाहन आले असेल त्या कार्यालयाच्या प्रमुखास प्रदान करण्यात येत आहेत. वाहनात क्षमतेपेक्षा अधिक माल नसल्याची खात्री करून आणि दि.१९/११/२००९ च्या शासन निर्णयाची अंमलबजावणी केल्यानंतर एका दिवसात ट्रक व मेकॅनिकल ट्रेलर ओडीसी मालवाहतूकीस परवानगी देण्यात यावी.

(ब) मॉड्युलर हायड्रॉलिक ट्रेलरद्वारे करण्यात येणारी ओडीसी मालवाहतूकीच्या परवानगीबाबतचे प्रस्ताव आपल्या शिफारसीसह या कार्यालयाने विहित केलेल्या नमुन्यात, शासन निर्णय दि.१०/२/२०१० नुसार ज्या वाहन व मालाची एकत्रित मोजमापे, लांबी ३३ मीटर, रुंदी ५ मीटर व उंची ६ मीटर पर्यंत आहे अशा वाहनांना परवानगी देण्यासाठी या कार्यालयास सादर करावेत.

सदर आदेश तात्काळ अंमलात येत आहेत.

31/11/10
परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रति,
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी /
उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय /
नियंत्रक अधिकारी, सिमा तपासणी नाके.

प्रत -
मा. सचिव (परिवहन), गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.

8.38 Restriction as to carriage of dangerous substance (MMV R 230)— (1) Explosive, inflammable or dangerous substance, should not be carried in any public service vehicle and in any vehicle, unless it is so packed that, in the case of an accident, it is unlikely to cause damage or injury to any person or property.

(2) an Assistant Inspector of Motor Vehicles or a Police Officer not below the rank that of Sub-Inspector, are of opinion that any public service vehicle or a vehicle is loaded in contravention of MMV R 230. The officer order the driver to remove or repack the inflammable or dangerous substance, till such time the public service vehicle or a vehicle should not allow to continue its journey.

8.39 Restriction on use of sound signals (MMV R 231)— (1) A driver of a vehicle should not sound the horn needlessly or continuously.

(2) The Commissioner of Police in Mumbai, the District Magistrate, in the district, are empowered to erect at suitable places the traffic sign No. 7, prohibiting the use of any horn, gong or other device for giving audible warning by drivers.

(3) The Commissioner of Police or the District Magistrate, when prohibits the use of any horn, gong or other device for giving audible warning during certain specified hours, should cause a suitable notice, in English, Hindi and Marathi setting the hours within which such use is so prohibited affixing below the traffic sign.

8.40 Prohibition of use of cut-outs (MMV R 232)— A driver of a vehicle should not make use of any cut-out or other device, by means of which the exhaust gases of the engine are released, except through the silencer.

8.41 Restriction on travelling backwards (MMV R 233)— A driver of a vehicle should not cause the vehicle to travel backwards, without first satisfying himself that he should not thereby cause danger or undue inconvenience to any person.

8.42 Use of lamps when vehicle at rest (MMV R 234)— (1) A vehicle should not lit up a light, within the hours during which lights are required,

which is at rest and parked at the left-hand side of any road or street or in any duly appointed parking place, within the limits of any Municipal Corporation, municipality or cantonment.

(2) A vehicle should not lit up a light, within the hours during which lights are required, if a vehicle is at rest in such a position as not to cause danger or undue inconvenience to other users outside the limits of any Municipal Corporation, municipality or cantonment.

8.43 Restriction of dazzling light (MMV R 235)— (1) The driver of a vehicle should not manipulate the lights so that danger or undue inconvenience is caused to any person by dazzle.

8.44 Visibility of lamps and registration marks (MMV R 236).— (1) Load or other things should not be placed on any vehicle, to interrupt vision of any lamp, registration mark or other mark required to be carried by or exhibited on any vehicle.

(2) All registration and other marks required to be exhibited on a vehicle should, at all times be maintained in a clear and legible condition.

8.45 Stop sign on road surface (MMV R 237)- A driver should not drive a vehicle, so that vehicle or its any part should project beyond any line which is painted on the surface of any road at the approach to a road junction or to a pedestrian crossing, when a signal to stop is given by a police officer or by means of traffic control lights.

8.46 Duty to comply with traffic control signals (MMV R 238).— It is a duty of driver to comply with any traffic control signal given to him by any Police Officer in uniform.

8.47 Trailer (MVA S 2(46))— “trailer” means any vehicle, other than a semi-trailer and a side-car.

8.48 Special rules applicable to trailers (MMV R 242). — A trailer should not be attached to a public service vehicle.

8.49 Prohibition and restriction on use of trailers with motor cycles and invalid carriages (MMV R 243)— (1) A motor cycle with a side-car should not draw a trailer.

(2) A motor cycle without a sidecar should not draw a trailer if the -

(i) connection of the trailer to the motor cycle is behind the apex of the rear tyre, of or within the wheel base ;

(ii) trailer-motor cycle connection should allow the motor cycle, complete freedom of movement in the lateral plane.

(iii) motor cycle remains always in a vertical, without a rider having to balance it.

8.50 Prohibition of attachment of trailer to certain vehicles (MMV R 244)— A vehicle which exceeds 8.4 meters in length and not used for towing a disabled vehicle should not draw a trailer.

8.51 Restriction on number of trailers to be drawn (MMV R 245).—

(1) A tractor should not draw, more than three trailers.

(2) A tractor should not draw on a public road,—

(i) a trailer exceeding half metric ton in weight unladen and fitted with solid steel wheels less than 60 centimeters in diameter,

(ii) a disc harrow without trolley wheels used as trailing implements behind a tractor.

(3) A goods vehicle other than tractor should not draw more than one trailer.

8.52. Attendants on trailer (MMV R 246) (1) Persons, above twenty years of age, should be carried in the trailer or in the drawing vehicle, who are competent to discharge the following duties—

(a) if the brakes of the trailers cannot be operated by the driver of the drawing vehicle,—

(i) one person on every trailer is competent to apply the brakes;

(ii) one person placed near the rear of the last trailer in train, in such a position to have a clear view of the road in rear of the trailer to signal to the drivers of overtaking vehicles and to communicate with the driver drawing vehicle;

(b) if the brakes of the trailer can be operated by the driver of vehicle, such other person in addition to the driver should be carried on that vehicle and one person in the last trailer in train.

(2) The above provisions are not applicable to —

(i) any trailer having not more than two wheels and not exceeding 771 kilogrammes in weight laden when used singly and not in a train with other trailers;

(ii) the trailing half of an articulated vehicle;

(iii) any trailer used solely for carrying water for the purposes of the drawing vehicle when used singly and not in a train with other trailers;

(iv) any agricultural or road-making or road-repairing or road-cleansing implement drawn by a vehicle;

(v) any closed trailer specially constructed for any purpose.

8.53 Restriction on length of train of vehicle and trailers (MMV R 247)- The sum total of the length of any vehicle and its attached trailers should not exceed 18 metres.

8.54 Distinguishing mark for trailers (MMV R 248)— (1) A person should not drive, or cause to be drive, any vehicle to which a trailer is or trailers are attached, unless a distinguishing mark in the form set out in the diagram contained in the Fifth Schedule is exhibited on the back of the trailer or of the last trailer in train, painted in retro reflective red colour and white background.

(2) The above mark should be kept clean and should be so fixed to the trailer that—

(i) the letter on the mark is vertical and easily distinguishable from the rear of the trailer;

(ii) the mark is either on the centre or to the right hand side of the back of the trailer;

(iii) no part thereof is at a height exceeding one hundred and twenty centimetres from the ground.

8.55. Special rules for heavy goods and passenger motor vehicles attendant (MMV R 249)— (1) The driver of a heavy goods and passenger vehicle should be accompanied by an attendant who can give warning of any traffic approaching from the rear.

(2) The attendant is required to assist the driver by giving signal when the vehicle is being taken in reverse.

9. LIABILITY WITHOUT FAULT IN CERTAIN CASES

9.1 Liability to pay compensation in certain cases on the principle of no fault. (MVA S 140)— (1) The owner / owners of the vehicle are jointly and severally, liable to pay compensation in respect of death or disablement, where such death or permanent disablement is resulted from an accident arising out of the use of a vehicle or vehicles.

(2) The amount of compensation in respect of the -

(i) death of any person is a fixed sum of fifty thousand rupees.

(ii) permanent disablement of any person is a fixed sum of twenty-five thousand rupees.

(3) In any claim for compensation, the claimant is not required to plead and establish that the death or permanent disablement in respect of which the claim has been made, is due to any wrongful act, neglect or default of the owner or owners of the vehicle or vehicles concerned or of any other person.

(4) A claim for compensation should not be defeated by reason of any wrongful act, neglect or default of the person in respect of whose death or permanent disablement the claim has been made.

(5) The quantum of compensation recoverable in respect of such death or permanent disablement should not be reduced on the basis of the share of victim, in the responsibility for such death or permanent disablement.

(6) The owner of the vehicle is liable to give compensation for relief.

(7) The owner is also liable to pay compensation under any other law for the time being in force.

(8) The amount of compensation to be given under any other law is required to be reduced from the amount of compensation payable under MVA S 140 or under MVA S 163-A.

9.2. Provisions as to other right to claim compensation for death or permanent disablement. (MVA S 141)—

(1) The right to claim compensation, under MVA S 140 in respect of death or permanent disablement of any person is in addition to any other right, except the right to claim under the scheme referred to in MVA S 163-A, to claim compensation under any other provision of M V Act or of any other law.

(2) A claim for compensation under MVA S 140 in respect of death or permanent disablement of any person is required to be disposed of as expeditiously as possible.

(3) Where compensation is claimed in respect of death or permanent disablement under MVA S 140 and also in pursuance of any right on the principle of fault, the claim for compensation under this section is required to be disposed of expeditiously.

(4) Where in respect of the death or permanent disablement of any person, the person liable to pay compensation under MVA S 140 is also liable to pay compensation in accordance with the right on the principle of fault, and pay the first-mentioned compensation and if the amount of the first-mentioned compensation is —

(a) less than the amount of the second-mentioned compensation, he is liable to pay only so much of the second-mentioned compensation as is equal to the amount by which it exceeds the first-mentioned compensation.

(b) equal to or more than the amount of the second-mentioned compensation, he is not liable to pay the second-mentioned compensation.

9.3 Permanent disablement. (MVA S 142)— Permanent disablement of a person deemed to be have resulted from an accident and is of following nature:—

(a) permanent privation of the sight of either eye or the hearing of either ear, or privation of any member or joint; or

(b) destruction or permanent impairing of the powers of any member or joint; or

(c) permanent disfiguration of the head or face.

9.4 Applicability of Chapter to certain claims under Act 8 of 1923.

(MVA S 143)— The provisions of the Chapter “Liability without Fault in Certain Cases” are also applicable to any claim for compensation in respect of death or permanent disablement of any person under the Workmen’s Compensation Act, 1923 resulting from an accident.

10.INSURANCE OF MOTOR VEHICLES AGAINST THIRD PARTY RISKS

10.1 Authorised Insurer (MVA S 145) — “authorised insurer” means,

(i) an insurer carrying on general insurance business in India under the General Insurance Business (Nationalisation) Act, 1972,

(ii) any Government insurance fund authorised to do general insurance business under the above Act.

10.2 Certificate of Insurance (MVA S 145, CMV R 141, 142, 143) —

“certificate of insurance” means a certificate issued by an authorised insurer

in Form – 51 and includes a cover note in Form – 52, and duly authenticated by a person authorised by the insurer.

10.3 Policy of Insurance (MVA S 145) — “policy of insurance” means a contract of insurance describing the term, coverage, premiums and deductibles and also includes “certificate of insurance”.

10.4 Third Party (MVA S 145) — “third party” means another party besides the two principals and includes the Government.

10.5 Necessity for insurance against third party risk. (MVA S 146) —

(1) A person should not use, except as a passenger and owner of a vehicle should not allow any person to drive vehicle in public place, unless there is in force, a policy of insurance.

(2) A vehicle carrying, or meant to carry, dangerous or hazardous goods, is also required to obtain a policy of insurance under the Public Liability Insurance Act, 1991.

(3) Requirement of policy of insurance is not applicable to any vehicle owned by the Central Government or a State Government, which is used for Government purposes, unconnected with any commercial enterprise.

(4) The State / Central Government is empowered to exempt by order, from obtaining policy of insurance for any vehicle owned by any of the following authorities, namely:—

(a) the Central Government or a State Government, if the vehicle is used for Government purposes connected with any commercial enterprise;

(b) any local authority;

(c) any State transport undertaking.

(5) The appropriate Government should not made the exemption order unless a fund is established and is maintained by that authority. The fund should be used for meeting any liability arising out of the use of any vehicle of that authority.

Explanation.— “appropriate Government” means the Central Government or a State Government, as the case be, and—

(i) in relation to any corporation or company owned by the Central Government or any State Government, means the Central Government or that State Government;

(ii) in relation to any corporation or company owned by the Central Government and one or more State Governments, means the Central Government;

(iii) in relation to any other State transport undertaking or any local authority, means that Government which has control over that undertaking or authority.

10.6 Requirements of policies and limits of liability. (MVA S 147) —

(1) A policy of insurance is a policy which—

(a) is issued by a person who is an authorised insurer; and

(b) insures the person or classes of persons.

(i) against any liability, in respect of the death of or bodily injury to any person, including owner of the goods or his authorised representative carried in the vehicle or damage to any property of a third party caused by or arising out of the use of the vehicle in a public place;

(ii) against the death of or bodily injury to any passenger of a public service vehicle caused by or arising out of the use of the vehicle in a public place:

(2) A policy of insurance should not be required—

(i) to cover liability in respect of the death, arising out of and in the course of his employment, of the employee of a person insured by the policy or in respect of bodily injury sustained by such an employee arising out of and in the course of his employment other than a liability arising under the Workmen's Compensation Act, 1923

(ii) in respect of the death of, or bodily injury to, any such employee—

(a) engaged in driving the vehicle, or

(b) if it is a public service vehicle, engaged as a conductor of the vehicle or in examining tickets on the vehicle, or

(c) if it is a goods carriage, being carried in the vehicle, or

(iii) to cover any contractual liability.

(3) A policy of insurance should cover any liability incurred in respect of any accident, up to the following limits:—

(a) save as provided in clause (b), the amount of liability incurred;

(b) in respect of damage to any property of a third party, a limit of rupees six thousand.

(4) A policy should be of no effect unless and until there is issued by the insurer in favour of the person by whom the policy is effected a certificate of insurance in the Form – 51.

(5) Where a cover note issued by the insurer, is not followed by a policy of insurance within the prescribed time, the insurer, within seven days of the expiry of the period of the validity of the cover note, intimate the fact to the registering authority.

(6) An insurer issuing a policy of insurance is liable to indemnify the person or classes of persons specified in the policy in respect of any liability which the policy purports to cover in the case of that person or those classes of persons.

10.7 Effect of death on certain causes of action. (MVA S 155) — The death of a person in whose favour a certificate of insurance is issued, occurs after the happening of an event which has given rise to a claim, should not be a bar to the survival of any cause of action arising out of the said event against his estate or against the insurer.

10.8 Effect of certificate of insurance. (MVA S 156) — When an insurer has issued a certificate of insurance, then—

(a) if and so long as the policy has not been issued by the insurer to the insured, the insurer, as between himself and any other person except the insured, be deemed to have issued to the insured person a policy of insurance conforming in all respects with the description and particulars stated in such certificate; and

(b) if the insurer has issued to the insured the policy, but the actual terms of the policy are less favourable to persons claiming under or by virtue of the policy against the insurer either directly or through the insured than the particulars of the policy, the policy, as between the insurer and any other person except the insured, be deemed to be in terms conforming in all respects with the particulars stated in the said certificate.

10.9 Transfer of certificate of insurance. (MVA S 157, CMV R 144) —

(1) Where a person who has obtained a certificate of insurance, transfers the ownership of the vehicle in respect of which insurance is obtained with the policy of insurance, the certificate of insurance and the policy is deemed to be have been transferred in favour of the person to whom the vehicle is transferred with effect from the date of its transfer.

(2) The person who has purchased the vehicle should within fourteen days of the date of transfer, is required to intimate to the authorised insurer, the details of the registration of the vehicle, the date of transfer of the vehicle,

the previous owner of the vehicle and the number and date of the insurance policy.

10.10 Production of certain certificates, licence and permit in certain cases. (MVA S 158)— (1) A person driving a vehicle in any public place, on demand by a Police Officer in uniform should produce, the —

- (a) certificate of insurance;
- (b) certificate of registration;
- (c) driving licence;
- (d) certificate of fitness
- (e) road permit,

(2) After occurrence of an accident, if the driver of a vehicle does not produce the above documents, he has to produce the same at the police station at which he makes the report required by MVA S 134.

(3) The expression “produce his certificate of insurance” means produce for examination the relevant certificate of insurance.

(4) Any information regarding any accident involving death or bodily injury to any person is recorded or report is completed by a police officer, the officer-in-charge of the police station should within thirty days from the date of recording of information forward report to the claims tribunal and copy to insurer.

10.11 Duty to furnish particulars of vehicle involved in accident. (MVA S 160)— A registering authority or the officer-in-charge of a police station have to furnish any information relating to the identification marks and other particulars of the vehicle and the name and address of the person who was using the vehicle at the time of the accident or was injured by it and the

property, if any, damaged to a person who alleges that he is entitled to claim compensation or to a insurer on payment of prescribed fee.

10.12. Furnishing of copies of reports to Claims Tribunal. (CMV R 150)— (1) The police report of an accident should be in Form 54.

(2) A registering authority or a police officer, should within seven days from the date of receipt of the request, furnish the information in Form 54, on payment of a fee of rupees ten to the person eligible to claim compensation under MVAS 160.

10.13 Supply of information. (CMV R 149)— An authorised insurer should furnish any particulars to the Central Government or a State Government or to any police officer without any charge, on request.

10.14 Special provisions as to compensation in case of hit and run motor accident. (MVA S 161)— (1) “hit and run motor accident” means an accident arising out of the use of a vehicle or vehicles, the identity of which cannot be ascertained in spite of reasonable efforts.

(2) The General Insurance Corporation of India formed under section 9 of the General Insurance Business (Nationalisation) Act, 1972 and the insurance companies for the time being carrying on general insurance business in India should provide for paying, compensation in respect of the death of, or grievous hurt to, persons resulting from hit and run motor accidents.

(3) The compensation for hit and run motor accidents in respect of —

(a) the death of any person resulting from a hit and run motor accident, a fixed sum of twenty-five thousand rupees;

(b) grievous hurt to any person resulting from a hit and run motor accident, a fixed sum of twelve thousand and five hundred rupees.

10.15 Scheme for payment of compensation in case of hit and run motor accidents. (MVA S 163)— (1) The Central Government is empowered to make a scheme specifying, the manner in which the scheme —

- (i) administered by the General Insurance Corporation,
- (ii) the form, manner and the time within which applications for compensation be made,
- (iii) the officers or authorities to whom such applications be made,
- (iv) the procedure to be followed by such officers or authorities for considering and passing orders on such application.

(2) The Government of India notified the above scheme vide S.O. No. 440 (E), dt. 12/6/1989.

10.16 Option to file claim in certain cases. (MVA S 163B)— When a person is entitled to claim compensation under MVAS 140 and MVAS 163-A, he should file the claim under either of the said sections and not under both.

10.17 Certificates or cover notes lost, destroyed, torn, soiled, defaced or mutilated (CMV R 146)—(1) Where the policy holder —

(a) lodges with an authorised insurer a declaration in which he declares that a certificate of insurance or cover note issued to him by such insurer has been lost, destroyed, torn, soiled, defaced or mutilated.

(b) returns to the authorised insurer the certificate of insurance or cover note issued to him, in a torn, soiled, defaced or mutilated condition; and

(c) pays to the insurer a fee of rupees twenty in respect of each such certificate or cover note.

(2) The authorised insurer, if satisfied that such certificate or cover note,

(i) has been lost or destroyed and that all reasonable efforts have been made to find it,

(ii) that it has been destroyed or is soiled, defaced or mutilated,

(iii) issue in lieu thereof a duplicate certificate of insurance or cover note with the word “Duplicate” prominently endorsed to the effect.

10.18 Records of exempted vehicles. (CMV R 148)— (1) In the case of a motor vehicle owned by the Central Government or a State Government, which is used for Government purposes, unconnected with any commercial enterprise and the vehicle belongs to —

(a) the Central Government or a State Government, if the vehicle is used for Government purposes connected with any commercial enterprise;

(b) any local authority;

(c) any State transport undertaking.

Have to produce Form – 53 signed by a person authorised in that behalf.

(2) The authority which signed Form – 53 have to keep a record of the vehicles owned by it in respect of which a policy of insurance has not been obtained.

11. CLAIMS TRIBUNALS

11.1 Claims Tribunals (MVA S 167)— (1) A State Government is empowered to constitute one or more Motor Accidents Claims Tribunals for such area, for the purpose of adjudicating upon claims for compensation in respect of road accidents by notification in the Official Gazette,

(2) A Claims Tribunal should consist of such number of members as the State Government think fit to appoint and where it consists of two or more members, one of them should be appointed as the Chairman.

(3) A person is not qualified for appointment as a member of a Claims Tribunal unless he is —

(a) or has been, a Judge of a High Court,

(b) or has been, a District Judge,

(c) qualified for appointment as a High Court Judge or as a District Judge.

(4) Where two or more Claims Tribunals are constituted for any area, the State Government, by general or special order, regulate the distribution of business among them.

11.2 Bar on jurisdiction of Civil Courts. (MVA S 175)— (1) A Civil Court does not have jurisdiction to entertain any question relating to any claim for compensation which be adjudicated upon by the Claims Tribunal constituted for that area.

(2) A Civil Court should not grant injunction in respect of any action taken or to be taken by or before the Claims Tribunal in respect of the claim for compensation.

11.3 Power vested in Civil Court which be exercised by Claims Tribunal (MMV R 275)— (1) Every Claims Tribunal, is empowered to exercise all or any of the powers vested in a Civil Court under Sections 30, 32, 34, 35, 35(a), 75(a) and (c), 76, 77, 89, 94, 95, 132, 133, 134, 145, 147, 148, 149, 151, 152 and 153 of the Code of Civil Procedure, 1908, in so far as they be applicable namely :—

(2) In addition to the provisions of Section 174,—

(i) Any Claims Tribunal constituted for Greater Mumbai where the amount of compensation awarded by it does not exceed twenty-five thousand rupees, have all the powers of the City Civil Court,

(ii) where such amount exceeds the above sum, have all the powers of the High Court, for the purpose of execution of the award, as if the award is a decree for the payment of money made in Suit by City Civil Court or High Court, as the case be,

(iii) any Claims Tribunal constituted for in or outside Greater Mumbai, have all the powers of the Court of Civil Judge (Senior Division) for the purpose of execution of any award for compensation made by it, as if the award is a decree for the payment of money made in a suit by such Court.

11.4 Production of certificate of insurance at the time of paying tax on motor vehicle (MMV R 252)— (1) The owner of a motor vehicle when applying for -

- (i) transfer of ownership of the vehicle
- (ii) payment of tax on vehicle
- (iii) tax exemption,

should forward a certificate of insurance, with the application.

(2) The Regional Transport officer concerned should make full and, detailed entries in respect of each and every vehicle consist of the -

- (i) name of Insurance Company.

- (ii) number of Divisional/Branch Officer issuing the Policy;
- (iii) number of Insurance Policy; and
- (iv) period of validity.

(3) The entries regarding the Insurance particulars should be preserved for a minimum period of five years :

11.5. Information to be furnished to Insurance Company by Claimants

(MMV R 253)— (a) The Regional Transport Officer should comply with the requisition from the concerned Divisional Manager, in respect of any motor vehicle involved in an accident.

(b) On receipt of a requisition in Form "Comp AAA" from a Divisional Manager of an Insurance Company, the Regional Transport Officer, to whom it is addressed, should return the same form, duly filled in, in duplicate; within 2 weeks from its receipt.

(c) The Office of the Tribunal should made available to any applicant, on payment of the scheduled charges, a certified copy of the Form 'Comp AA' required by him, and such information be used as genuine and authentic, by any claimant, for the grant of compensation, on any account.

11.6 Expert (MMV R 269)— The Claims Tribunal for the purpose of adjudicating upon any claim for compensation, choose not more than two persons having technical or special knowledge with respect of any matter before the Claims Tribunal for the purpose of assisting it in the holding of the enquiry.

12. OFFENCES, PENALTIES AND PROCEDURE

12.1 General provision for punishment of offences. (MVA S 177) — A person who contravenes any provision of Motor Vehicles Act , Central Motor Vehicles Rules and Maharashtra Motor Vehicles Rules , Regulation or Notification made thereunder should, if specific penalty is not provided for the offence, is punishable for

- (i) The first offence, with fine which extends to one hundred rupees,
- (ii) Any second or subsequent offence with fine which extends to three hundred rupees.

12.2 Penalty for travelling without pass or ticket and for dereliction of duty on the part of conductor and refusal to ply contract carriage, etc.

(MVA S 178) — (1) A persons traveling in a stage carriage without having a proper pass or ticket with him or being in or having alighted from a stage carriage fails or refuses to present for examination or to deliver up his pass or ticket immediately on a requisition being made therefore, should is punishable with fine which extends to five hundred rupees.

(2) If the conductor of a stage carriage, or the driver of a stage carriage performing the functions of a conductor in such stage carriage, whose duty is—

(a) to supply a ticket to a person travelling in a stage carriage on payment of fare by such person, either wilfully or negligently,—

- (i) fails or refuses to accept the fare when tendered, or
- (ii) fails or refuses to supply a ticket, or
- (iii) supplies an invalid ticket, or
- (iv) supplies a ticket of a lesser value, or

(b) to check any pass or ticket, either wilfully or negligently fails or refuses to do so,

he should is punishable with fine which extends to five hundred rupees.

(3) If the holder of a permit or the driver of a contract carriage refuses, to ply the contract carriage or to carry the passengers, he should,—

(a) in the case of two-wheeled or three-wheeled motor vehicles, is punishable with fine which extends to fifty rupees;

(b) in any other case, is punishable with fine which extends to two hundred rupees.

12.3 Disobedience of orders, obstruction and refusal of information.

(MVA S 179) —(1) A person who,

(i) Wilfully disobeys any direction lawfully given by any person or authority

(ii) Obstructs any person or authority in the discharge of any functions which such person or authority is required should, if no other penalty is provided for the offence, is punishable with fine which extends to five hundred rupees.

(2) A person who,

(i) Wilfully withholds any information

(ii) Gives information which he knows to be false or which he does not believe to be true, should, if no other penalty is provided for the offence, is punishable with imprisonment for a term which extends to one month, or with fine which extends to five hundred rupees, or with both.

12.4 Allowing unauthorised persons to drive vehicles. (MVA S 180) ----

A person who , being the owner or person in charge of a motor vehicle, causes or permits, any other person who does not holds effective driving

license or contravene the age limits stipulated in MVAS 4, is punishable with imprisonment for a term which extends to three months, or with fine which extends to one thousand rupees, or with both.

12.5 Driving vehicles in contravention of section 3 or section 4. (MVA S 181) —A person who drives a motor vehicle without having any effective driving license, is punishable with imprisonment for a term which extends to three months, or with fine which extends to five hundred rupees, or with both.

12.6 Offences relating to licences. (MVA S 182) — (1) A person who , being disqualified under M.V.Act for holding or obtaining a driving licence, drives a motor vehicle in any place, or applies for or obtains a driving licence or, not being entitled to have a driving licence issued to him free of endorsement, applies for or obtains a driving licence without disclosing the endorsement made on a driving licence previously held by him is punishable with imprisonment for a term which extends to three months, or with fine which extends to five hundred rupees or with both, and any driving licence so obtained by him should be of no effect.

(2) A person who , being disqualified under M.V.Act for holding or obtaining a conductor's licence, acts as a conductor of a stage carriage in a public place or applies for or obtains a conductor's licence or, not being entitled to have a conductor's licence issued to him free of endorsement, applies for or obtains a conductor's licence without disclosing the endorsements made on a conductor's licence previously held by him, is punishable with imprisonment for a term which extends to one month, or with fine which extends to one hundred rupees, or with both, and any conductor's licence so obtained by him should be of no effect.

12.7 Punishment for offences relating to construction and maintenance of vehicles. (MVA S 182) — Any person who contravenes the provisions of MVAS 109 (3) is punishable with a fine of one thousand rupees for the first offence, and with a fine of five thousand rupees for any subsequent offence.

12.8 Driving at excessive speed, etc. (MVA S 183) —(1) A person who drives a vehicle in contravention of the speed limits referred in MVAS 112 is punishable with fine which extends to four hundred rupees, or, if having been previously convicted , and is again convicted of an offence under this provision , with fine which extends to one thousand rupees.

(2) A person who causes any person who is employed by him to drive a vehicle in contravention of the speed limits referred to in MVA S 112 is punishable with fine which extends to three hundred rupees, or, if having been previously convicted, and is again convicted of an offence under this provision , with fine which extends to five hundred rupees.

(3) No person should be convicted of an offence punishable under MVA S 183 (1) solely on the evidence of one witness to the effect that in the opinion of the witness such person was driving at a speed which was unlawful, unless that opinion is shown to be based on an estimate obtained by the use of some mechanical device.

12.9 Driving dangerously. (MVA S 184)— A person who drives a vehicle at a speed or in a manner which is dangerous to the public, subject to nature, condition and use of the place where the vehicle is driven and the amount of traffic which actually is at the time or which might reasonably be expected to be in the place, is punishable for the first offence with imprisonment for a term which extends to six months or with fine which extends to one thousand rupees, and for any second or subsequent offence if committed within three years of the commission of a previous similar offence with

imprisonment for a term which extends to two years, or with fine which extends to two thousand rupees, or with both.

12.10 Driving by a drunken person or by a person under the influence of drugs. (MVA S 185)—A person who, while driving, or attempting to drive, a vehicle,—

(a) has, in his blood, alcohol exceeding 30 mg. per 100 ml. of blood detected in a test by a breath analyser, or

(b) is under the influence of a drug to such an extent as to be incapable of exercising proper control over the vehicle, is punishable for the first offence with imprisonment for a term which extends to six months, or with fine which extends to two thousand rupees, or with both; and for a second or subsequent offence, if committed within three years of the commission of the previous similar offence, with imprisonment for a term which extends to two years, or with fine which extends to three thousand rupees, or with both.

12.11 Driving when mentally or physically unfit to drive. (MVA S 186)—A person who drives a vehicle in any public place when he is suffering from any disease or disability calculated to cause his driving of the vehicle to be a source of danger to the public, is punishable for the first offence with fine which extends to two hundred rupees and for a second or subsequent offence with fine which extends to five hundred rupees.

12.12 Punishment for offences relating to accident. (MVA S 187)—A person who fails to comply with the provisions of MVA S 132 (1)(c) or 133 or 134 is punishable with imprisonment for a term which extends to three months, or with fine which extends to five hundred rupees, or with both or, if having been previously convicted of an offence under this provision, and

is again convicted of an offence under this provision , with imprisonment for a term which extends to six months, or with fine which extends to one thousand rupees, or with both.

12.13 Punishment for abetment of certain offences. (MVA S 188)—A person who abets the commission of an offence under MVAS 184 or 185 or 186 is punishable with the punishment provided for that offence respectively.

12.14 Racing and trials of speed. (MVA S 189)—A person who without the written consent of the State Government permits or takes part in a race or trial of speed of any kind between vehicles in any public place, is punishable with imprisonment for a term which extends to one month, or with a fine which extends to five hundred rupees, or with both.

12.15 Using vehicle in unsafe condition. (MVA S 190)—(1) Any person who drives or causes or allows to be driven in any public place a vehicle or trailer while the vehicle or trailer has any defect, which such person knows of and which is calculated to render the driving of the vehicle a source of danger to persons and vehicles using such place, is punishable with fine which extends to two hundred and fifty rupees or, if as a result of such defect an accident is caused, causing bodily injury or damage to property, with imprisonment for a term which extends to three months, or with fine which extends to one thousand rupees, or with both.

(2) Any person who drives or causes or allows to be driven, in any public place a vehicle, which violates the standards prescribed in relation to road safety, control of noise and air-pollution, is punishable for the first offence with a fine of one thousand rupees and for any second or subsequent offence with a fine of two thousand rupees.

(3) Any person who drives or causes or allows to be driven, in any public place a vehicle which violates the provisions of M.V.Act or the rules made thereunder relating to the carriage of goods which are of dangerous or hazardous nature to human life, is punishable for the first offence which extends to three thousand rupees, or with imprisonment for a term which extends to one year, or with both, and for any second or subsequent offence with fine which extends to five thousand rupees, or with imprisonment for a term which extends to three years, or with both.

12.16 Sale of vehicle in or alteration of vehicle to condition contravening this Act. (MVA S 191)—A person who being an importer of or dealer in vehicles, sells or delivers or offers to sell or deliver a vehicle or trailer in such condition that the use thereof in a public place would be in contravention of Chapter “Construction equipment and maintenance” of motor vehicles or alters the vehicle or trailer so as to render its condition such that its use in a public place would be in contravention of this Chapter is punishable with fine which extends to five hundred rupees:

12.17 Using vehicles without registration. (MVA S 192)— (1) A person who drives a vehicle or causes or allows a vehicle to be used in contravention of the provisions of MVA S 39 is punishable for the first offence with a fine which extends to five thousand rupees but should not be less than two thousand rupees for a second or subsequent offence with imprisonment which extends to one year or with fine which extends to ten thousand rupees but should not be less than five thousand rupees or with both: The Court is empowered to impose a lesser punishment by recording reasons.

(2) The above provision is not applicable to the use of a vehicle,

(i) In an emergency for the conveyance of persons suffering from sickness or injuries

(ii) For the transport of food or materials to relieve distress or of medical supplies for a like purpose:

However the person using this vehicle should reports about the same, to the Regional Transport Authority within seven days from the date of such use.

12.18 Using vehicles without permit. (MVA S 192-A)— (1) A person who drives a vehicle or causes or allows a vehicle to be used in contravention of MVA S 66 (1) or in contravention of any condition of a permit relating to the route on which or the area in which or the purpose for which the vehicle be used, is punishable for the first offence with a fine which extends to five thousand rupees but should not be less than two thousand rupees and for any subsequent offence with imprisonment which extends to one year but should not be less than three months or with fine which extends to ten thousand rupees but should not be less than five thousand rupees or with both:

The Court is empowered to impose a lesser punishment by recording reasons.

(2) The above provision is not applicable to the use of a vehicle,

(i) In an emergency for the conveyance of persons suffering from sickness or injuries

(ii) For the transport of food or materials to relieve distress or of medical supplies for a like purpose:

However the person using this vehicle should reports about the same, to the Regional Transport Authority within seven days from the date of such use.

12.19 Punishment of agents and canvassers without proper authority.

(MVA S 193)— A person who engages himself as an agent or canvasser in contravention of MVAS 93 or of any rules made thereunder is punishable for the first offence with fine which extends to one thousand rupees and for any second or subsequent offence with imprisonment which extends to six months, or with fine which extends to two thousand rupees, or with both.

12.20 Driving vehicle exceeding permissible weight. (MVA S 194)— (1)

A person who drives a vehicle or causes or allows a vehicle to be driven in contravention of the MVA S 113, 114 ,115 is punishable with minimum fine of two thousand rupees and an additional amount of one thousand rupees per tone of excess load, together with the liability to pay charges for off-loading of the excess load.

(2) Any driver of a vehicle who refuses to stop and submit his vehicle to weighing after being directed to do so by an authorised officer or removes or causes the removal of the load or part of it prior to weighing is punishable with fine which extends to three thousand rupees.

गोपनीय

क्र. एमटीडी/२००९/सीआर-१२/का.२(१)/जा.क्र. १०९

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३रा व ४था मजला,
डॉ. आंबेडकर उद्यानाजवळ,
सरकारी वसाहत, वांद्रे (पूर्व),
मुंबई - ४०० ०५१.

दिनांक :- 11 DEC 2009

प्रति,
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,
सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.

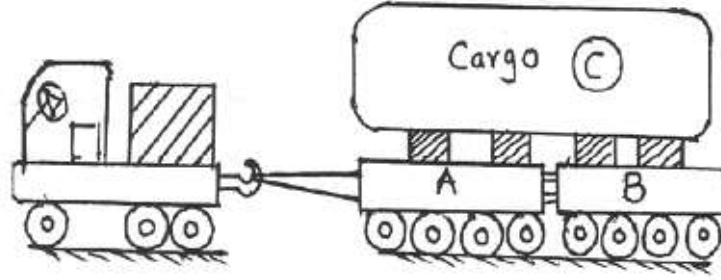
विषय :- मोड्युलर हायड्रोलिक ट्रेलर वाहनांच्याबाबतीत ओव्हरलोड निश्चित करताना अनुसरावयाची कार्यपद्धती.

- संदर्भ :- १) केंद्र शासनाचे पत्र क्र.आरटी-११०४२/१३/२००८-एमव्हीएल,
दि.३/०९/२००८.
२) या कार्यालयाचे पत्र क्र.एमएपी/२००९/का.२(१)/जा.क्र.९५८९,
दि.२६/०८/२००९.
३) ओडीसी मालवाहतूक कार्यपद्धती शासन निर्णय क्र.
एमव्हीआर ०९०९/२४२९/ सीआर-३६७/परि-२, दि. १९/११/२००९.

उपरोक्त संदर्भित विषयान्वये मोड्युलर हायड्रोलिक ट्रेलर वाहनांच्याबाबतीत ओव्हरलोड निश्चित करताना अनुसरावयाची कार्यपद्धतीबाबत आपणा सर्वांना यापूर्वी वेळो-वेळी सविस्तर मार्गदर्शन करण्यात आलेले आहे. असे असून सुद्धा असे निर्देशनास आले आहे की, वायूवेग पथकात काम करणारे अनेक तपासणी अधिकारी केवळ हॉर्सच्या (पूलर) स्थूल वाहन वजनाचाच (Gross Vehicle Weight) विचार करून ओव्हरलोडची कार्यवाही करतात आणि ट्रेलरच्या स्थूल वाहन वजनाचा (Gross Vehicle Weight) अजिबात विचार करत नाहीत व वाहन अटकावून ठेवतात.

असे केल्याने सदर वाहन व्यवसायकांवर अन्याय होत असल्याबाबतच्या तक्रारी शासनास व या कार्यालयास प्राप्त होत आहेत. याबाबत परिवहन मा. सचिव (परिवहन) यांनी तीव्र नाराजी व्यक्त केली असून सदर वाहनांच्याबाबतीत ओव्हरलोड निश्चित करताना अनुसरावयाच्या कार्यपद्धतीबाबत सविस्तर मार्गदर्शनपर पत्र त्वरित सर्व कार्यालयांना पाठविणे विषयी दि.०४/१२/२००९ रोजी निर्देश दिले आहेत.

त्या नुसार आपणांस खालीलप्रमाणे मार्गदर्शनपर आदेश देण्यात येत आहेत-
(अ) ओव्हरलोड कसा निश्चित करावा :-

मोड्युलर हायड्रोलिक ट्रेलर वाहनांच्याबाबतीत ओव्हरलोड निश्चित करताना खालीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचे अनुसरण करावे.

- १) वरील रेखाचित्राचे अवलोकन करावे.
- २) खालील समीकरणाचा अवलंब करावा.

समीकरण $X =$ Unladen weight of Trailer A + Trailer B

$Y =$ Gross Vehicle Weight of Trailer A + Trailer B

$C =$ Weight of Cargo

Total Detected Laden Weight = $X + C$

- ३) जर $(X + C) > Y$ तरच वाहनात ओव्हरलोड असल्याचे सिध्द होईल.

सारांशाने असे म्हणता येईल की, जर ट्रेलर्सचे भाररहित वजन अधिक मालाचे वजन हे ट्रेलर्सच्या स्थूल वजनापेक्षा (Gross Vehicle Weight) जास्त असेल तेव्हाच सदर वाहनातून क्षमतेपेक्षा अधिक भार वाहून नेत असल्याचे सिध्द होईल.

हॉर्सवर मालाच्या वजनाचा भार प्रत्यक्षपणे येत नसल्याने हॉर्सच्या Gross Vehicle Weight व Unladen weight चा विचार करण्याची आवश्यकता नाही.

उदाहरण क्र.१ :- समजा एका हॉर्सला प्रत्येकी ७२ टन स्थूल वजन क्षमता (Gross Vehicle Weight) असलेले २ ट्रेलर जोडले असतील तर एकूण Gross Vehicle Weight १४४ टन इतके असेल. आणि या वाहनातून ९६ टन वजनाच्या मालाची वाहतूक

होत असेल आणि ट्रेलरचे भारविरहीत वजन (Unladen weight) हे प्रत्येकी १८ टन इतके असेल तर

$$X = (18 + 18) = 36 \text{ टन.}$$

$$Y = (72 + 72) = 144 \text{ टन.}$$

$$C = 96 \text{ टन.}$$

$$\begin{aligned} \text{Total Detected Laden Weight} &= X + C \\ &= 36 + 96 \\ &= 132 \text{ टन.} \end{aligned}$$

$X + C$ हे Y पेक्षा कमी असल्याने वरील उदाहरणातील वाहनात क्षमतेपेक्षा जास्त माल वाहून नेत नसल्याचे सिद्ध होते.

हॉर्सवर मालाच्या वजनाचा भार प्रत्यक्षपणे येत नसल्याने हॉर्सच्या Gross Vehicle Weight व Unladen weight चा विचार करण्याची आवश्यकता नाही.

उदाहरण क्र.२ :- समजा एका हॉर्सला प्रत्येकी ५६ टन स्थूल वजन क्षमता (Gross Vehicle Weight) असलेले २ ट्रेलर्स व ७२ टन स्थूल वजन क्षमता (Gross Vehicle Weight) असलेला १ ट्रेलर जोडले असतील तर एकूण Gross Vehicle Weight १८४ टन इतके असेल. आणि या वाहनातून १६० टन वजनाच्या मालाची वाहतूक होत असेल आणि ५६ टन Gross Vehicle Weight असलेल्या ट्रेलरचे भारविरहीत वजन (Unladen weight) हे प्रत्येकी १४ टन इतके असेल व ७२ टन Gross Vehicle Weight असलेल्या ट्रेलरचे भारविरहीत वजन (Unladen weight) हे प्रत्येकी १८ टन इतके असेल तर समीकरण खालीलप्रमाणे असेल

$$X = (14 + 14 + 18) = 46 \text{ टन.}$$

$$Y = (56 + 56 + 72) = 184 \text{ टन.}$$

$$C = 160 \text{ टन.}$$

$$\begin{aligned} \text{Total Detected Laden Weight} &= X + C \\ &= 46 + 160 \\ &= 206 \text{ टन.} \end{aligned}$$

$$\text{Overload} = (X + C) - Y = 206 - 184 = 22 \text{ टन.}$$

X + D हे Y पेक्षा जास्त असल्याने वरील उदाहरणातील वाहनात क्षमतेपेक्षा जास्त माल वाहन नेत असल्याचे सिद्ध होते.

हॉर्सवर मालाच्या वजनाचा भार प्रत्यक्षपणे येत नसल्याने हॉर्सच्या Gross Vehicle Weight व Unladen weight चा विचार करण्याची आवश्यकता नाही.

(ब) कागदपत्रांची तपासणी :-

मोड्युलर हायड्रोलिक ट्रेलर वाहनांच्या ओव्हरलोडबाबत तपासणी करताना मोटार वाहन कायदा, १९८८ व त्या अंतर्गत बनविलेल्या नियमांतील विहित केलेल्या कागदपत्रांबरोबरच सदर ट्रेलर्सच्या नोंदणीसाठी आवश्यक असलेली केंद्रीय भूपृष्ठ व रस्ते परिवहन व महामार्ग, मंत्रालय यांचे कडून देण्यात येणाऱ्या अधिसूचनेची तपासणी करावी. सदर अधिसूचनेतील सोबत जोडलेल्या अटीप्रमाणे अशा ट्रेलर्सच्या वाहतूकीकरिता प्रत्येक फेरीसाठी राज्य शासनाची विशेष परवानगी आदेश तपासणे आवश्यक आहे.

शासनाने दिलेल्या विशेष परवानगीतील अटीच्या तरतूदींचे व सदर ट्रेलर्सच्या नोंदणीसाठी आवश्यक असलेली केंद्रीय भूपृष्ठ व रस्ते परिवहन व महामार्ग, मंत्रालय यांचे कडून देण्यात येणाऱ्या अधिसूचनेतील तरतूदींचे काटेकोरपणे पालन सदर ट्रेलर्सच्या मालक व चालक यांचेकडून होत असल्याची खात्री करावी.

आपणांस निर्देशित करण्यात येते की, वर नमुद केलेल्या कार्यपद्धतीची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी. सदर परिपत्रकाची प्रत आपल्या अधिनस्त सर्व कार्यकारी अधिकाऱ्यांना नावानिशी देण्यात यावी व सर्व कार्यकारी अधिकाऱ्यांच्या स्वाक्षरीसह हे परिपत्रक पोहचल्याबाबतचा अहवाल सात दिवसांत या कार्यालयास सादर करण्यात यावा.

प्रत :-

मा. सचिव (परिवहन), गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई यांना माहितीस्तव सविनय सादर.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

12.21 Imposition of minimum fine under certain circumstances. (MVA S 195)— A person who having been convicted of an offence under M.V.Act or the rules made thereunder commits a similar offence on a second or subsequent occasion within three years of the commission of the previous offence, no Court should, except for reasons to be recorded by it in

writing, impose on him a fine of less than one-fourth of the maximum amount of the fine imposable for such offence.

12.22 Driving uninsured vehicle. (MVA S 196)—A person who drives a vehicle or causes or allows a vehicle to be driven in contravention of the provisions of MVA S 146 is punishable with imprisonment which extends to three months, or with fine which extends to one thousand rupees, or with both.

12.23 Taking vehicle without authority. (MVA S 197)—(1) A person who takes and drives away any vehicle without having either the consent of the owner thereof or other lawful authority is punishable with imprisonment which extends to three months, or with fine which extends to five hundred rupees, or with both:

(2) A person who, unlawfully by force or threat of force or by any other form of intimidation, seizes or exercises control of a vehicle, is punishable with imprisonment which extends to three months, or with fine which extends to five hundred rupees, or with both.

(3) A person who attempts to commit any of the acts as referred above or abets the commission of any such act, is also be deemed to have committed an offence under MVAS 197 (1) (2)

12.24 Unauthorised interference with vehicle. (MVA S 198)—A person who otherwise than with lawful authority or reasonable excuse enters or moves any stationary vehicle or tampers with the brake or any part of the mechanism of a vehicle is punishable with fine which extends to one hundred rupees.

12.25 Offences by companies. (MVA S 199)— (1) Where an offence is committed by a company, every person who, at the time the offence was committed, was

- (i) In charge of,
- (ii) Responsible to, the company

for the conduct of the business of the company, is deemed to be guilty of the contravention and is liable to be proceeded against and punished accordingly:

(2) Where an offence is committed by a company, and it is proved that the offence is committed with the consent or connivance of, or is attributable to any neglect on the part of any director, manager, secretary or other officer of the company, such director, manager, secretary or other officer is also be deemed to be guilty of that offence and is liable to be proceeded against and punished accordingly.

(a) “company” means any body corporate and includes a firm or other association of individuals; and

(b) “director”, in relation to a firm, means a partner in the firm.

12.26 Composition of certain offences. (MVA S 200)— (1) Any officer or authorities authorised by the State Government by notification in official Gazette , either before or after the institution of the prosecution is empowered to compound the offences punishable under MVA S 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183(1)(2), 184, 186, 189, 190(2) , 191, 192, 194, 196, or 198.

(2) Where an offence compounded under MVA S 200 (1), the offender, if in custody, should be discharged and no further proceedings should be taken against him in respect of such offence.

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai 400 032, dated 1st June 2007

NOTIFICATION

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVR. 0806/246/TRA-2.—In exercise of the powers conferred by section 200 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), and of all other powers enabling it in this behalf and in supersession of all notifications issued in this behalf, the Government of Maharashtra hereby specifies the officers of the rank specified in column (4) of the Schedule appended hereto, to be the officers by whom any offence under the sections specified in column (2) of the said Schedule may, either before or after the institution of the prosecution, be compounded for the amount specified in column (6) of the said Schedule.

Schedule

Sr. No.	Sections of the Motor Vehicles Act, 1988	Type of Vehicles	Officers specified for compounding of any offence.	Offender who is liable to pay	Amount for compounding offences. (Rs.)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	177	All vehicles	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (2) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (3) Assistant Sub-Inspectors of Police Department (Traffic). (4) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	Whoever commits the offence.	100.00

Schedule—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			(5) Sub-Inspectors and Assistant Sub-Inspectors of Police, looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
2	178 (1)	All stage carriages	Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	Whoever travels without pass or ticket.	200.00
3	178 (2)	All stage carriages	Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department	Conductor.	200.00
4	178 (3)	Two or three wheeled motor vehicles.	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Owner or driver, whoever refuses to ply.	50.00
5	178 (3)	All Vehicles except two and three wheeled	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic).	Owner or driver, whoever refuses to	200.00

Schedule—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
		motor vehicles.	(2) Inspectors of the ply. Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
6	179	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Whoever directly commits the offence.	200.00
7	180	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Owner or person in charge of vehicle.	300.00

Schedule—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
8	181	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Person driving.	300.00
9	182 (1)	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Person committing offence.	200.00
10	182 (2)	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	Person committing offence.	100.00

Schedule—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			(3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
11	183 (1) and (2)	All Vehicles	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (2) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (4) Assistant Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (5) Sub-Inspectors and Assistant Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(i) Person driving the vehicles ; (ii) Employer causing employee to drive.	200.00 each.
12	184	All Vehicles	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	Person driving the vehicle.	500.00

Schedule—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			(2) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.		
			(3) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic).		
			(4) Assistant Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic)		
			(5) Sub-Inspectors and Assistant Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
13	186	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic).	Person driving the vehicle.	100.00
			(2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.		
			(3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
14	189	All Vehicles	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	Person taking part in the race or trial;	300.00 each

Schedule--contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			(2) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (4) Assistant Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (5) Sub-Inspectors and Assistant Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(ii) Person permitting race or trial.	
15	190 (2)	All Vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(i) Person driving the vehicle ; (ii) Person who causes or allows driving.	500.00 each
16	191	All Vehicles	(1) Sub Inspectors of Police in the Police Department (Traffic).	Person committing the offence.	300.00

Schedule--contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
			(2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.		
17	192(1)	Two wheeled motor vehicles.	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(i) Person driving the Vehicles ; (ii) Person who causes or allows driving.	300.00 each
18	192(1)	All vehicles except two wheeled motor vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(i) Person driving the Vehicles; (ii) Person who causes or allows driving.	1,000.00 each
19	194	All vehicles except two	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	(i) Person driving the vehicle;	Rs. 2,000.00 as fine for the overloading and

Schedule—concid.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
		wheeled motor vehicles.	(2) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	(ii) Person who causes or allows driving.	Rs. 1000.00 for each metric tonne (or part thereof) of excess load each.
20	196	All vehicles.	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	(i) Person driving the Vehicles ; (ii) Person who causes or allows driving.	300.00 each
21	198	All vehicles	(1) Sub-Inspectors of Police in the Police Department (Traffic). (2) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department. (3) Sub-Inspectors of Police looking after the work of traffic in the districts having no traffic branch.	Person committing offence.	100.00

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

RAMESH SHINDE,
Deputy Secretary to Government.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई

NOTIFICATION

HOME DEPARTMENT
Mantralaya, Mumbai 32
Dated 05 June, 2009

**MOTOR
VEHICLES
ACT, 1988**

No. MVR 1009/C.R.72 / 09 /TRA-2 - In exercise of the powers conferred by section 200 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), and of all other powers enabling it in this behalf, and in modification of the the Government Notification, Home Department No MVR 0806/246/TRA-2 dated the 1st June 2007, in so far as it relates to entry 19 of the Schedule appended to the said notification, the Government of Maharashtra hereby with effect from 05th day of June 2009, partially modifies the said notification, as follows, namely :-

In the said notification, in the schedule appended thereto, for entry 19, the following entry shall be substituted, namely :-

19	194	All vehicles except two wheeled motor vehicles	(1) Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department, (2) Assistant Inspectors of the Motor Vehicles of the Motor Vehicle Department.	(i) Person driving the vehicle; (ii) Person who causes or allows driving.	Compounding Fee Rs.1,250/- for the overloading of 1st one and half metric tonnes, and thereafter Rs.1,000.00 for each metric tonne or part thereof of load in excess of <i>first one and half</i> <i>Tonne.</i>
----	-----	--	--	--	--

By Order and in the name of the Governor of Maharashtra

(C. S. Sangitrao)

Secretary to the Government of Maharashtra

12.27 Penalty for causing obstruction to free flow of traffic. (MVA S 201)— (1) A person who keeps a disabled vehicle on any public place, in such a manner, so as to cause impediment to the free flow of traffic, is liable for penalty up to fifty rupees per hour, so long as it remains in that position:

(2) The vehicle involved in accidents is liable for penalty only from the time of completion of inspection formalities.

(3) Where the vehicle is removed by a Government agency, towing charges should be recovered from the vehicle owner or person in-charge of such vehicle by any officer or authority authorised by the state government by notification in official Gazette.

12.28 Power to arrest without warrant. (MVA S 202)— (1) A police officer in uniform is empowered to arrest person without warrant, who in his presence commits an offence punishable under MVAS 184 or 185 or 197:

(2) Any person arrested in connection with an offence punishable under MVAS 185 should, within two hours of his arrest, be subjected to a medical examination referred to in MVAS 203 and 204 by a registered medical practitioner, failing which he should be released from custody.

(3) A police officer in uniform is empowered to arrest without warrant any person, who has committed an offence under M.V.Act and such person refuses to give his name and address.

12.29 Breath tests. (MVA S 202)— (1) A police officer in uniform or officer of the Motor Vehicle Department authorised in this behalf, has any reasonable cause to suspect any person driving or attempting to drive a vehicle in public place contravening the provision of MVA S 185, direct him to provide one or more specimens of breath for breath test.

(2) If a vehicle is involved in an accident in a public place and a police officer in uniform has any reasonable cause to suspect that the person who was driving the vehicle had alcohol in his blood or that he was driving under the influence of a drug, require the person so driving the vehicle, to provide a specimen of his breath for a breath test—in the case of

(a) A person who is at a hospital as an indoor patient, at the hospital,

(b) Any other person, either at or near the place where the requirement is made,

(c) If the police officer thinks fit, at a police station specified by the police officer:

(3) If it appears to a police officer in uniform, that the device by means of which the test has been carried out indicates the presence of alcohol in the person's blood, the police officer is empowered to arrest that person without warrant except while that person is at a hospital as an indoor patient.

(4) If a person, refuses or fails to do breath test and the police officer has reasonable cause to suspect him of having alcohol in his blood, the police officer is empowered to arrest him without warrant except while he is at a hospital as an indoor patient.

(5) A person arrested , should while at a police station, be given an opportunity to provide a specimen of breath for a breath test there.

(6) The results of a breath test made , should be admissible in evidence.

(7) "Breath test", means a test for the purpose of obtaining an indication of the presence of alcohol in a person's blood carried out, on one or more specimens of breath provided by that person, by means of a device of a type approved by the Central Government, by notification in the Official Gazette.

12.30 Laboratory test. (MVA S 204)— (1) A person, who has been arrested under MVA S 203 , while at a police station, is required to provide a specimen of his blood to such registered medical practitioner as directed by police officer, if,—

(a) it appears to the police officer that the device, by means of which breath test was taken in relation to such person, indicates the presence of alcohol in the blood of such person, or

(b) such person, when given the opportunity to submit to a breath test, has refused, omitted or failed to do so:

(2) Where the person required to provide such specimen is a female and the registered medical practitioner is a male medical practitioner, the specimen should be taken only in the presence of a female, whether a medical practitioner or not.

(3) The results of a laboratory test made , is admissible in evidence.

(4) “Laboratory test” means the analysis of a specimen of blood made at a laboratory established, maintained or recognised by the Central Government or a State Government.

12.31 Presumption of unfitness to drive. (MVA S 205)— In any proceeding for an offence punishable under MVAS 185, if it is proved that the accused, when requested by a police officer at any time so to do, had refused, omitted or failed to consent to the taking of or providing a specimen of his breath for a breath test or a specimen of his blood for a laboratory test, his refusal, omission or failure , be presumed to be a circumstance supporting any evidence given on behalf of the prosecution, or rebutting any evidence given on behalf of the defence, with respect to his condition at that time.

12.32 Power of police officer to impound document. (MVA S 206)—

(1) Any police officer or officer of Motor vehicle department has reason to believe that any identification mark carried on a vehicle or any licence, permit, certificate of registration, certificate of insurance or other document produced to him by the driver or person in charge of a motor vehicle is a

false document within the meaning of section 464 of the Indian Penal Code , 1860 , seize the mark or document.

(2) Any police officer or officer of Motor vehicle department has reason to believe that the driver of a vehicle who is charged with any offence under M.V.Act abscond or otherwise avoid the service of a summons, seize any licence held by such driver and forward it to the Court taking cognizance of the offence. The court should on the first appearance of such driver before it, return the licence to him in exchange for the temporary acknowledgement.

(3) A police officer or officer of Motor vehicle department seizing a licence is required to give to the persons , a temporary acknowledgement and such acknowledgement should authorise the holder to drive until the licence is returned to him.

12.33 Power to detain vehicles used without certificate of registration permit, etc. (MVA S 207)—

(1) Any police officer or officer of Motor vehicle department has reason to believe that a vehicle has been or is being used in contravention of the provisions of MVA S 3, 4, 39 , 66 (1) or in contravention of any condition of such permit relating to the route on which or the area in which or the purpose for which the vehicle is used, may seize and detain the vehicle, and take proper steps for the temporary safe custody of the vehicle:

(2) Where any such officer or person has reason to believe that a vehicle has been or is being used in contravention of MVA S 3 , 4 or 66 (1) he , instead of seizing the vehicle, seize the certificate of registration of the vehicle.

(3) Where a vehicle has been seized and detained , the owner or person in charge of the vehicle is required to apply together with the relevant documents to the Transport Authority or any officer not below the rank of

Assistant Regional Transport Officer . Such authority or officer , after verification of documents, by order, release the vehicle.

12.34 Summary disposal of cases. (MVA S 208)— (1) The Court taking cognizance of any offence under M.V.Act,—

(i) , if the offence is an offence punishable with imprisonment under M.V.Act; and

(ii) in any other case, state upon the summons to be served on the accused person that he—

(a) appear by pleader or in person; or

(b) by a specified date prior to the hearing of the charge, plead guilty to the charge and remit to the Court, by money order, such sum as the Court specify, and the plea of guilt is required to be indicated in the money order coupon itself:

(2) Where an accused person pleads guilty and remits the sum specified and has complied with the provisions of MVA S 208 (1) and (2), no further proceedings in respect of the offence should be taken against him nor should he be liable, to be disqualified for holding or obtaining a licence by reason of his having pleaded guilty.

12.35 Restriction on conviction. (MVA S 209)— A person should not be prosecuted for an offence punishable under MVA S 183 or 184 and be convicted unless—

(a) he was warned at the time the offence for prosecution against him.

(b) within fourteen days from the commission of the offence , a notice specifying the nature, time and place of the offence is required to served on or sent by registered post to him or the owner ,

(c) within twenty-eight days of the commission of the offence, a summons for the offence was served on him:

12.36 Courts to send intimation about conviction. (MVA S 210)— (1)
Every Court by which a driver is convicted of an offence under M.V. Act or of an offence in the commission of which a vehicle is used, should send intimation to the licensing authority-

(a) Which issued the driving licence, and

(b) By whom the licence was last renewed,

(2) Every such intimation should state the name and address of the driver, the licence number, the date of issue and renewal of the same, the nature of the offence, the punishment awarded for the same.

15710

16/1/18

अशा वसुसक्राईन खालील प्रमाणे कर वसूल करावा.

अ.क्र.	आमन / शिक्का	अवातानुकूलित	वातानुकूलित
१	प्रति आमन प्रति वर्ष	₹. ६,०००/-	₹. ५,०००/-
२	प्रति शिक्का प्रति वर्ष	₹. ५,०००/-	₹. ६,२५०/-

१०) मोटार वाहन कायदा कलम ३१ किंवा ६६ मधील तरतुदीचा भंग केल्यास वाहन, कलम २०७ मधील अटकावून ठेवता येते. तसेच कर भरलेला नसल्यास मुंबई मोटार वाहन कर कायदा, कलम ३२ (ब) प्रमाणे वाहन अटकावून ठेवता येते. अशाप्रमाणे कर भरण्याने तसेच तडजोड शुल्क स्विकारण्याने किंवा खटला दाखल होईपर्यंत वाहन अटकावून ठेवण्यात यावे.

११) अशा त-हेच्या वसुस जालांना व येतांना वेगवेगळे प्रयोगी घेऊन जात असल्यामुळे वरील प्रमाणे खटला दाखल करण्याची किंवा तडजोड शुल्क स्विकारण्याची कारवाई जालांना आणि येतांना प्रत्येक वेळी न बुकता करण्यात यावी.

१२) तपासणी अधिका-यांना तपासणीच्या वेळी ग्लोपर कायम किंवा कंपर व्हॅन यांची रचना व बांधणी यांची तपासणी प्रत्यक्षत वाहनामध्ये जाऊन करावी व तपशीलाची विस्तृत नोंद तपासणी प्रतिवेदनावर घ्यावी.

१३) या बाबतीतील केलेल्या कारवाईचा अहवाल संपूर्ण तपशीलासह दररोज या कार्यालयास सोबत जोडण्यात आलेल्या प्रपत्रात पाठविण्यात यावा.

सोबत : प्रपत्र.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्रति,

सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,
सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,
प्रभारी अधिकारी, सर्व सीमा तपासणी नाके,
प्रत,

मा.प्रधान सचिव (परिवहन), गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांना माहितीस्तय

सादर,

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

U:\a n bh\hccapscant\21204

संलग्नपत्र मुद्रित
२१/१/१८

21/1/2018

क्र.एमव्हीआर ०७१०/सोआर-२७१/का.२(४)/जा.क्र. १५४१

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय

प्रशासकीय इमारत, ३/४ मजला,

डॉ. आंबेडकर उद्यानाजवळ,

वांद्रे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

दिनांक -

17 FEB 2011

2011

प्रति,

सर्व प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,
महाराष्ट्र राज्य.

विषय - केंद्रीय मोटार वाहन नियम १३ मध्ये नमूद कमाल मर्यादेपेक्षा मोजमापे जास्त असणा-या कार व दुचाकी वाहनांची वाहतूक करणा-या वाहनांवर कारवाई करणेबाबत.

संदर्भ - १) केंद्र शासन अधिसूचना क्र. आरटी-११०२८/२९/२००६-एमव्हीएल,
दि.३/६/२००९.

२) इंडीयन फाऊंडेशन ऑफ ट्रान्सपोर्ट रिसर्च अँड ट्रेनिंग यांचे सर्व राज्यांच्या परिवहन सचिव/आयुक्त यांना लिहीलेले दि.१९/१०/२०१० रोजीचे पत्र.

उपरोक्त विषयाबाबतची संदर्भ क्र. १ च्या केंद्र शासन अधिसूचनेद्वारे केंद्रीय मोटार वाहन नियम १३ मध्ये नमूद कमाल मर्यादेपेक्षा मोजमापे जास्त असणा-या कार व दुचाकी वाहनांची वाहतूक करणा-या वाहन मालकांना त्यांची वाहने नियमित करून घेण्यासाठी ६ महिन्यांची मुदत देण्यात आली होती.

या अधिसूचनेला अनेकवेळा मुदतवाढ देण्यात आली. अधिसूचना क्र. एसओ-२८८५/ई, दि.१३/११/२००९ द्वारे देण्यात आलेल्या शेवटच्या मुदत वाढीची अंतिम तारीख २०/०१/२०१० रोजी संपली आहे.

तथापि, कार व स्कूटर्स किंवा इतर मोटार वाहनांची वाहतूक करणा-या अनेक ट्रक, ट्रॅलर्सच्या मालकांनी वारंवार मुदतवाढ देण्यात येऊन देखील त्यांची वाहने नियमित करून घेतलेली नाहीत. तसेच मोटार वाहनांबरोबरच अशा वाहनांमधून इतरही मालाची क्षमतेपेक्षा अधिक माल (ओव्हरलोड) वाहतूक करण्यात येते. अशी तक्रार इंडीयन फाऊंडेशन ऑफ ट्रान्सपोर्ट रिसर्च अँड ट्रेनिंग या संस्थेने सर्व राज्यांच्या परिवहन सचिव/आयुक्त यांना लिहीलेले दि.१९/१०/२०१० रोजीचे पत्रान्वये केलेली आहे.

सबब, आपणास आदेशित करण्यात येते की, अशा वाहनांवर कठोर कारवाई करण्यात यावी.

परिवहन उप आयुक्त (अ-१),
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्रत -सर्व नियंत्रक अधिकारी, परिवहन आयुक्त कार्यालय, मुंबई.

D:\JAYWANT\Letter

284

Launching of prosecution against the
offender in the court of law, under the
Motor Vehicles Act, 1988

Transport Commissioner's Office
New Administrative Bldg., 3rd / 4th floor,
Near Dr. Ambedkar Garden, Govt. Colony,
Bandra (E), Mumbai - 400 051.

No. MWP 0105/CR 24/D 2(3)/ON 10853 Date - 20th Aug, 2008

CIRCULAR

1) Clause (e) of Sub-Section (5) of Section 213 empowers officials of the Motor Vehicles Department to launch prosecutions in respect of any offence under this act and to obtain a bond for ensuring the attendance of the offender, before any court.

2) Section 468 of Criminal Procedure Code provides for restriction for taking cognizance after lapse of the period of limitation and the relevant part runs as below -

(1) Except as otherwise provided elsewhere in this code, no court shall take cognizance of an offence of the categories or specified in Sub-Section (2) after the expiry of the period of limitation .

(2) The period of limitation shall be -

- (a) six months, if the offence is punishable with fine only;
- (b) on year, if the offence is punishable with imprisonment for a term not exceeding one year;
- (c) three years, if the offence is punishable with for a term exceeding one year but not exceeding three years.

3) In the Criminal Writ Petition No. 263/2005 Vinod Deepak Kamble Vs State of Maharashtra which was filed in the Nagpur bench of the Bombay High Court, The Hon'ble Justice B. D. Sinha & Justice S. T. Kharche Joint Judge on dt. 5/5/2005 observed that ;

"We are really surprised to see the attitude of these officers. In fact, no order or direction is necessary to any Authority, not to pressurise the citizen to admit the guilt or plead guilty. However, this court in the order dt. 24/2/2005 has specifically mentioned this aspect and inspite of the above referred two officers have ignored the two observations which act, contemptuous.

Since these officers have disrespected the observations made by this court and pressuring the petitioner to plead guilty, it is very serious matter."

4) On the above background following instructions are given to all personnel in this department -

i) No compulsion shall be made for compounding of an offence committed under the various provisions of the Motor Vehicle Act and the Rules made thereunder. If a case is not compounded within seven days from the issuance of checking report, prosecution should be launched within one month from the date of issuance of the checking report, and such note should be taken in the "Wanted Register" maintained by the office.

ii) Details of Offences and the launched and if the Registered Owner comes to the office for renewal of certificate of fitness or permit, noting or termination of the hypothecation, noting of change of address, transfer of ownership etc. The concerned officer should take bond equivalent to the amount of fine for ensuring the attendance of the offender before any court as laid down in the clause (c) of Sub-Section (5) of Section 213 of Motor Vehicles Act, 1988 (Copy of the Bond is enclosed).

After receipt of the Bond and Sureties the relevant application may be processed, if other legal requirements are fulfilled.

The above information should be followed scrupulously

To,
Registering Authorities

Transport Commissioner,
Maharashtra State, Mumbai

Copy for information to -
Principal Secretary, Home (Transport) Department, Mantralaya, Mumbai - 400 032

Transport Commissioner,
Maharashtra State, Mumbai

Bond for attendance in the Court

I (name).....

.....(Place)

have been charged with the offence punishable under Section of
Motor Vehicles Act, 1988 / Bombay Motor Vehicles Tax Act, 1958 before the court
ofand required to give security for my attendance before such
court on the condition that I shall attend such court on date On
which trial is held with regard to such charge, and in case of my making default
herein, I bind myself to forfeit to Government the sum of Rupees
(amount equivalent to the fine for the said offence.

Dated :day of20.....

Signature

महत्वाचे

क्र.एमएपी/२००९/का-२(१)/जा.क्र. ९५६

परिवहन आयुक्त कार्यालय

३रा व ४था मजला, प्रशासकीय इमारत,

शासकीय वसाहत, थांदे (पूर्व),

मुंबई - ४०० ०५१.

दिनांक :- 28 AUG 2009

प्रति,

सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,

सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी

विषय : मॉड्युलर हायड्रॉलिक ट्रेलरबाबत करण्यात येणारी ओव्हरलोडची कारवाई.

संदर्भ : रस्ता परिवहन महामार्ग, मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे पत्र क्र. आरटी-११०४२/
१३/२००८ - एमव्हीएल दिनांक ०३/०९/२००८.

हायड्रॉलिक ट्रेलर्स ऑनर्स असोसिएशन या संघटनेने निवेदन सादर करून, असे निदर्शनास आणले आहे की, मॉड्युलर हायड्रॉलिक ट्रेलरच्या बाबतीत काही वायुवेग पथकातील अधिका-यांकडून क्षमतेपेक्षा अधिक भार (ओव्हरलोड) निश्चित करताना फक्त हॉर्सच्या (पुलरच्या) भार वाहून नेण्याच्या क्षमतेचाच (लोड कॅरिइंग कॅपॅसिटी) विचार केला जातो.

कृपया या बाबतीत रस्ता परिवहन महामार्ग, मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे उपरोक्त संदर्भित पत्र अवलोकावे. त्यात स्पष्टपणे असे नमूद करण्यात आले आहे की, मॉड्युलर हायड्रॉलिक ट्रेलरच्या बाबतीत ओव्हरलोड निश्चित करताना ट्रेलरसाठी निर्धारित करण्यात आलेल्या भारक्षमतेचा विचार करण्यात यावा व त्यानुसारच ओव्हरलोडची कारवाई करावी.

कृपया आपल्या कार्यालयातील सर्व अधिका-यांना याप्रमाणे त्वरीत सूचना द्याव्यात.

सोबत : बरीलप्रमाणे.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रत माहितीसाठी ,

हायड्रॉलिक ट्रेलर्स ऑनर्स असोसिएशन, ४०५, प्रेस्टीज चॅम्बर्स, कल्याण स्ट्रीट, मुंबई - ४०० ००९.

GOVERNMENT OF INDIA
MINISTRY OF SHIPPING, ROAD TRANSPORT & HIGHWAYS
DEPARTMENT OF ROAD TRANSPORT & HIGHWAYS

Transport Bhavan,
1, Parliament Street,
New Delhi-110 001

No.RT-11042/13/2008-MVL

Dated 3rd September, 2008

To

The Principal Secretaries (Transport)/Transport Secretaries/Transport Commissioners of all States/Union Territories.

Subject: Movement of Modular Multi-axle Hydraulic Suspension Trailers in the country.

Sir,

As you are aware, a number of Modular Multi-axle Hydraulic Suspension Trailers are engaged in transportation of very heavy and oversized indivisible loads to cater to need of various infrastructure projects in the country. Such cargo can not be carried on a conventional rigid vehicle or mechanical trailers because of a number of inherent limitations such as uneven load distribution, more wear and tear of roads and bridges, limited manoeuvrability and wider turning radius, tilting of trailer bed with the load on uneven surface and being unsafe to carry delicate cargo due to jerks.

2. Modular Multi-axle Hydraulic Suspension Trailers are a platform module trailer having two or more axle lines with two axles in each row fitted with eight tyres. Such modules are so designed that these can be coupled back to back lengthwise. Such modular trailer platform have pendulum axles with hydraulic suspension and are so designed that all wheels of the trailer are steered hydraulically and the height of such platform trailer could also be raised or lowered hydraulically. The Modular Multi-axle Hydraulic Suspension Trailers can achieve uniform load distribution, thereby preventing damages to roads and bridges and also ensures stability of the cargo through hydraulic suspension. To pull such trailers, Prime Movers with goods loaded on it in the form of ballast are also required. Both the Prime Movers and the trailers are registered individually and the GVW of the trailer and the prime mover are considered separately.

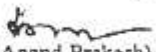
3. The dimension and gross vehicle weight of such trailers exceeds the limit prescribed by this Department under Rule 93 of CMVR, 1989 and the Notification no. S.O. 728 (E) dated 18-10-1996 and S.O. 517 (E) dated 26-5-2000, issued by the Government. Keeping in view the essentiality of movement of such trailers, this Ministry grants exemption to such trailers in respect of GVW and dimension, on a case to case basis and with various terms and conditions, in exercise of powers conferred under Section 58(3) and Section 110 (3) of the Motor Vehicles Act, 1988 through Extraordinary

Gazette of India. Further, under the Overall Dimensions of Motor Vehicles (Prescription of Conditions for Exemption) Rules, 1991 (copy enclosed), State Governments are also empowered to exempt any motor vehicle from the provisions of Rule 93 of the CMVR, 1989. Exemption granted by the Central Government or State Governments would remain valid throughout the country.

4. It has been brought to the notice of this Department that in some States the enforcement agencies do not honour the notifications being issued by the Central Government and they are penalizing such Modular Multi-axle Hydraulic Suspension Trailers on the ground of being over weight and over dimensional. It would not be in the fitness of things if the notifications issued by the Central Government/State Government are dishonored in any part of the country.

5. It is therefore, requested that whenever GVW is assigned to such trailers by the Government through notification, the same may be mentioned in the registration certificate at the time of registration and grant of National Permit to them. The sum total of all axle line as per axle load granted in the notification issued by this Department be honoured when the trailers are coupled longitudinally. Similarly, relaxation granted by the Central/State Government in respect of dimension would also need to be honoured by all the States/UTs. Necessary instructions may be issued to the field officers to ensure smooth operation of such trailers. It is needless to mention that the operation of such trailers should strictly be subject to fulfillment of various other terms and conditions prescribed by the Central Government as well as other operational conditions set by State PWD/Highway Authorities or National Highway Authority of India (NHAI).

Yours faithfully,

(Anand Prakash)
Director (Road Transport)
Tel: 23719097

Copy to Secretary, Hydraulic Trailer Owners Association, 405, Prestige Chambers,
Kalyan Street, Mumbai-400009.

मोटार वाहनांच्या कर्कश हॉर्नमुळे
होणारे ध्वनीप्रदूषण

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३ रा व ४ था मजला,
सरकारी वसाहत, वांद्रे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

परिपत्रक

क्र. पआ/कोर्ट केस/पीआयएल ८५/२००७/सॉर्किंग ९७/का.२(ब)/जा.क्र. ८३२ 21 JAN 2008

- वाचा : १) या कार्यालयाचे पत्र क्र. एमव्हीएम ५४९६/का.२अ/जा.क्र.३९४०, दि. १५/०३/१९९६.
२) या कार्यालयाचे पत्र क्र. एमव्हीएम ५४९९/पआ/का.२अ/शा ५९/९९/जा.क्र.९८२, दि. २०/०१/२०००.
३) या कार्यालयाचे पत्र क्र. एमव्हीएम ५४/२०००/पआ/का.२अ/२(६)/जा.क्र.१०७५०, दि. १८/०८/२०००.
४) १) या कार्यालयाचे पत्र क्र. पआका/पीयुसी/का.२(ब)/जी-१/२००२/जा.क्र.-१२१२१, दि. १३/८/२००२.

१. संदर्भाकित पत्रांद्वारे या कार्यालयाने मोटार वाहनांच्या कर्कश हॉर्नमुळे होणारे ध्वनीप्रदूषण टाळण्याकरिता कारवाई करण्याचे निर्देश दिले होते.

२. आवाज फाऊंडेशन यांनी मुंबई उच्च न्यायालय येथे सार्वजनिक जनहितार्थ याचिका क्र. ८५/२००७ दाखल केली असून कर्कश हॉर्नद्वारे ध्वनिप्रदूषण करणाऱ्या वाहनांविरुद्ध कडक कारवाईची मागणी केली आहे.

३. कर्कश हॉर्न संदर्भात केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम ११९(२) मध्ये तरतूद असून तो खालीलप्रमाणे आहे -

"119. Horns. - (2) No motor vehicle including agricultural tractor shall be fitted with any multi-toned horn giving a succession of different notes or with any other sound-producing device giving an unduly harsh, shrill, loud or alarming noise."

एखाद्या वाहन चालकाने रिव्हर्स गिअरला जर मल्टी टोन्ड हॉर्न लावला असेल तरीही अशा वाहन चालक / मालकाविरुद्ध ही तरतूद लागू होईल.

४. त्याचप्रमाणे काही नवयुक्त होसनिमित्त (thrill) वाहनाचा सायलेंसर काढून टाकतात ज्यामुळे वाहनापासून कर्कश आवाज निघतो. त्यासंदर्भात केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम १२०(१) मध्ये तरतुद करण्यात आली असून ती खालीलप्रमाणे आहे-

"120. Silencers. - (1) Every motor vehicle including agricultural tractor shall be fitted with a device (hereinafter referred to as a silencer) which by means of an expansion chamber or otherwise reduces as far as practicable, the noise that would otherwise be made by the escape of exhaust gases from the engine."

५. एखादा वाहन चालक व मालक यांनी नियम ११९(२) व नियम १२०(१) चा भंग केल्यास त्या वाहन चालक व मालकाविरुद्ध मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ च्या कलम १९०(२) अन्वये कडक कारवाई करण्यात यावी. कलम १९०(२) खालीलप्रमाणे आहे -

"190. Using vehicle in unsafe condition. - (2) Any person who drives or causes or allows to be driven, in any public place a motor vehicle, which violates the standards prescribed in relation to road safety, control to noise and air-pollution, shall be punishable for the first offence with a fine of one thousand rupees and for any second or subsequent offence with a fine of two thousand rupees."

६. आपल्या कार्यालयातील वायुवेग पथकामार्फत या संदर्भात कडक तपासणी मोहिम राबवून केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल दर १५ दिवसांनी उप परिवहन आयुक्त (अंमल-२) यांना सादर करावा.

परिवहन आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्रति,
सर्व प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य.

प्रत माहितीसाठी सादर,
प्रधान सचिव, गृह (परिवहन) विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
प्रधान सचिव, पर्यावरण विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

प्रत माहितीसाठी,
परिवहन आयुक्त कार्यालयातील सर्व नियंत्रक अधिकारी.

परिवहन आयुक्त
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

C:\Rajesh\Circular

5

13. MISCELLANEOUS

13.1 Power to levy fee. (MVA S 211)— (1) The Central Government or the State Government is empowered to make rules to provide for the levy of fees in respect of applications, amendment of documents, issue of

certificates, licences, permits, tests, endorsements, badges, plates, countersignatures, authorisation, supply of statistics or copies of documents or orders or matter involving the rendering of any service by the officers or authorities under M.V. Act or any rule made thereunder.

(2) The Government in the public interest, by general or special order, exempt any class of persons from the payment of any fee either in part or in full.

13.2 Publication, commencement and laying of rules and notifications.

(MVA S 212)— (1) The power to make rules under M.V. Act is subject to the condition that the rules should be made after previous publication.

(2) All rules made under M.V. Act are required to be published in the Official Gazette, and unless some later date is appointed, come into force on the date of its publication.

(3) Every rule made by any State Government is required to be laid, before the State Legislature.

(4) Every rule made by the Central Government under M.V. Act, every scheme made by the Central Government under MVAS 75 (1) and 163 (1) and every notification issued by the Central Government under MVA S 41(4) , 58 (1) , 59 (1) , 112 (1) , 163-A (4) and 213 (4) is required to be made before each House of Parliament.

13.3 Appointment of motor vehicles officers.(MVA S 213)

(1) The State Government is empowered to establish a Motor Vehicles Department and appoint as officers thereof such persons as it thinks fit.

(2) Every such officer is deemed to be a public servant within the meaning of the Indian Penal Code ,1860.

(3) The Central Government is empowered to prescribe the minimum qualifications which the said officers or any class thereof is required to possess for being appointed as such, by notification in the Official Gazette.

(4) The officer empowered by the State Government , should also have the power to,—

(a) make examination and inquiry as he thinks fit in order to ascertain whether the provisions of M.V. Act and the rules made thereunder are being observed;

(b) Enter, inspect and search any premises which is in the occupation of a person who, he has reason to believe, has committed an offence under M.V.Act or in which a vehicle in respect of which such offence has been committed is kept: provided that ,

(i) is required to carry out any search without a warrant , by an officer of the rank of a Gazetted Officer;

(ii) where the offence is punishable with fine only the search should not be made after sunset and before sunrise;

(iii) where the search is made without a warrant, the Gazetted Officer concerned should record in writing the grounds for not obtaining a warrant and is required to report to his immediate superior that such search has been made;

(c) examine any person and require the production of any register or other document maintained in pursuance of M.V.Act, and take on the spot or otherwise statements of any person which he may consider necessary. No person should be compelled to answer any question or make any statement tending to incriminate himself.

(d) seize or take copies of any registers or documents or portions thereof as he may consider relevant in respect of an offence under M.V. Act.

(e) launch prosecutions in respect of any offence under M.V Act and to take a bond for ensuring the attendance of the offender before any Court;

13.4 Effect of appeal and revision on orders passed by original authority. (MVA S 214) (1) Where an appeal is preferred or an application for revision is made against any order passed by an original authority , the appeal or the application for revision should not operate as a stay of the order passed by the original authority and such order should remain in force pending the disposal of the appeal or the application for revision, as the case may be.

(2) If an application made by a person for the renewal of permit is rejected by the original authority and such person has preferred an appeal or made an application for revision against such rejection, the appellate authority or, the revisional authority by order direct that the permit, continue to be valid until the appeal or application for revision is disposed of.

(3) No order made by a competent authority under M.V.Act should be reversed or altered on appeal or revision on account of any error, omission or irregularity in the proceedings, unless it appears to the appellate authority or revisional authority, that such error, omission or irregularity has, in fact, occasioned a failure of justice.

13.5 Road Safety Councils and Committees. (MVA S 215)— (1) The Central Government is empowered to constitute for the country a National Road Safety Council consisting of a Chairman and other members , on such terms and conditions, by notification in the Official Gazette,

(2) The State Government is empowered to constitute for the country a State Road Safety Council consisting of a Chairman and other members , on such terms and conditions, by notification in the Official Gazette,

(3) The State Government is empowered to constitute for the country a District Road Safety Council consisting of a Chairman and other members , on such terms and conditions, by notification in the Official Gazette,

13.6 Repeal and savings. (MVA S 217)— (1) The Motor Vehicles Act, 1939 and any law corresponding to that Act in force in any State immediately before the commencement of M.V Act, 1988 are repealed.

(2) Any notification, rule, regulation, order or notice issued, or any appointment or declaration made, or exemption granted or any confiscation made, or any penalty or fine imposed, any forfeiture, cancellation or any other thing done or any other action taken under the repealed enactments, be deemed to have been issued, made, granted, done or taken under the corresponding provision of M.V Act, 1988. however it should not be inconsistent with the new provisions.

(3) Any penalty payable under any of the repealed enactments is required to be recovered in the manner provided by M.V. Act.

13.7 Refunds. (MMV R 284) — (1) Transport Commissioner, Maharashtra State or the Regional Transport Officer concerned, is satisfied that a refund is due on the ground that,—

(a) it is admissible under MMV R 24 (3) or 40 (1).

(b) if the appellant succeeds in appeal, he is entitled to get the refund of fees in whole or any part; or

(c) If the amount paid is in excess or erroneously paid towards the fees ,in cash, cheque, demand draft, money order, the person is entitled to the refund of such amount and a certificate in Form RF is required to be issued.

(2) Any person to whom a certificate in Form RF is issued is required to present the certificate within 60 days from the date of its issue to the local

Government Treasury, the State Bank of India, the Reserve Bank of India, or any other bank conducting the cash business of the State Government,
(3) The Authority is required to maintain a register of refund of the fees and every amount for which a certificate in Form RF is required to be entered in such register.

13.8 Manner of payment of motor vehicle fees. (MMV R 285) — The payment of fees is required to be made either in cash, demand draft, money order or by way of motor vehicle fee stamps.

13.9 Manner of maintaining State Register of Motor Vehicles and additional matters to be incorporated in SMART CARD prescribed under Form 23A. (MMV R 285-A) — The State Register of Motor Vehicles is required to be maintained in electronic form, in the Form 23A.

13.10 Fees for Computerisation of Registration Record. (MMVR 285-B)
—

(1) Every application under CMV R 47 (1), 52, 53, 54 (2) (iii), 55 (3), 56 (2) (a), 57 (1) (a), 59, 60, 61(1) (2), 62 (2), 76 (1) and 78; and MMV R 57 (1), 71, 85, 88, 91, 92 and 93 (1) should be accompanied by a fee of rupees one hundred and fifty for Part 'B', in addition to the fees under CMV R 81 and MMV R 75, 91 (5), 92 (4) (ii) and 93 (5) :

(2) The provisions of MMVR 285 B is not applicable to the applications in respect of the vehicles for which,

(i) The certificate of registration is already issued and which does not required modification or updation of the particulars of the Visual Inspection Zone as specified in Form 23A.

(ii) Are registered outside the State and not applied for assignment of the new Registration Mark in the State :

(3) The certificate of registration required to be modified or updated with the relevant information , should be issued subject to the payment of fees mentioned above

महाराष्ट्र - मुंबई

परिवहन लायुक्त यांचे कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, २ रा व ४ था मजला,
डी.अर्बिडकर उद्यानाजवळ, सरकारी वसतील,
वांद्रे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५३.
दिनांक - 13/06/2004

स्थायी आदेश - २

क्रमांक:पआ/का.११/१२१(अ) /२००५/मा.क्र. ११५८८

विषय : स्मार्ट कार्ड प्रकल्पासाठी को मॅनेजमेंट पद्धती

१. मोटारवाहन विभागाने, स्मार्ट कार्ड अनुज्ञप्ती प्रकल्प कार्यान्वित करण्यास आवश्यक तो कार्यवाही पूर्ण केली असून त्यानुसार लवकरच सर्व कार्यालयात स्मार्ट कार्ड अनुज्ञप्ती घेण्या बसविली जाईल, या प्रकल्पासंबंधीची प्रारंभिक माहिती स्थानीय आदेश -१ मूखर व पूर्वी जारी करण्यात आली आहे.
२. ज्या प्रमाणे हस्तलिखित अनुज्ञप्तीमध्ये अनुज्ञप्ती वनविल्यानंतर, त्यास प्राधिकृत करण्यासाठी स्वाक्षरी व शिक्क्याचा वापर करण्यात येतो तद्वतच स्मार्ट कार्ड स्वरूपातील अनुज्ञप्ती जारी करण्यापूर्वी सदर अनुज्ञप्ती प्राधिकृत करावी लागते, या करिता प्रत्येक कार्यालयातील अनुज्ञापक अधिकारी-याचे नावे, एक संगणकीय कार्ड जारी केले जाते. त्याला अॅडमिनिस्ट्रिटीव्ह कार्ड असे म्हणतात. तसेच झालेल्या प्रत्येक अनुज्ञप्तीला प्राधिकृत करण्यासाठी, अनुज्ञापक अधिकारी-याला, त्याच्या स्वतःचे अॅडमिनिस्ट्रिटीव्ह कार्ड वापरून आवश्यक ती संगणकीय कार्यवाही करावी लागते, असे केल्या नंतर अनुज्ञप्ती प्राधिकृत होईल व अनेकदारास जारी करता येईल.
३. पूर्वी जारी केलेल्या स्मार्ट अनुज्ञप्ती मधील संगणकीय माहिती वाचणे , त्या मध्ये अनुज्ञप्ती निरवृत्त, रद्द किंवा अपयत्नाच्या नोंदी घेणे इ. करिता, स्वतंत्र अॅडमिनिस्ट्रिटीव्ह कार्ड ही सवायकास अनुज्ञप्ती प्राधिका-यांना जारी केली जातील.
४. स्मार्ट प्रकल्पांमधील, अनुज्ञप्ती प्राधिकृत करण्यासही अॅडमिनिस्ट्रिटीव्ह कार्ड जारी केली जातील, त्याचा वापर करणे , त्या संबंधातील कार्यपद्धती, विविध जबाबदा-या यंत्रणेमध्ये विविध कार्यांना एकत्रितपणे 'को मॅनेजमेंट' म्हणजेच को व्यवस्थापन असे संबोधले जाते व अॅडमिनिस्ट्रिटीव्ह कार्ड ला 'की' असे संबोधले जाते. को व्यवस्थापनाची थोडक्यात माहिती पुढील प्रमाणे आहे.
- ४.१ त्रि-स्तरीय रचना - को व्यवस्थापनाची रचना तीन स्तरीय असेल. देश पातळीवर 'केंद्रीय को उत्पादन प्राधिकरण' - Central Key Generation Authority - CKGA , राज्य पातळीवर , राज्य को व्यवस्थापन प्राधिकरण, State Key Management Authority - SKMA परिवहन कार्यालय स्तरावर, क्षेत्रीय को व्यवस्थापन प्राधिकरण Regional Key Management Authority - RKMA ची स्थापना करणे आवश्यक आहे.

यापेकी केंद्र शासनाने दिलेली येथे CKGA ची स्थापना केली असून, राज्य पातळीवर SKMA ची स्थापना परिवहन आयुक्त कार्यालयात करण्यात येत आहे. प्रत्येक कार्यालयात RKMA ची स्थापना करण्याबाबतच्या सविस्तर सूचना पुढील प्रमाणे आहेत.

४.२ क्षेत्रीय को व्यवस्थापन प्राधिकरण (RKMA) स्थापना -

वर उल्लेख केल्या प्रमाणे, विभागाच्या प्रत्येक कार्यालयात स्मार्ट कार्ड अनुज्ञेची चरणा उभारण्यात येणार असून त्या प्रत्येक कार्यालयात RKMA ची स्थापना करणे आवश्यक आहे.

४.२.१ RKMA साठी मनुष्यबळ -

RKMA साठी प्रत्येक कार्यालयात खालील मनुष्यबळ आवश्यक आहे.

(अ) शीर्ष अधिकारी - सदन अधिकारी, त्या परिवहन कार्यालयातील को व्यवस्थापनास पूर्णतः जबाबदार राहिल, शीर्ष अधिकाऱ्याच्या मंचावधाना जोडपत्र १ मध्ये ठोबळमार्गाने नमूद केल्या आहेत. सदन शीर्ष अधिकारी पर आपण जबाबदारीचे असून निवड झालेल्या शीर्ष अधिकाऱ्याला राज्य को मॅनेजमेंट अॅजेंडरी (SKMA) यांचेबरोबर गोपनीयतेचा करार करावा लागणार आहे. शीर्ष अधिकारीसकथते लिपिकवर्गीय सवर्गातील वरिष्ठ कर्मचारी असावा, व शक्यता नोंदकच्या कालावधीत निवृत्त होणारा नसावा. ज्या कार्यालयात दुसरे चरणा कार्यरत आहे त्या कार्यालयात प्रणाली प्रशासक/ सहा प्रणाली प्रशासक यांना शीर्ष अधिकारी म्हणून नियुक्तीची शिफारस करावी असे सूचविण्यात येत आहे.

प्रत्येक कार्यालयप्रमुखाने तात्काळ त्याचे कार्यालयात शीर्ष अधिकाऱ्याची निवड करून त्याचे पूर्ण नाव, पदनाम, २ फोटोग्राफ व ओळखीच्या खुणा व नमुना स्वाक्षरी वा तपशील 'शीर्ष अधिकारी' राज्य को व्यवस्थापन प्राधिकरण, (संगणक विभाग) परिवहन आयुक्त कार्यालय ६ वा मंजला वाई मुंबई येथे कळवावा. सदन माहिती पाठविण्यासाठी, जोडपत्र २ मधील प्रपत्र अ-१ काम करावा.

(आ) अनुज्ञापक प्राधिकारी - प्रत्येक कार्यालयात किमान ३ किंवा कार्यभाराचे अनुषंगाने अधिक अनुज्ञापक प्राधिकारी राहिल, सदन अनुज्ञेची प्राधिकऱ्याच्या नावाने अनुज्ञेची प्राधिकृत करण्यास्तव अॅजेंडरी कार्डस जारी केले जातील. सबब, कार्यालय प्रमुखाने त्याचे कार्यालयातील कार्यकारी अधिकाऱ्याची अनुज्ञापक प्राधिकारी म्हणून नियुक्ती सूचवावी. सूचविण्यात येत की प्रादेशिक व उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालयात उप प्रापत्र व सह प्रापत्र हे अधिकारी व पक्षा वरिष्ठ निरीक्षकस अनुज्ञापक अधिकारी घाबित करता येईल. शक्यता अनुज्ञापक अधिकारी नवीकच्या भविष्यकाळात निवृत्त होणारा किंवा बदली पात्र नसावा. घाबित अनुज्ञापक अधिकाऱ्याची नावे पदनाम व प्रत्येकी दोन फोटोग्राफ, ओळखीच्या खुणा व नमुना स्वाक्षरी तात्काळ कळवाव्यात. सदन माहिती जोडपत्र -२ मधील प्रपत्र अ-२ मध्ये भरून पाठवावी.

४.२.२ RKMA साठी विशिष्ट जाग्यी आवश्यकता -

प्रत्येक कार्यालयात RKMA साठी विशिष्ट जागा उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. सदर जागा खालील प्रमाणे असावी.

अ) RKMA साठी कार्यालयामध्ये किमान ५ फुट X ५ फुट या मापचा बांधीव व प्रक्का दरवाजा असणारा कक्ष असावा. सदर जागेमध्ये अंबोरीटो काई साठवण करणे अर्पक्षित असल्याने सदर जागा चोरी, आग, अतिउष्णता, पाऊस अथवा अन्य प्राणघाती गटली इ. पासून मुक्त व अतिसुरक्षित असावी. अशी जागा कार्यालयात सध्या उपलब्ध नसल्यास विशेषरूपाने अशी जागा सात्काळ नियोजन करणे अनिवार्य राहिल.

आ) सदर कक्षात खालील उपकरणे बसवावीत -

- १) वातानुकूलित यंत्र
- २) अग्निसूचक/ धूर सूचक भागा वागविणारी यंत्रणा
- ३) अग्निशामक
- ४) रागणक हाईड्रेअर (४.२.३ नुसार).

५) अग्निप्रतिबंधक व चोरी प्रतिबंधक तिनारी, ज्यामध्ये ३ कामे असतील. या ३ काम्यात बॅगबॅगली अंबोरीटो काई सुरक्षित ठेवणे अभिप्रेत आहे. प्रत्येक काम्यात ठेवावयाच्या अंबोरीटो काडांचा तपशिल नोंदपत्र -१ मध्ये दिला आहे. प्रत्येक काम्या उपद्रव्यासाठी २ चाक्या असतील. चापेकी १ चाकी शीशे अधिका-चाकडे व १ चाकी अनुज्ञापक अधिका-चाकडे असेल.

इ) सदर कक्षात फक्त शीशे अधिकारी व अनुज्ञापक अधिकारी येना करू शकेल. त्याचे व्यतिरिक्त अन्य कोणताही अधिकारी/कर्मचारी कोणत्याही कामानिमित्त सदर कक्षात प्रवेश करू शकणार नाही. त्याद्वारे सदर कक्षाबाहेर 'प्रतिबंधक क्षेत्र' व प्राधिकृत व्यक्ती व्यतिरिक्त 'प्रवेश निशिद्ध' अशा सूचना प्रदर्शित कराव्यात. सदर कक्षात प्रवेश व निर्गमनाच्या तपशिलवार दिनांकासाठी नोंदी ठेवाव्यात व त्या शीशे अधिका-चाने स्वतःवरित कराव्यात.

ई) सदर कक्षामध्ये लॅपटॉप, टेपड्राइव्ह, इ. सामुग्री नोंदपत्रास पूर्णतः बंदी राहिल.

४.२.३ RKMA कक्षात खालीलप्रमाणे रागणक सामुग्री (हाईड्रेअर) असल -

अ) बिडोज पक्का पौ आधारित रागणक यंत्र (कन्सव्हेट) व त्याचा तेल काई रोडर (यु एस बी पाटे ने नोंदलेले.)

ब) डॉट मॅट्रिक्स प्रिंटर - १

उपरोक्त यंत्रणा त्या कार्यालयाच्या स्मार्ट काई रागणक यंत्रणेच्या माध्यमातून नोंदली जाईल. ज्यायोगे, सदर यंत्रणा, स्मार्ट काई यंत्रणे बरोबर संपर्क करू शकेल तथापि, स्मार्ट काई यंत्रणा, RKMA च्या उपरोक्त यंत्रणे बरोबर संपर्क करू शकणार नाहीत.

क) यंत्रणेसाठी प्रिंटर रिक्त, स्टेशनरी व टेप/सीडी (बॅकअप साठी) ही सामुग्री वापरली जाईल (Consumables).

४.२.४ RKMA साठी आवश्यक ते सर्व सॉफ्टवेअर राष्ट्रीय सूचना केंद्र मार्फत पुरविले जाणार आहे.

५. प्रत्येक कार्यालयाला स्मार्ट कार्डे अनुज्ञप्ती जारी करण्यास्तव आवश्यक बाईबंदर सेवा पुरवठादार उपलब्ध करणार आहेत.
स्मार्ट कार्डे अनुज्ञप्ती संदर्भात की व्यवस्थापन करण्यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबित्ती जाईल.
- ५.१ प्रत्येक कार्यालयाकरिता ३ अनुज्ञापक अधिकारी निश्चित केले जातील. (त्यांना अ.अ.१,अ.अ.२ व अ.अ.३ असे संबोधिले जाईल).
प्रत्येक स्मार्ट कार्डे अनुज्ञप्ती प्राधिकृत करण्यासाठी २ अनुज्ञापक अधिकाऱ्यांना त्यांची अर्बोरीटी कार्डे कार्डे रिटर्न कराय़ा सबास्थाने जायरावी लागतील. प्रत्येक अनुज्ञप्तीला दैन अनुज्ञापक अधिकाऱ्याची उपस्थिती आवश्यक असाव्याने. रमा, अन्य कारणाने अनुपस्थिती विद्यारता येऊन प्रत्येक कार्यालयात ३ अधिकारी अ.अ. तिघुका करून त्याचे नावे अर्बोरीटी कार्डे जारी केली जातील.
- ५.२ सरदर अर्बोरीटी कार्डे कर रासनाकडून तयार केली जातील व राज्य की व्यवस्थापनाच्या शीर्षे अधिकाऱ्यास दिली जातील. राज्य की व्यवस्थापनाचा शीर्षे अधिकारी या कार्डांना पिन क्रमांक देईल व पिन क्रमांकासहित प्रत्येक कार्यालयास, नामनिर्देशित अधिकाऱ्याच्या नावाची अर्बोरीटी कार्डे, त्या कार्यालयाच्या RKMA च्या शीर्षे अधिकाऱ्यास सुपुर्द करेल. RKMA च्या शीर्षे अधिकारी सरदर राज्य की व्यवस्थापनाकडे (SKMA कार्डे) उपस्थित राखून सरदर कार्डे प्राप्त करेल. त्यानंतर सरदर कार्डे त्या कार्यालयात नेऊन RKMA च्या सुरक्षित तिबोरीत ठेवले व सरदर कार्डे सुरक्षित प्राप्त झाल्याचा लेखी अहवाल राज्य की व्यवस्थापनाकडे देईल. व असा अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर विमरीत केलेल्या कार्डांचे पिन क्र. सोम केलेल्या पाकौटातून RKMA च्या शीर्षे अधिकाऱ्याकडे सुपुर्द केले जातील.
- ५.३ RKMA च्या शीर्षे अधिकारी, संबंधित कार्यालयातील ज्या नामनिर्देशित अधिकाऱ्याला अर्बोरीटी कार्डे वितरीत करावयाची आहेत, त्याच्या प्रत्यक्ष उपस्थितीमध्ये संबंधित अधिकाऱ्यास अर्बोरीटी कार्डे त्याच्या गोपनीय पिन क्रमांकासह सोल पाकौटासह हस्तांतरित करेल व त्या अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी प्राप्त करेल. RKMA च्या शीर्षे अधिकारी, अर्बोरीटी कार्डे वितरणाचा अहवाल SKMA च्या शीर्षे अधिकाऱ्याकडे पाठवेल.
- ५.४ प्रत्येक कार्यालयात, की व्यवस्थापनाची निाईत सर्व प्रकौपा पर पाडण्यासाठी RKMA च्या शीर्षे अधिकारी पूर्णतः जबाबदार राहिल व SKMA कडून प्राप्त सुचनांची लेबोरीत अंमलबजावणी करेल.
५. की मॅनेजमेंट संदर्भातील सुविस्तर प्रशिक्षण लवकरच आयोजित केले जाईल. याशिवाय शीर्षे अधिकाऱ्यांसही स्वतंत्र प्रशिक्षणही आयोजित करण्यात येईल.
५. सरदर आदेश, कार्यालयात बैठक आयोजित करून सर्व कर्मचाऱ्यास समजावून लोगावेत तसेच भविष्यात संदर्भाकरिता, स्वतंत्र नसनीमध्ये नसनीबध करावेत.

सहप्रति: जोडपत्र १ व जोडपत्र २

प्रतिभा पांडे
महाराष्ट्र राज्य, मुंबईकरिता

प्रपत्र अ-१

(प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय,
व्यवस्थापनासाठी, शीर्ष अधिकार्याच्या नियुक्तीस्तव प्रस्ताव)

मध्ये की

कार्यालयाचे नाव
पत्ता
दिनांक

प्रति,
शीर्ष अधिकारी,
राज्य की-व्यवस्थापन प्राधिकरण,
परिवहन आयुक्त कार्यालय
मुंबई.

प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय, _____ करिता
स्मार्ट कार्ड प्रकल्प की - व्यवस्थापन संदर्भात, कार्यालयातील खालील कर्मचाऱ्याची शीर्ष अधिकारी म्हणून नियुक्ती
प्रस्तावित आहे.-

- १) पूर्ण नाव :
- २) पदनाम :
- ३) घरचा पत्ता व दूरध्वनी :

- प्रमाणित करण्यात येते की, प्रस्तावित शीर्ष अधिकारी,
- (अ) स्थायी आदेश क्र. २ मध्ये सर्व अटीची पूर्तता करतो/ करते
 - (आ) शीर्ष अधिकार्याची निवड कार्यालयाने आदेश क्र. _____ दि. _____ नुसार
निश्चित करण्यात आली असून त्याची प्रत जोडली आहे.
 - (इ) प्रस्तावित शीर्ष अधिकार्यास, स्थायी आदेश क्र. २ ची प्रत, त्याच्या जोडपत्र १ (शीर्ष अधिकार्याची कर्तव्ये)
सह देण्यात आली असून सदर पदाच्या जबाबदारीची जाणीव देण्यात आली आहे.
 - (ई) शीर्ष अधिकार्याने विहित नमुन्यात गोपनीयतेचे वचन पत्र सादर केले असून त्याची मूळ प्रत सोबत जोडली
आहे.
 - (उ) शीर्ष अधिकार्याचे दोन फोटो व प्रापअ / उपप्रापअ यांनी साक्षात्कीत केलेली नमूना स्वाक्षरी पत्र सोबत जोडले
आहे.

प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी
कार्यालयाचे नाव

प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय,
गोपनीयता वचनपत्र

मी _____, (पदनाम) _____, (कार्यालय नाव)

वचन देतो की, मी कि - व्यवस्थापन प्राधिकरणाचा शीर्ष अधिकारी म्हणून कार्यरत असताना, शीर्ष अधिकाऱ्याची सर्व विहीत कर्तव्ये प्रामाणिकपणे पार पाडीन. अशी कर्तव्ये पार पाडताना प्रत्यक्षपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे, कि - व्यवस्थापन प्रक्रियेतील गुप्त संकेतांक, कार्यपद्धती किंवा अन्य कोणतेही माहिती अधिकृत निर्देशाव्यतिरिक्त कोणत्याही व्यक्ती, संस्था किंवा अन्य कक्ष यांना देणार नाही.

कोणत्याही गोपनीय माहितीची किंवा कि - व्यवस्थापन प्रक्रियेतील संकेतांकांची गोपनीयता राहिली नसल्याचे ध्यानात आल्यास मी तात्काळ त्याची सूचना राज्य कि - व्यवस्थापन प्राधिकरणाच्या शीर्ष अधिकाऱ्यास देईन.

शीर्ष अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी,

स्थळ :

दिनांक :

साक्षीदार: - नाव व स्वाक्षरी १) _____
२) _____

जोडपत्र-२
प्रपत्र-अ-३

प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन
कार्यालय,
स्मार्ट कार्ड प्रकल्पांतर्गत, अनुज्ञापक
अधिकाऱ्यांच्या नियुक्त्या

स्मार्ट कार्ड प्रकल्पांतर्गत अनुज्ञापक अधिकारी या पदावर कार्यकरण्यास्तव प्रापका / उपप्रापका _____ येथील कार्यरत खालील अधिकाऱ्यांना नियुक्त करण्यात येत आहे. राज्य को व्यवस्थापनप्राधिकरणास विनंती करण्यात येते की त्यांनी निम्नलिखित अधिकाऱ्यांच्या नावाची प्राधिकार कार्ड जारी करावित.

अक्र.	अधिकाऱ्याचे नाव	पदनाम	नमुना स्वाक्षरी	प्रस्तावित कार्डकाऊंटरमर्यादा
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				

प्रमाणित करण्यात येते की

- (अ) उपरोक्त अधिकाऱ्यांनी गोपनीयता वचनबद्धता अभिवचन पत्र स्वाक्षरित केले असून त्याची मूळप्रत सोबत जोडली आहे.
(आ) को- व्यवस्थापन संरचनेतील अनुज्ञापक अधिकारी कार्डधारक अधिकाऱ्यांचीच कर्तव्ये, उपरोक्त अधिकाऱ्यांना समजविण्यात आली आहेत.
(इ) उपरोक्त अधिकारी स्थायी आदेश क्र. २ मधील अटींची पूर्तता करतात.
(ई) उपरोक्त अधिकाऱ्यांच्या नियुक्तीचे औपचारिक आसदेश जारी करण्यात आले असून ते सोबत जोडले आहेत.

प्रापका/उपप्रापका _____
साठो शीर्ष अधिकारी,

कार्यालय प्रमुखाची स्वाक्षरी
दिनांक
स्थळ

13.11 Performance of functions of officer under the Act and the rules made thereunder. (MMVR 287) —

(a) Transport Commissioner, is empowered to perform any of the functions of a Regional Transport Officer, Inspector of Motor Vehicles or Assistant Inspector of Motor Vehicles.

(b) Regional Transport Officer is empowered to perform any of the functions of Inspector of Motor Vehicles or Assistant Inspector of Motor Vehicles.

(c) Assistant Inspector of Motor Vehicles, if so required by a Regional Transport Officer, perform any of the functions of an Inspector of Motor Vehicles.

(d) Any officer not below the rank of Assistant Inspector of Motor Vehicles should exercise

the powers under the provisions of MVAS 114, 130, 132, 133, 134, 203, 204, 206 and 207;

(e) Any officer not below the rank of Inspector of Motor Vehicles should exercise the powers under the provisions of MVAS 136, 158, 200 and 205;

(f) An officer of and above the rank of Assistant Regional Transport Officer should exercise the powers under MVAS 207 (2) :

13.12 Uniform. (MMVR 288) — The uniform of the officers of the motor vehicles department up to the rank of Deputy Regional Transport Officer is as below:—

(i) khaki forage cap or khaki peaked cap or khaki turban or beret in navy blue colour. Each of these head dresses to have a specified monogram as illustrated in the Seventh Schedule .

(ii) khaki shirt, khaki bush-shirt, or khaki tunic with tie;

(iii) shorts or trousers of police pattern of khaki colour;

(iv) whistle cord of khaki colour;

(v) whistle and brown buttons;

(vi) cross belt of police pattern of same brown leather with silver fittings;

(vii) shoes (Brown);

(viii) khaki stockings or socks;

(ix) a set of epaulettes and badges and head-badge as illustrated in the Seventh Schedule.

(x) (a) Deputy Regional Transport Officers to wear one silver colour national emblem of white metal. The shoulder badges with letters as illustrated in the Eighth Schedule.

(b) Assistant Regional Transport Officers to wear three stars. The stars should be five pointed star . These stars should be slightly frosted but without any design in the Centre as illustrated in Eighth Schedule. The shoulder badge with letters as illustrated in the Eighth Schedule. will be worn at the base of the shoulder strap. The stars and the letters will be of white metal;

(c) Inspector of Motor Vehicles to wear three stars with navy blue and orange ribbon of 1.5 cm. width on both shoulders. The stars should be pointed, The stars should be slightly frosted but without any design in the centre as illustrated in the Seventh Schedule. The shoulder badge with letters as illustrated in the English Schedule. Will be worn at the base of the shoulder strap. The stars and the letters will be of white metal;

(d) Assistant Inspector of Motor Vehicles to wear two stars with navy blue and orange ribbon of 1.5 cm. width, the stars should be five pointed stars . The stars should be slightly frosted but without any design in the centre as illustrated in the Seventh Schedule. The shoulder badge with letters as illustrated in the Eighth Schedule. Will be worn at the base of the shoulder strap. The stars and the letters will be of white metal;

(e) All officers of and below the rank of Assistant Regional Transport Officers, should also wear an epaulette in the form of a geared wheel on the left shirt sleeve as illustrated in the Seventh Schedule. Officers of and below the rank of Inspectors Motor Vehicles should display this epaulette on the sky blue background, and officers of the rank of Assistant Regional Transport Officer should display this epaulette on

the sky blue background with white border. The wheel shall be of white metal.

(xi) The officers for whom the uniform is prescribed should also wear the plastic name plate on the pocket of right side of the shirt of the size of 9 cm.x 2 cm. with their name with initials carved in Marathi. The colour of the name plate shall be black with white letters;

(xii) The officers required to wear the uniform should always be in uniform whenever they are on official duty.

क्र. एमडब्ल्यू-२१०५/१०१आर-७४/का.२(२) T.88

परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३रा व ४था मजला,
डॉ. आंबेडकर उद्यानानजवळ, सरकार बसहत,
वांद्रे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५३.

दिनांक : ८ JAN 2007

श्री. श्रुति,
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी /
उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी

विषय - अनधिकृत व्यक्तिद्वारे होणा-या लायसन्स आणि वाहनांसंबंधीच्या
कामकाजावर आळा घालण्याबाबत.

संदर्भ - मा. उच्च न्यायालय, नागपूर खंडपीठ, नागपूर यांनी
याचिका क्र. २०६५/१९८७ मध्ये दिलेला निकाल.

१. काही अनधिकृत व्यक्ति कार्यालयामध्ये येऊन वाहन मालकांच्यावतीने व नांची नोंदणी, हस्तांतरण नोंद, भाडे खरेदी करार नोंद करणे/रद्द करणे, पुर्ननोंदणी करणे, ना हरकत प्रम.पत्र, योग्यता प्रमाणपत्राचे नुतनीकरण, परवाना इ. कामे करून घेत असतात. त्याच बरोबर ते शिफाऊ/प.ही अनुज्ञप्ती, अनुज्ञप्तीचे नुतनीकरण करणे, दुय्यम प्रत देणे, कंडक्टर लायसन्स मिळवून देणे अशी कामे करतात. ह्या कामांमधून बऱ्याचवेळेस सरासपणे जनतेची दिशाभूल आणि लुबाडणूक करतात त्यामुळे कार्यालयाचे नाव खराब होते. तसेच, बनावट कागदपत्रांच्या आधारे लायसन्स आणि वाहनांची कामे या पैकी व्यक्ति करीत असतात. अशी बनावट कागदपत्रे कामाच्या ओघात ओळखणे कठीण असते. हे वाहन चोरी आढळल्यास संबंधीत कर्मचारी व अधिकारी यांना पोलिस तपासास सामोरे जावे लागते. काही प्रकरणी पोलिस विभाग, या विभागातील कर्मचारी, अधिकारी यांनी आरोपी सोबत कट केला (Criminal Conspiracy) व आरोपाखाली तपास करतात. अशावेळी ज्या व्यक्तीने अर्जदारातर्फे ही कागदपत्रे कार्यालयांत सादर केली असतात त्याबाबतचा कोणताही पुरावा संबंधीत कार्यालयाकडे उपलब्ध नसतो.

२. अर्जदारातर्फे एखाद्या अनधिकृत व्यक्तीने प्रादेशिक परिवहन कार्यालयात अर्ज केला असता त्या व्यक्तिस कार्यालयांत प्रवेश देण्यासंबंधी मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ नागपूर येथे याचिका क्र. २०६५/१९८७ दाखल झाली होती. मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ नागपूर यांनी निकाल दिलेला आहे. निकालाच्या परिच्छेद क्र.१३ मध्ये खालील प्रमाणे म्हटले आहे.

In the present petition, the only point that need consideration is as to whether the present petitioners could be so restrained as alleged by them in the petition. It is contended on behalf of the petitioners that, in law there is no prohibition in any manner for such persons to act as agent on behalf of vehicle owners. If we look at the matter from different respective, we see that the office of the respondent nos. 1 and 2 though is a public office or a public place, however, there could be reasonable restriction on the entry therein and these reasonable restrictions could be in different forms. The entries of unauthorised persons and working by them in the premises and precincts of respondent nos. 1 and 2, with an intention to avoid any

fraudulent illegal and unauthorised acts and also misuse of such free entry. In the opinion of this court, could be prevented and this would amount to reasonable restriction, without offending any rights of the petitioners guaranteed under Art. 19(1)(g) of the constitution of India.

३. त्याच प्रमाणे परिच्छेद क्र.१५ मध्ये खालील प्रमाणे म्हटले आहे.

However, we make it clear and as is admitted by the respondents through their return that, if a person enters the premises of respondents nos. 1 and 2, on behalf of his master or owners of vehicles with a due authority letter from the masters or the owners of vehicles, to do specific work on their behalf and other alike work in furtherance thereof, shall not be restrained from entering into the premises of respondents nos. 1 and 2, for getting the work done on behalf of their masters, whose authority letter, on demand, the said person shall produce instantly.

४. उपरोक्त पाश्र्चभूमीवर अनधिकृत व्यक्तिद्वारे होणारी अर्जदारांचा मालक कार्यालयांचे फसवणूक टाळण्याकरिता, कोणताही व्यक्तीस अर्जदाराचे सोबतच्या नमुन्यांत, अधिकार पत्र असल्या शिवाय त्याच्या प्रतिनिधी म्हणून काम करू देऊ नये अथवा कार्यालयांत प्रवेश देऊ नये.

५. उपरोक्त आदेशास जनहितास्तव स्थानिक पातळीवर वृत्तपत्र आणि दूरचित्रवाणीवर चिस्मन प्रसिध्दी द्यावी.

६. उपरोक्त आदेशाचे काटेकोरपणे पालन करावे आणि कार्यपूर्ती अहवाल सादर करावा.

परिवहन राज्य मंत्री
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

प्रत - मा. प्रधान सचिव, गृह विभाग, (परिवहन), महाराष्ट्र शासन, यांना माहितीकरिता सादर.

२५/८/-
परिवहन राज्य मंत्री
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

Letter of Authority

I/We (Vehicle owner's name).....

Address

hereby authorise Shri.

Address

to represent me / us to get the work of the motor vehicle department pertaining to

* of motor vehicle No.

/Licence no.The work done by the said Person shall be deemed to have been done by me.

Signature of the applicant

Declaration of Agent

I, (agent's name) hereby declare that I have engaged myself for the above mentioned work relating to the motor vehicle department, of Shri. and give my consent to do the work under this Letter of Authority.

Signature & Thumb impression
(of a person authorised by the applicant)

* Give description of work

ANNEXURE I

Specification for Air Conditioned Coach

(7)

(Minutes of 175th S.T.A.'s meeting held on 16.4.1993).

Item No. 4 :- Revision of specification for Air Conditioned Coach/ Luxury Coach and Semi Luxury Coach.

The State Transport Authority resolved to approve specification for Air-Conditioned Coach and Luxury Coach and Semi Luxury Coach as per Annexure "A"

(Resolution No. 14/93).

Annexure "A"

SPECIFICATIONS OF AIR CONDITIONED COACH/LUXURY BUS

(A) **Luxury Bus** - The body of every Air Conditioned Coach luxury bus shall be constructed as per the following specifications prescribed by the State Transport Authority, Maharashtra.

Model Restriction - The vehicle should not be more than three years old from the date of initial registration and the whole vehicle should not be used as luxury coach for more than ten years from the date of initial registration of the vehicle.

- (1) Principal dimensions of the body -
 - (a) Length - As prescribed by C.M.V.Rules (not more than 11.25 m.)
 - (b) Width - As prescribed by C.M.V.Rules (not more than 2.7 m)
 - (c) Overall height. As prescribed by per C.M.V.Rules (not more than 3.8 m)
 - (d) Headroom - (i) Minimum 1.75 meters under gangway except on the last row of seats. (ii) Maximum 2.3 meters under the gangway.
 - (e) Rear overhang - As prescribed by C.M.V. Rules (not more than 60% of wheel base.)
- (2) **Structure** - (i) A rigid, sturdy and strong structural frame work using suitable material of adequate sectional area and shape shall be provided.

C:\STA\Imp Resolutions\res.14 of 1993 - A.C Bus specification\1

107

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4.1993).

- (ii) All mild steel components shall be phosphated as per the code of practice to IS: 3618 - class c and primer painted.
- (iii) Whenever two dissimilar metals come into contact with each other, the contact shall be coated with dielectric paint.
- (iv) The pillars, cross members and roof sticks of the body structure should be designed in such a way that passenger luggage of 1000 Kgs. can be carried with factor of safety.

(3)Body mounting (a) The body shall be mounted on the chassis with high tensile bolts of not less than 16 mm. diameter. Rubberized packing or mounting of adequate thickness shall be used between the body structure and the chassis frame. This will not be applicable to (i) chassis with outriggers on which the body is mounted directly (ii) integral buses wherein the body is integral with the chassis. (iii) Chassis for which chassis manufacture has permitted welding of body to chassis (b) No holes shall be drilled in the chassis side members (longitudinal) except where such drilling is technically approved by the chassis manufacturers.

(4) Flooring - (I) Material used for flooring shall have sound deadening qualities. All joints shall be dust proofed by suitable packing. The surface shall be washable and shall be made anti-skid safe for passengers by providing wear strips or anti skid design embossings, where necessary. (ii) Material for flooring shall be preferably,

- (a) Seasoned timber 25 mm., thick or
- (b) resin bonded plywood not less than 19 mm., thick ,or
- (c) black board not less than 19 mm., thick or
- (d) marine grade plywood 12 mm, thick or 6 mm. thick covered with 2 mm. (14 gauge) aluminum checkered sheet.
- (e) aluminum checkered sheet 3.15 mm.(10 gauge) thick throughout the passenger saloon or 2 mm (14 gauge) under the passenger seats and 3.15 mm. (10 gauge) in the central portion.
- (iii) the flooring to be covered with rubber matting or other suitable carpeting material in matching colour scheme.

(5)Exterior Panelling- (i) Material - Aluminum sheet preferably of 1.2 mm.(18 gauge) thickness half hard or steel sheet of suitable thickness shall be used for external paneling. (ii) (a) Roof paneling shall be of the sheet laid longitudinally over the full length of the vehicle except

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4.1993).

for the domes and destination boxes with a view to providing minimum length joints in the paneling. The joints shall be interlocked type and shall be made leak-proof by using suitable jointing compound. Roof exterior paneling shall be fixed to the structure by welding or by aluminum alloy solid rivets spaced at approximately 75 mm. pitch.

(b) Side paneling shall be so laid as to provide the joint on the structural members. At the vertical joint, the panel in the front shall overlap the panel in the rear and at the horizontal joint the upper panel shall overlap the lower panel. Solid aluminum alloy rivets or aluminum countersunk blind rivets at 100 mm., pitch approximately, shall be used for fixing the side panel to the structure. The blind rivet holes shall be sealed. CRCA steel sheets may be spot welded to the structure. The side paneling may be in aluminum alloy sheets 1.2 mm., thick or CRCA steel sheet 1 mm., thick.

(c) All panels shall be coated with anti-drumming compound and shall be reinforced by suitable stiffener between the interior and exterior panels. Whenever dissimilar metals come into contact with each other, the contact area shall be covered with dielectric paint. Aluminum panel moldings of suitable dimensions shall be used at all joints of the panels.

(d) Water gutter shall be fitted approximately at cant rail level to divert the rain water.

(e) The body shall be made completely leak-proof and dust-proof.

(6) Interior Paneling- Interior paneling shall be provided to cover the entire interior roof, sides, back and bulkhead partitions as specified below:-

(i) Material for interior paneling shall be -

- (a) decorative laminates, or
- (b) padded upholstery, or
- (c) polished teak plywood, or
- (d) plastic coated steel/aluminium sheet of proper thickness or powder coated aluminum sheet or
- (e) Fiber glass window.

(ii) Where decorative laminates or teak plywood are fitted directly, the thickness shall not be less than 3 mm. Where decorative laminates, teak plywood or padded upholstery is fitted

C/STA/Imp Resolutions/ires 14 of 1993 - A.C. (for specification)

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4.1993).

on metallic sheets, the metallic sheet shall be Aluminum 1 mm., thick (20G), grade NS-3, half hard or galvanized iron 1 mm., thick (20G) and the laminate may be 1.5mm., thick.

(iii) The surface of the interior paneling shall be washable. Insulation between the interior and exterior paneling shall be of suitable material like thermocole, glass fiber mattress, asbestos etc., of suitable thickness. Aluminum panel molding shall be used to cover all panel joints. Wherever riveting is adopted; the rivets shall be suitably concealed. Truss paneling of suitable strength shall be provided at appropriate locations. Precautions indicated item 5 (ii) (c) above shall be taken in case metal sheet is used for interior paneling.

(7)Doors (i) (a) passenger entrance-cum-exit shall be located as far in the front as is possible. Where the front overhang is adequate, the door shall be located ahead of the front axle. If full bulk head partition is provided, it shall be as near the bulk as possible.

(b) Jack knife type, swinging type door may be provided. The door shall have a minimum of 600 mm., clear opening.

(c) The door frame shall be sturdy and shall be constructed as to provide easy access for repairs or replacement of hinges, door handle fitments and dove-tails etc.

(d) The door handle shall be such as can be operated from inside as also from outside.

Arrangements shall be provided for bolting the door from inside and locking it from outside. This will not be applicable for power operated doors with built-in locking arrangements.

(ii) (a) Emergency exit in the form of a door, hinged in the front shall be provided on the off side of the vehicle and shall be capable of being operated from inside and outside of vehicle. Minimum clear opening shall be 660 mm. The shape of the door will blend smoothly with the contour of the said vehicle. Provision shall be made for bolting the door from inside. Alternately, an emergency exit from the rear area at windscreen glass level may be provided, hinged at the top and having a minimum clear opening of 660 x 660mm. It should have stays to retain in open condition. In 7(ii) the word "window" in the second para could be replaced by the word "glass".

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4.1993).

Provided that where the rear window is of toughened glass at least 720 mm. wide and a small hammer or any other similar implement is provided to break the glass pane in the event of emergency, a separate emergency exit shall not be necessary.

(b) The emergency exit shall be prominently identified in the red letters " emergency exit " from the inside.

(iii) Except where the emergency door is provided ahead of the front axle, a separate door with a suitable sliding window shall be provided for the driver near driver's seat as specified below :-

(a) If the entrance door is of the hinged type, it shall blend with the contour of the vehicles and the hinges shall be located in the front. If it is the sliding type, the fitment shall be such as to provide smooth movement of the door on the rails, with minimum rattle when plying on rough road surface

(b) clear opening for the driver's door shall be not less 560 mm.

(iv) where full bulk head is provided in the vehicle, it shall have communicating door with a clear opening of 510 mm. And shall have arrangements for bolting or locking from passenger compartment.

(v) All doors shall be rattle proof and dust proof.

(vi) Door handles on the exterior shall be sunken type so as not to protrude outside the side paneling. Door locks for hinged doors shall be spring loaded, slim type with two stage strike plate.

(8) Windscreen:- (i) At the right - hand and left - hand corner of a bus the blind area between the shield glass and the side window glass should be restricted to 150-200 mm. Excessive blind area in this location would be detrimental to the driver's vision and control of the vehicle at street corners.

If the windscreen been lowered sufficiently with a view to improving the 'viewing area', the width of the central vertical joint can be 105 mm. maximum.

(ii) Rear glass shall be of laminated safety or toughened safety glass of approximately 5.5 mm. thickness. It shall be match with the windows provided on the vehicle. Sliding curtains shall be provided on the rear glass.

(9) Windows:- Windows shall be provided as specified hereunder :-

1. S.T.A. Imp Resolutions no-14 of 1991 A.C Bus specification/5

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4.1993).

- (i) Nominal pillar spacing for the standard bay shall be not less than 1.130 meters for the purpose of fixing windows in between them.
- (ii) The window frame shall be of aluminum extruded section in natural finish or anodized or match the colour of the vehicle and shall be perimeter mounted with rubber glazing in a pan of sturdy construction. Alternately, the window frame may be screwed directly on the structure.
- (iii) The windows shall be double sliding type, with laminated safety or toughened safety glass, 4.8 mm., thick or of acrylic sheets of good quality 4.8 mm., thick minimum, running smoothly in channels of terylene felt, without rattle.
- (iv) Handles or knobs shall be provided for movement of the glasses of the windows. Locking arrangements shall also be provided in the windows from the passenger compartment.
- (v) All laminated safety or toughened safety glasses used for the windows shall conform to IS 2553.
- (vi) All windows shall be provided with sliding curtains in the absence of tinted glass. The tinted glass, if used, shall conform to the specifications in para (v) above.
- (10) **Ventilation-** (i) Adequate arrangement for ventilation shall be proved for the passenger compartment when the vehicle is in motion with the windows closed. This is not applicable to air conditioned coach.
- (ii) Driver leg - room ventilation shall be provided by an adjustable opening of size 250 Sq., cm. approximately similarly, adjustable opening of approximately 250sq.,cm., shall be provided for driver's head - room ventilation. This is not applicable if driver's compartment is also air-conditioned in an air -conditioned coach.
- (iii) All ventilators and windows shall be such that when closed, they will not permit ingress of rain water or dust in the passenger compartment.
- (11) **Luggage Arrangements-** (i) The luggage carrier of proper design and size should be provided on the roof with a suitable climb up ladder in the rear. Alternately, luggage compartment should be provided under the floor of the bus on both sides or in the rear with appropriate locking arrangements. The doors of luggage compartment should be of adequate size and be rattle proof, dust proof and water proof.
- (ii) Two light luggage racks, on strong brackets, shall be provided inside the passenger compartment, running along the sides of the vehicle. Except where nylon meting is used, the

C:\STA\Imp Resolutions\res 14 of 1993 - A.C. Bus specification\6

(Minutes of 175th S.T.A's meeting held on 16.4., 1993).

underside of the rack shall have padded upholstery to protect the passengers from the accidental hit similarly the general design and fitment of the rack shall avoid sharp corners, edges etc. so as to avoid hazards to the passengers.

(12)Front grill and Bumper- Front grill and bumper shall be such as to provide an elegant front elevation.

(13)Painting and Finishing- The vehicle shall be painted in 'NITRO CELLULCSE' or 'SYNTHETIC ENAMEL' or other suitable paints of any colours scheme. The recommendations of paint manufacturers in respect of surface preparation, process of painting, drying, rubbing down etc., shall be carefully followed.

(14)Seats and seating Arrangements- (i) Seating lay out shall be two and two on either side, with a gangway of at least 350 mm., width at the centre. Each passenger shall have an area of 430. 430 mm., minimum for the seat and an arm rest 38mm.wide at least on one side. The seat back shall be of full height.

(ii) The seat frames shall be sturdy, properly finished and so mounted as to transfer the weight directly to the structural members of the frame work. The seats shall be reclining type, preferably adjustable.

(iii) Material recommended for seat cushion and back rest is Latex Foam rubber-Grade D and E of IS:1741. The seat cushion shall be tapering with 150mm., height in the front and 100mm in the rear. The seat back shall be 50mm thick in Latex foam Grade D and E IS 1741. Both the seat and the back shall be covered with 'Foam Rexene' or Tapestry cloth' of appropriate colour and design to enhance the appearance. The seat frame, the cushions, the back and upholstery shall add up to provide adequate comfort for passengers.

(iv) The seats shall be spaced and fixed in such a way as to provide at least 280mm Leg room from the front of the rear seat to the back of the front seat. All the seats shall be facing toward the front.

(v) The seat for the driver shall be 457mm 457 mm properly upholstered and suitably shaped both for the seat and the back, to avoid fatigue, provide comfort and have easy access to the controls. This seat shall be adjustable fore and of as well as up and down by 100mm each way.

C:\STAImp\Resolution\res 14 of 1993 A C Bus specification7

(vi) The seat for the conductor/attendant, if provided shall be on the left of the driver. It shall be so located as to provide easy access to the controls of Radio and Public Address System; Conductor's seat should not obstruct the driver's vision on the near side.

(vii) The driver's seat should be properly separated from the rear, so that, he may not be disturbed by passengers seating behind him.

(15) **Lighting** - (i) (a) Passenger compartment shall be adequately illuminated by either at least three tube lights each of 600 mm. in length and located at such places so as to provide uniform level of illumination in the entire compartment or by at least eight electric bulbs each of 15-20 watts, uniformly spaced in the compartment. The light mountings shall be such that bare light is not visible to the seated passenger, so that glare is reduced. These lights shall be controlled by switches located near the driver's/attendant's seat.

(b) All arrangement shall be provided to eliminate reflection of the light from the passenger compartment on the wind-screen which distracts the driver.

(c) i) In addition to the lights in passenger compartment at least two night lights with coloured domes, fitted with 15-20 watts electric bulbs each, shall be provided in passenger saloon.

ii) Front and rear destination boxes or boards if provided, shall be illuminated by the bulbs of 15-20 watts each, fitted in a concealed location and not directly visible from the front of the vehicle.

(iii) One independently operated light fitting shall be provided for illumination of the driver's/ attendant's seat area.

(iv) A light fitting shall be provided for illuminating the steps at the passenger entrance door.

(v) Wiring in the passenger compartment shall be with low tension cable conforming to IS: 2465 of size commensurate with the estimated current rating. The wires shall be carried in PVC sleeving or conduit or casing of adequate size. When any wire passes through a hole in a panel or sheet or metallic components, a rubber grommet of adequate size shall be provided for protection of the insulation.

(16) **Fitting and Accessories**- The vehicle shall be equipped with the following namely:-

(i) Suitable decorative molding on the exterior panel to reduce the drumming as also the enhance the appearance. Where the panels are soft welded, this fitment is optional.

ANNEXURE II

School Bus Policy

१६ महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ , मार्च २२, २०११/चैत्र १, शके १९३३

HOME DEPARTMENT

Mantralaya, Mumbai 400 032, dated the 22nd March 2011.

NOTIFICATION

MOTOR VEHICLES ACT, 1988.

No. MVR-0808/CR-153/TRA-2.—In exercise of the powers conferred by clause (xxxiii) of sub-section (2) of section 96, sections 111, 117 read with section 67 of the Motor Vehicles Act, 1988 (59 of 1988), and of all other powers enabling it in this behalf, the Government of Maharashtra hereby makes the following rules, the same having been previously published, as required by sub-section (1) of section 212 of the said Act, namely :—

1. These rules may be called the Maharashtra Motor Vehicles (Regulations for School Buses), Rules, 2011.

2. *Definitions.* — In these rules, unless the context otherwise requires—

(a) "Act" means the Motor Vehicles Act, 1988;

(b) "Appropriate Authority" means the Authority which is authorized under the Act to grant a permit in respect of a school buses;

(c) "Contract Carriage" means as defined in Motor Vehicles Act 1988;

(d) "Educational Institution Bus" means as defined in Motor Vehicles Act, 1988;

(e) "School Bus" means contract carriage vehicle which is designed and constructed specially for schools, colleges, and other educational institutions and includes four wheeler Light Motor Vehicle having registered seating capacity upto 12 ;

(f) "Transport Vehicle" means as defined in Motor Vehicles Act 1988;

(g) "School Authority" means the Head Master, Principal or Teacher of school;

(h) "Attendant" means a teacher or any other person appointed by the school for the purposes of these rules;

(i) "Prescribed" means prescribed by rule made under this Act.

(j) Words and expressions used but not defined herein shall have their respective meanings, as assigned to them in the Act.

3. *Necessity of permit.*—No owner or operator of a motor vehicle shall use or permit the use of the vehicle as a transport vehicle in any public place for carrying school children unless he carries a valid contract carriage permit issued under section 74 of the Act permitting the use of the vehicle for carrying school children and authorizing the use of the vehicle in that place in the manner in which the vehicle is being used.

4. *Grant of contract carriage permit to carry school children.*—Subject to the provisions of sub-section (3) of section 74 of the Act, a Regional Transport Authority may, on an application made to it under section 73, grant a contract carriage permit for carrying school children in accordance with the application or with such modifications as it deems fit subject to conditions laid down under this rule, or refuse to grant such permit.

5. *District School Bus Safety Committee.*—(1) There shall be a District School Bus Safety Committee for each district to discuss, decide and recommend the issues pertaining to safety of children and their transportation under the Chairmanship of Police Commissioner or District Superintendent of Police and (i) Chief Executive Officer, Zilla Parishad or his nominee not below the rank of Additional Chief Executive Officer of Zilla Parishad, (ii) Municipal Commissioner's or Additional Municipal Commissioner or his nominee not below the rank of Deputy Municipal Commissioner, (iii) General Manager or Transport Manager of Municipal Transport, (iv) Divisional Controller, Maharashtra State Road Transport Corporation, (v) Chief Officer of Municipal Council and (vi) Education Officer (Primary and Secondary) of Zilla Parishad shall be the members of the said Committee, the chairman of committee shall nominate one person from each taluka as representative of schools and colleges and the Deputy Regional Transport Officer of the district shall be member-secretary to the Committee. The committee shall meet at least once in six months to review and monitor the issues relating to safety of transportation of school children.

(2) Every school shall have a transport committee to look into the matters pertaining to safe transportation of school children, transportation fees, identification of bus stops and the committee shall verify documents of the vehicle viz Registration Certificate, Certificate of Fitness, Certificate of Insurance, Permit, Pollution under Certificate, Driving License, Fire Extinguisher, First Aid Kit.

The committee shall be headed by the Principal of the school and shall have one Parent Teacher Association representative, Traffic or Police Inspector of the respective area, Inspector of Motor Vehicles or Assistant Inspector of Motor Vehicles of that area, Education Inspector, representative of bus contractor and representative of local authority. The committee shall meet at least once in three months prior to commencement of each semester.

6. *Parking and halting places.*—The Regional Transport Authority in consultation with the School Authorities, Traffic Police and Municipal Corporation or Council shall specify the parking and halting places at appropriate locations exclusively for the school buses having regard to the school timings and safety of the children.

7. (A) *Forms of application in respect of school buses owned by school.*—Every application for grant and renewal of permit in respect of vehicle owned by school and used for transportation shall be in Form P.Sc. Co. S. as prescribed in the Schedule under these Rules.

(B) *Forms of application for vehicles owned by other than school and used as school contract carriage permit.*—Every application for grant and renewal of school contract carriage permit in respect of vehicles owned by other than school and used as school contract carriage shall be in Form P.Co.S. as prescribed in the Schedule under these rules.

8. *Forms of permits.*—(A) Permit in respect of vehicle owned by school and used for transportation of school children shall be granted in Form P.Sc.Co.S.A as prescribed in the Schedule under these Rules.

(B) Permit in respect of vehicle owned by other than school and used as school contract carriage for transportation of school children shall be granted in Form P.Co.S.B as prescribed in the Schedule under these Rules.

9. *Permit fees.*—The fee in respect of application shall be,—

(a) for grant and renewal of a permit or a counter signature for school bus owned by school—two hundred rupees;

(b) for grant and renewal of a permit or a counter signature for contract carriage school bus—two hundred rupees;

(c) for grant and renewal of a permit or a counter signature for contract carriage permit in respect of four wheeled light motor vehicle with seating capacity upto twelve—one hundred and fifty rupees.

10. *General conditions attaching to school bus contract carriage permit.*—(i) The vehicles covered by the said permit and used exclusively for carriage of school children shall be painted in yellow colour and shall display the words "School Bus" in front of the vehicle and in the rear. For school identification the name of the school shall be painted on 150 mm wide, golden brown band on all size of bus below the window level.

(ii) The vehicles having school contract in addition to any other contract shall not be required to be painted in yellow colour:

Provided that, a yellow strip of 400 mm shall be painted on all sides of the bus below the window level.

(iii) The vehicle used as school bus shall not be more than 15 years old from the date of initial registration :

Provided that, school buses used in the city of Mumbai shall not be more than 8 years old from the date of initial registration :

Provided further that, school buses which are running on Compressed Natural Gas (CNG) and which are not more than 15 years old from the date of initial registration shall be permitted for carrying school children in Mumbai.

(iv) The vehicle shall carry a complete list of the school children, indicating in respect of each student, the name, class, residential address, contact phone number or mobile number, blood group and the points of stoppage for his or her embarkation and disembarkation near his or her residence against his or her name. The list shall also indicate the route plan duly attested by the head of the educational institution showing the place of origin, termination and detailed route it has to follow.

(v) Every school bus in addition to driver shall have an attendant as prescribed in rule 249 of the Maharashtra Motor Vehicle Rules, 1989. In case of school bus carrying girl child there shall be a female attendant present in the bus who shall attend to the needs of children traveling in the school bus and ensure their safety while they are embarking or disembarking from the school bus and shall also keep a general vigil during the course of complete journey.

(vi) In case of emergency the school bus driver and the attendant shall inform the school authorities about the incidence and make necessary arrangement for safety of school children.

(vii) In case of kindergarden children if an authorized person (recognized mutually by the school and parents) does not come to pick the child from the bus stop then such child shall be taken back to the school and their parents should be called to fetch the child.

(viii) The lowest foot step of the board shall be at a height not exceeding 220 mm from the ground and all steps should be fitted with non-slip treads.

(ix) The school bus shall be equipped with convex cross view mirrors by which the driver should be able to see the exit door and entrance door and the front of the rear wheels of the motor vehicle clearly and it is also equipped with large parabolic rear view mirror to enable the driver to have a clear view of the inside of the bus.

(x) The school bus shall be provided with hand-rails along the steps at the front door, which shall also be used both as entry and exit door. The height, material design of the hand rails shall be as per general directions issued by the Government.

(xi) The school bus shall have vertical stanchions, appropriately spaced from each other and firmly rooted to the roofs and the surface of the stanchions and floor of the vehicle is made of material which is non-slippery as per general directions issued by the Government.

(xii) The school bus shall not be fitted with any pressure horn or any other device for producing tonal sound which is operated on air pressure drawn from the braking system.

(xiii) The school bus shall be equipped with, First-Aid Box with glazed front and two fire extinguishers of ABC type, capacity 5 kg each bearing ISI mark, one in the drivers cabin and other in the rear near the emergency door of the school bus:

Provided that, it shall be sufficient to have one fire extinguisher of ABC type, capacity of 5kg each bearing ISI mark in four wheeled light motor vehicle having registered seating capacity up to twelve.

(xiv) The bus shall have provision for bag racks under the seats and provision for such other things as may be specified through an order of the Transport Commissioner, from time to time.

(xv) The driver of such vehicle shall have 5 years experience of driving and that shall be the holder of transport license and shall hold a valid badge at the time of employment as a school bus drive.

(xvi) The school bus shall have Hazard warning lights, which shall be activated when such vehicle is stopped for boarding or alighting of the children.

(xvii) In the case of educational institution school buses and medium or heavy passenger motor vehicles being used for the purpose of transporting school students, horizontal three window steel bars shall be fixed on the exterior of the bus in such a manner that the distance between any two bars does not exceed five centimeters.

(xviii) Speed governor shall be fitted to the vehicle so that the speed of vehicle does not exceed 40 km per hour within Municipal Corporation limits and in other than Municipal Corporation limits it shall not exceed 50 km per hour.

(xix) The vehicle to be used as school bus shall have a board of size 350 mm X 350 mm, secured firmly on the front and the rear exterior of the vehicle for display of the fact that the vehicle is being used for the purpose of the school. The board shall have painted two school going children (one girl and one boy) of height not less than 250 mm in black colour. Below the pictures the words "SCHOOL BUS" shall be written in black colour and the height of the letters must be at least 100 mm and the line thickness (width) of the type must be at least 11 mm.

(xx) Every school bus other than four wheeled light motor vehicle with seating capacity upto twelve shall display a board to identify the school and the route number and that board shall be of the size 30 inches in length and 8 inches in height which shall be displayed in the front at top and on the rear at top, and board of size 18 inches in length and 8 inches in height at the top of the entry/exit door.

(xxi) Every four wheeled light motor vehicle with seating capacity upto twelve used for carrying school children shall display a board to identify the school and the route number of the vehicle and that board shall be of the size 18 inches in length and 8 inches in height which shall be displayed in the front at top and on the rear at the top.

(xxii) The provisions of rule 20 of Maharashtra Motor Vehicles Rules, 1989, shall be scrupulously followed by the permit holder as well as his driver.

(xxiii) The vehicle which is to be used as school bus shall be closed body type with complete steel body. No vehicle with canvass hood shall be permitted as school bus. The vehicle shall be fitted with child lock system.

(xxiv) The vehicles registered under this category shall be subject to fitness test as per the provisions of the Motor Vehicles Act, 1988 and the rules made thereunder.

(xxv) Wherever available the school authorities shall provide for space inside the school premises in order to ensure safe alighting of school children from the vehicle.

(xxvi) The number of children that can be permitted in the school bus shall be determined as per provisions of rule 106 of the Maharashtra Motor Vehicles Rules, 1989.

(xxvii) All buses used as school buses shall be fitted with an emergency door or exit window as specified by State Transport Authority, from time to time.

(xxviii) All school buses shall comply with the requirements and specifications prescribed by "Code of Practice for Bus Body Design and Approval - AIS-063 and AIS-052" specified by the Central Government of India, from time to time.

11. *Approval of vehicles models as school bus.* —The Transport Commissioner shall approve the models of all vehicles which can be used as school buses. In doing so the Transport Commissioner shall ascertain the safety provisions provided by the manufacturer keeping in mind the safety of children.

12. *Power to grant exemption.* —The State Government may, grant exemption to the vehicles registered as school bus from one or any of the conditions after giving reason in writing.

Schedule

FORM - P. Sc.Co.S.

[See rule 7(A)]

Applications for grant and renewal of permit in respect of vehicle owned by school and used for transportation of school children (School Bus)

To,

The Deputy / Asstt. Regional Transport Officer,

In accordance with the provisions of sections 69, 70 and 71 of the Motor Vehicles Act, 1988, I, the undersigned, hereby apply for the permit under section 66 of the Act in respect of school bus/school van owned by the undersigned and used for transportation of school children on hire or reward,

1. Full Name of applicant / company.....

(Surname)

(Name)

(Father/Husband's Name)

2. Age

3. Full address

4. Telephone No.

5. Area or route for which permit required

6. Name of the School and it's timing 1.....

2.....

3.....

4.....

7. I / We are enclosing a copy of common standard agreement contract with the school and list of the children proposed to be transported by the Motor Vehicle No.....

8. Seating Capacity

9. Type of Vehicle.....

10. Particulars of any state carriage or contract carriage permit valid in State or any other and held by the applicant in respect of :—

(a) this vehicle;

(b) any other vehicle .

11. Particulars of any permit held by the application in respect of the use of any transport vehicle in any State during the last four years which has been the subject of any order of suspension or cancellation:

12. I am in possession of the vehicle, the Certificate of Registration of which is enclosed.

13. I have not yet obtained possession of the vehicle and I understand that the permit will not be issued until I have done so and have produced the Certificate of Registration and further declare that I proposed to purchase a vehicle manufactured in the year:

14. I intend to drive the vehicle No. my M.D.L. No. P.S.V.A. No. issued by

15. I hereby declare that the above statements are true and agree that there shall be conditions of any permit issued to me.

Date

No.

Place.....

Signature/thumb-impression of the applicant.

(To be filled in the office of the Transport Authority)

1. Date of Receipt.....
2. Amount of rupeesreceived, *vide* receipt Nodated.....
Circulation to members
3. Date of consideration at meeting
4. Granted in modified form on theday of
..... Rejected
5. Number of permit issued

Secretary,
Transport Authority.

FORM - P.Co.S.

[See rule 7(B)]

*Applications for grant and renewal of permit in respect of vehicle owned
by other than school and taken on contract by school and used for
transportation of school children
(School Bus)*

To,
The Deputy / Asstt. Regional Transport Officer,

In accordance with the provisions of sections 69, 70 and 71 of the Motor Vehicles Act, 1988, I, the undersigned, hereby apply for the permit under section 66 of the Act in respect school bus/school van owned by the undersigned and used for transportation of school children on hire or reward,

1. Full Name of applicant / company.....
(Surname) (Name)

(Father/Husband's Name)

2. Age

3. Full address.....

4. Telephone No.

5. Area or route for which permit required

6. Name of the School and it's timing 1.....

2.....

3.....

4.....

7. I / We are enclosing a copy of common standard agreement contract with the school and list of the children proposed to be transported by the Motor Vehicle No.....

8. Seating Capacity

9. Type of Vehicle.....

10. Particulars of any state carriage or contract carriage permit valid in State or any other and held by the applicant in respect of :-

(a) this vehicle;

(b) any other vehicle.

11. Particulars of any permit held by the application in respect of the use of any transport vehicle in any State during the last four years which has been the subject of any order of suspension or cancellation:

12. I am in possession of the vehicle, the Certificate of Registration of which is enclosed.

२६ महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ, मार्च २२, २०११/चैत्र १, शके १९३३

13. I have not yet obtained possession of the vehicle and I understand that the permit will not be issued until I have done so and have produced the Certificate of Registration and further declare that I proposed to purchase a vehicle manufactured in the year:

14. I intend to drive the vehicle No. my M.D.L. No.....P.S.V.A. No.....issued by

15. I hereby declare that the above statements are true and agree that there shall be conditions of any permit issued to me.

Date

Place.....

Signature/thumb-impression of the applicant

(To be filled in the office of the Transport Authority)

1. Date of Receipt.....
2. Amount of rupeesreceived, *vide* receipt No.....dated.....
Circulation to members
3. Date of consideration at meeting
4. Granted in modified form on theday of.....
..... Rejected
5. Number of permit issued

Secretary,
Transport Authority.

FORM - P. Sc.Co.S.A.

[See rule 8(A)]

Permit in respect of vehicle owned by school and used for transportation
of school children (School Bus)

Transport Authority

P. Sc.Co.S.A.(No.)

1.Name of Holder.....
(Surname) (Name)

(Father/Husband's Name)

2. Address :.....

3. Route / Area for which permit is valid :

4. The type or types of vehicles to be used as casual contract carriage
and the (.....) seating capacity ;

(i) Registration Mark (ii) Chassis No.....
vehicles ofseats
vehicles ofseats

5. Date of expiry

6. This permit shall be subject to the conditions laid down in Section 84
of the Act and rule 10 :-

(a) The Regional Transport Authority after giving notice of not less than
one month:-

(i) vary the condition of the permit ;

(ii) attach to the permit further conditions ;

(b) Any other conditions :

7. This permit does not entitle the holder to use any vehicle stage carriage
or as goods vehicle for hire.

Dated :

Secretary,
Transport Authority.

Renewals

Renewed up to subject to.....

Also valid in

Dated.....

Secretary,
Transport Authority.

FORM - P.Co.S.B.

[See rule 8(B)]

Permit in respect of vehicle owned by other than school and taken on contract by school and used for transportation of school children

(School Bus)

Transport Authority

P.Co.S.B.(No.)

1. Name of Holder

(Surname) (Name) (Father/Husband's Name)

2. Address :

3. Route / Area for which permit is valid :

4. The type or types of vehicles to be used as casual contract carriage and the (.....) seating capacity :

(i) Registration Mark (ii) Chassis No.....

vehicles ofseats

vehicles ofseats

5. Date of expiry

6. This permit shall be subject to the conditions laid down in Section 84 of the Act and rule 10 :-

(a) The Regional Transport Authority after giving notice of not less than one month:-

(i) vary the condition of the permit :

(ii) attach to the permit further conditions ;

(b) Any other conditions :

7. This permit does not entitle the holder to use any vehicle stage carriage or as goods vehicle for hire.

Dated :

Secretary,
Transport Authority.

शालेय विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षित वाहतुकी संबंधाने
स्कूलबस धोरण राबविण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना

परिवहन आयुक्त कार्यालय,
प्रशासकीय इमारत, ३ व ४ वा मजला,
डॉ. आंबेडकर उद्यानावळ, शासकीय वसाहत,
वांद्रे (पू्व), मुंबई- ४०० ०५१.

परिपत्रक क्रमांक : एमडब्ल्यूपी ०३००/सीआर ५६०/का. २(३)/जा.क्र. ५९२ दिनांक 19 3 MAY 2011

ज्ञाचा : १) शासन अधिसूचना क्र. एमकीआर ०८०८/प्र.क्र.१५३/परि-२, दिनांक २२.३.२०११
२) शासन परिपत्रक क्रमांक एमकीआर ०८०८/प्र.क्र.१५३/परि-२, दिनांक ३०.४.२०११

प रि प त्र क

शासन अधिसूचना दि. २२.३.२०११ नुसार शालेय विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षित वाहतुकीसंबंधी महाराष्ट्र मोटार वाहन (स्कूल बसकरिता विनियम) नियम, २०११ लागू करण्यात आले असून सदर नियमाच्या अंमलबजावणीसाठी या कार्यालयाचे पत्र क्रमांक: एमडब्ल्यूपी ०३००/सीआर ५६०/का.२(३)/जा.क्र. ४१५५, दिनांक ५.४.२०११ नुसार सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना सूचित करण्यात आले आहे.

२. शासन परिपत्रक दिनांक ३०.४.२०११ नुसार प्रस्तुत नियमावली मधील नियम ५ नुसार शालेय विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी आणि त्यांच्या वाहतुकीच्या संदर्भातील मुद्द्यांवर चर्चा करून निर्णय घेण्यासाठी व शिफारस करण्यास जिल्हा स्कूल बस सुरक्षितता समिती गठीत करण्यात आलेल्या आहेत. सदर परिपत्रकाची प्रत आपणास आवश्यक कार्यवाहीकरिता यापूर्वीच शासनामार्फत पाठविण्यात आलेली आहे. (प्रत सलग्न)

३. माहे जून २०११ पासून नविन शैक्षणिक सत्रास सुरुवात होत आहे. शालेय विद्यार्थ्यांची सुरक्षित ने-आण करण्यासाठी व सदर नियमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी पुढीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत.

- (अ) सदर नियमामधील नियम २ (ड) नुसार "स्कूल बस" ची व्याख्या दिलेली आहे त्यानुसार स्कूल बस चाचा अर्थ शाळा, महाविद्यालये आणि इतर शैक्षणिक संस्थाकरिता विशेषरित्या रचना केलेली व तयार केलेली कंत्राटी वाहने असा असून त्यामध्ये १२ पर्यंत आसनक्षमता असलेल्या चारचाकी हलक्या मोटार वाहनांचा समावेश करण्यात आलेला आहे.
- (ब) नियम ३ नुसार शालेय मुलांची ने-आण करण्यासाठी परवान्याच्या आवश्यकतेबाबत तरतुद विहित केलेली आहे. सदर तरतुदी नुसार कोणत्याही मोटार वाहनाच्या मालकास अथवा चालकास कलम ७४ अन्वये शाळेतील मुलांची ने-आण करण्यासाठी त्या वाहनास परवानगी देणारा विधिप्रज्ञा कंत्राटी वाहन परवाना असल्याशिवाय सार्वजनिक ठिकाणी त्या वाहनाचा परिवहन वाहन म्हणून वापर करता येणार नाही किंवा वापर करण्यास परवानगी देता येणार नाही.
- (क) नियम ४ नुसार मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ च्या कलम ७४ पोटकलम ३ च्या तरतुदीला अधिन राहून प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणास कलम ७३ नुसार केलेल्या अर्जानुसार अथवा

- प्रस्तुत नियमांतील घालून दिलेल्या शर्तीच्या अधीन राहून, शाळेतील मुलांची ने-आण करण्यासाठी कंत्राटी वाहन परवाना देता येईल अथवा नाकारता येईल.
- (ड) नियम ६ नुसार प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणांनी त्यांच्या क्षेत्रात शालेय व्यवस्थापन, वाहतूक पोलिस आणि महानगरपालिका किंवा नगरपरिषदेसोबत विचार विनिमय करून शाळेच्या नेळा आणि मुलांची सुरक्षितता लक्षात घेऊन केवळ स्कूल बसकरिता योग्य ठिकाणी वाहनतळ आणि दारून थांबे विनिर्दिष्ट करावे.
- (इ) शाळेच्या मालकीच्या आणि शाळेच्या मुलांची ने-आण करण्यात येणाऱ्या स्कूल बस संवधात परवाना देण्यासाठी अथवा नूतनीकरणासाठी अर्जाचा Form P.Sc.Co.S. बिलित केला असून Form P.Sc.Co.S.A नुसार परवाना जारी करावा.
- तसेच शाळेव्यतिरिक्त इतरांच्या मालकीच्या असलेल्या आणि शाळेचे कंत्राटी वाहन म्हणून वापरण्यात येणा-या वाहनांसाठी परवाना देण्यासाठी अथवा नूतनीकरणासाठी अर्जाचा Form P.Co.S. नुसार बिलित केला असून Form P.Co.S.B. नुसार परवाना जारी करावा.

५. परवाना शुल्क :

परवाना शुल्काची आकारणी पुढीलप्रमाणे करावी.

- (अ) शाळेच्या मालकीच्या स्कूल बसकरिता परवाना देणे आणि त्याचे नूतनीकरण करणे अथवा प्रतिस्वाक्षरी करणे. रु. २००/-
- (ब) कंत्राटी स्कूल बस वाहनाकरिता परवाना देणे आणि त्याचे नूतनीकरण करणे अथवा प्रतिस्वाक्षरी करणे. रु. २००/-
- (क) आसन क्षमता बारापयेंत असलेल्या चारचाकी हलक्या मोटार वाहनांसाठी परवाना देणे आणि त्याचे नूतनीकरण करणे अथवा प्रतिस्वाक्षरी करणे. रु. १५०/-

६. स्कूल बस कंत्राटी वाहन परवान्यासाठी संलग्न असलेल्या सर्वसाधारण शर्ती

(General conditions attaching to school bus contract carriage permit):-

स्कूल बस कंत्राटी वाहन म्हणून परवाने देण्यासाठी पुढील अटींची पूर्तता करणे आवश्यक आहे.

- (एक) स्कूल बस कंत्राट वाहन परवान्यामध्ये समावेश केलेलो वाहन आणि शाळेतील मुलांचे वाहन करण्याकरिता केवळ वापर करण्यात येणाऱ्या वाहनांना पिवळा रंग देण्यात येईल आणि वाहनाच्या पुढच्या आणि मागच्या बाजूला "स्कूल बस" असे शब्द लिहिलेले पाहिजेत. तसेच शाळेची ओळख पटण्याकरिता वाहनाच्या खिडकीखाली सर्व बाजूंना १५० मिलीमीटर रुंदीचा चिटकरी पट्टा रंगविलेला असेल ज्यावर शाळेचे नाव लिहिलेले असेल.
- (दोन) शालेय कंत्राटशिवाय अन्य कोणतेही कंत्राट असलेल्या वाहनांना पिवळा रंग आवश्यक असणार नाही :

परंतु वाहनाच्या खिडकीखाली सर्व बाजूंना ४०० मिलीमीटर पिवळ्या पट्टीने रंगविलेले असले पाहिजे.

(तीन) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणारे वाहन सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून १५ वर्षांहून अधिक जुनी असता कामा नये.

परंतु, मंबई शहरात वापरण्यात येणाऱ्या स्कूल बस सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून ८ वर्षांहून अधिक जुन्या असता कामा नये.

(तंत्र) स्कूल बसमध्ये वरील वाजू काचेची असलेली प्रथमोपचार पेटी (First-Aid Box) आणि ISI मार्क असलेली प्रत्येकी ५ किलो क्षमतेची ABC प्रकारची दोन अग्निशामक (fire extinguishers) ठेवणे आवश्यक असेल त्यापैकी एक चालकाच्या केंबरीमध्ये असेल आणि दुसरे मागे बसच्या आणीबाणीच्या दग्याच्या जवळ असेल;

परंतु, बारा पर्यंत आसन क्षमता म्हणून नोंदणी असलेल्या हलक्या चार चाकी मोटार वाहनामध्ये ISI मार्क असलेली ५ किलो क्षमतेची ABC प्रकारची एक अग्निशामक पुरेसे असेल.

(चांदा) बसमध्ये आसनाखाली वेग ठेवण्याच्या रेंकची तरतुद असली पाहिजे, आणि परिवहन आयुक्तांनाफत त्यांच्या आदेशाने वेळोवेळी थिनिदिष्ट केलेल्या अशा इतर गोष्टींची तरतुद असली पाहिजे.

(पंधरा) अशा वाहनाच्या चालकाकडे ५ वर्षे वाहन चालविण्याचा अनुभव असला पाहिजे आणि तो परिवहन अनुज्ञप्ती धारक असला पाहिजे आणि स्कूल बस चालविण्याच्या सेवेत असताना वेध लिल्ला धारण करीत असला पाहिजे.

(संळा) स्कूल बसमध्ये धोक्याचे इशारे दगारी प्रकाशगोना (लाईट) (Hazard warning lights) असल्या पाहिजेत ज्यामुळे जेका मुले चढताना किंवा उतरताना असे वाहन थांबेल तेका त्या चालू होतोल.

(सतरा) शैक्षणिक संस्थेची बस आणि मध्यम किंवा जड प्रवासी मोटार वाहन शाळेतील विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्याच्या प्रयोजनासाठी वापरण्यात येत अमतील त्यावावनीत, खिडकीला ३ आडवे स्टीलचे दांडे (Horizontal steel bars) बसच्या बाहेरील बाजूने जोडलेले असले पाहिजेत त्या कोणत्याही दोन दांड्यांमधील अंतर हे पाच सेंटीमीटर पेक्षा अधिक असणार नाही अशारीतीने ते जोडलेले असले पाहिजेत.

(अठरा) वाहनाला वेग निबंधक (Speed Governor) जोडलेले असले पाहिजे त्यामुळे महानगरपालिकेच्या हद्दीमध्ये वाहनाचा वेग ४० किलोमीटर प्रति तास पेक्षा अधिक असणार नाही आणि महानगरपालिका क्षेत्रांमधे तो ५० किलोमीटर प्रति तास पेक्षा अधिक असणार नाही.

(एकोणस) वाहन शालेय प्रयोजनासाठी वापरण्यात येत आहे ही वस्तुस्थिती दर्शविण्याकरिता वाहनाच्या पुढच्या व मागच्या बाजूस घडपण चिकटवलेला ३५० मिलीमीटर x ३५० मिलीमीटर आकाराचा फलक असला पाहिजे. त्या फलकावर काळ्या रंगाच्या २५० मिलीमीटर पेक्षा कमी नसेल इतक्या उंचीच्या शाळेत जाणाऱ्या दोन मुलांची (एक मुलगी व एक मुलगा) चित्रे रंगविलेली असली पाहिजेत. चित्रांच्या खाली काळ्या रंगांमध्ये "स्कूल बस" (SCHOOL BUS) असे लिहिलेले असले पाहिजे आणि त्या अक्षरांची उंची किमान १०० मिलीमीटर इतकी असली पाहिजे आणि जाडो (रुंदी) किमान ११ मिलीमीटर इतकी असली पाहिजे.

(वीस) आसनक्षमता बारा पर्यंत असलेल्या चार चाकी हलके मोटार वाहन या व्यतिरिक्त असलेल्या प्रत्येक स्कूल बसवर शाळेची ओळख दर्शविणारा एक फलक दिसेल असा असावा ज्यावर मार्ग क्रमांक लिहीलेला असावा आणि तो फलक ३० इंच आकाराचा आणि ८ इंच उंचीचा असावा जो पुढे वरच्या बाजूस आणि मागे वरच्या बाजूस दिसेल असा असावा आणि प्रवेशद्वार/बाहेर पडण्याच्या दरवाज्यावरील फलकाची लांबी १८ इंचाच्या आकाराची आणि उंची ८ इंचाची असावी.

(एकवीस) शाळेतल मुलांची ने-आण करण्याकरिता वापरण्यात येणारे बारा पर्यंत आसन क्षमता असलेले प्रत्येक चार चाकी हलके मोटार वाहन यावर शाळेची ओळख दर्शविण्यासाठी आणि

परंतु आणखी असे की, कॉम्प्रेस्ड नैचरल गॅस (CNG) वर चालणाऱ्या स्कूल बस आणि सुरुवातीच्या नोंदणीच्या दिनांकापासून १५ वर्षांहून अधिक जुन्या नसलेल्या स्कूल बस यांना मुंबईतील शाळेतील मुलांची ने-आण करण्याकरिता परवानगी देण्यात येईल.

(चर) वाहनासोबत, ने-आण करणाऱ्या शाळेतील मुलांची संपूर्ण यादी असेल ज्यामध्ये प्रत्येक विद्यार्थ्याचे नाव, वर्ग, निवासाचा पत्ता, संपर्क दूरध्वनी किंवा भ्रमणध्वनी क्रमांक, रक्तगट आणि त्याच्या किंवा तिच्या नावासमोर त्याला किंवा तिला चढण्याकरिता व उतरण्याकरिता थांबण्याचे ठिकाण त्याच्या किंवा तिच्या घराजवळील या गोष्टी नमूद केलेल्या असतील. यादीमध्ये मूळ ठिकाण, समाप्तीचे ठिकाण आणि वापरण्यात येणारा तपशीलवार मार्ग दाखवणारा शैक्षणिक संस्थेच्या मुख्य व्यक्तीकडून यथोचितरीत्या साक्षात्कृत केलेला मार्गदर्शक नमूद केलेला असेल.

(पाद्य) प्रत्येक स्कूल बसमध्ये चालकाव्यतिरिक्त, महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम २४९ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे एक सहवर्ती (Attendant) असेल.

स्कूल बस महानगरपालिकेच्या आणि नगर परिषदेच्या हद्दीमध्ये मुलांची ने-आण करीत असत त्याबाबतीत, बसमध्ये स्त्री सहवर्ती (Female Attendant) उपस्थित असली पाहिजे जी स्कूल बसमध्ये प्रवास करणाऱ्या मुलांच्या गरजांकडे लक्ष देईल आणि स्कूल बसमधून चढताना किंवा उतरताना त्यांच्या सुरक्षेची खात्री घेईल आणि संपूर्ण प्रवासाच्या वेळी सर्वसामान्यपणे काळजीदेखील घेईल.

(सहा) निकडीच्या प्रसंगी चालक आणि सहवर्ती शाळेच्या प्राधिकाऱ्यांना प्रसंगाची माहिती देतील आणि शाळेतील मुलांच्या सुरक्षेसाठी आवश्यक व्यवस्था करतील.

(सात) शिशू वर्गातील मुलांच्या (Kindergarden children) बाबतीत जर अधिकृत व्यक्ती (शाळा आणि पालक यांनी परस्पर सहमतीने मान्यता दिलेली व्यक्ती) बस स्टॉपवर मुलाला घ्यायला आली नाही तर, त्या मुलाला फुला शाळेत पाठविण्यात येईल आणि त्याच्या पालकांना बोलावून ते मूल त्यांना घेऊन जाण्यास सांगण्यात येईल.

(आठ) चढण्याची खालची पायरी (foot step) जमिनीपासून २२० मिलीमीटर पेक्षा अधिक उंचीची नसावी आणि सर्व पायऱ्या पाय न घसरणाऱ्या असल्या पाहिजेत.

(नऊ) स्कूल बसमध्ये बहिर्वर्क भिंगाचा आरसा (Convex cross view mirror) असला पाहिजे ज्यामुळे चालक मोटार वाहनाचा बाहेर पडण्याचा दरवाजा व प्रवेश दरवाजा आणि मागील भाग स्पष्ट व दृश्य शक्ती आणि चालकाला बसच्या आतील भागातील सर्व दृश्य स्पष्ट दिशे शकेल यासाठी मोठा पॅराबोलिक आरसा (Parabolic mirror) देखील असेल.

(दहा) स्कूल बसमध्ये पुढील दरवाजाच्या पायऱ्यांसोबत हाताने धरता येणाऱ्या कठड्याची (hand-rails) तरतूद असली पाहिजे जिचा वापर दरवाजातून आत येणे आणि बाहेर पडणे यासाठी करण्यात येईल. हाताने धरता येणाऱ्या कठड्याची उंची, धातू, रचना, हे शासनाने जारी केलेल्या सर्वसाधारण निर्देशांप्रमाणे असेल.

(अकरा) स्कूल बसमध्ये उभा दांडा (स्टॅन्डियन) असेल, प्रत्येक दांडा यथोचित अंतरावर असेल आणि तो छतामध्ये आणि तळपृष्ठाला घट्ट गुंतलेला असेल आणि वाहनाची जमीन न घसरणाऱ्या धातूने बनवलेली असेल, ते धातू हे शासनाने जारी केलेल्या सर्वसाधारण निर्देशांप्रमाणे असेल.

(बारा) स्कूल बसमध्ये कोणताही प्रेशर हॉर्न जोडलेला नसला पाहिजे किंवा कर्कश आवाज करणारे जे ब्रेक यंत्रणामधून हवेच्या दावाने नियंत्रित होत असेल असे अन्य कोणतेही साधन बसवलेले नसले पाहिजे.

वाहनाचा मार्ग क्रमांक ओळखता येण्यासाठी एक फलक असेल जो पुढील वाजुच्या वरच्या भागावर आणि मागच्या वाजुच्या वरच्या भागावर दिसेल. या फलकाची लांबी १८ इंचाच्या आकाराची आणि उंची ८ इंचाची असेल.

(वावोस) महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ चाच्या नियम २० च्या तरतुदींचे परवाना धारकाकडून तसेच चालकाकडून काटेकोरपणे पालन करण्यात येईल.

(तेवोस) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणा-या वाहनाची संपूर्ण स्टील बॉडीसह बंद स्वरूपाची बॉडी असेल. कोणत्याही केनव्हास हूड असलेल्या वाहनास स्कूल बस म्हणून मान्यता देण्यात येणार नाही. वाहनामध्ये मुलांसाठी लोक रंपणा जोडलेली असावी.

(घावोस) या प्रवर्गाखाली नोंदणी करण्यात आलेली वाहने ही मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ व त्याखाली करण्यात आलेले नियम यांच्या तरतुदींनुसार योग्यतेच्या चाचणीच्या अधीन असतील.

(पंचवोस) जेथे जेथे उपलब्ध असेल तेथे शाळेचे प्राधिकारी, शाळेतून मुलांना वाहनांमधून सुरक्षितपणे उतरण्यासाठी शाळेच्या परिवारतुमध्मे जागेची तरतूद करतील.

(सव्वोस) महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९ चाच्या नियम १०६ च्या तरतुदींनुसार स्कूल बसमध्ये परवानगी देण्यात आलेल्या मुलांची संख्या निर्धारित करण्यात येईल.

(सत्तावीस) स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या बसमध्ये राज्य परिवहन प्राधिकारणाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेले संकटकालीन बाहेर पडण्याचा दरवाजा किंवा बाहेर पडण्याची खिडकी जोडण्यात येईल.

(अड्डावोस) सर्व स्कूल बस, केंद्र सरकार वेळोवेळी विनिर्दिष्ट करेल त्याप्रमाणे "बस बॉडी संकल्प चित्र आणि मान्यता - एआयएस - ०६३ आणि एआयएस - ०५२ यांकरिता व्यवसाय संहिता" यांद्वारे विहित केलेल्या आवश्यकतांचे आणि विनिर्देशांचे अनुपालन करतील.

प्रस्तुत नियमावली लागू करण्यापूर्वी नोंदणी झालेल्या व शालेय विद्यार्थ्यांची वाहतूक करणाऱ्या स्कूल बसेसनी वरील सर्वसाधारण अटींची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांनी त्यांच्या अभिलेखावरील वाहनांचा आढावा घेऊन वरील अटींची पूर्तता न करणाऱ्या वाहन मालकांना या बाबत सूचित करून पूर्तता करून घ्यावी व त्या बाबतचा अहवाल दि.३०/६/२०११ पूर्वी सादर करावा.

४. स्कूल बस म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या सर्व वाहनांच्या प्रतिमानांना (Vehicles models) मान्यता देण्याचे अधिकार परिवहन आयुक्त यांना प्रस्तुत नियमातील नियम ११ नुसार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. मुलांच्या सुरक्षा लक्षात घेऊन वाहन उत्पादकांनी पुरविलेल्या सुरक्षाविषयक तरतुदींची खातरजमा केल्यानंतर परिवहन आयुक्त स्कूल बस म्हणून मान्यता देतील. त्यामुळे अशी मान्यता असल्याशिवाय या पुढे कोणत्याही नवीन वाहनांची नोंदणी करता येणार नाही.

५. प्रस्तुत नियमातील नियम ५(१) नुसार शासनाने मुलांची सुरक्षितता आणि शाळेतून त्यांच्या ने- आण करण्याच्या मुद्यावर चर्चा करून निर्णय घेण्यासाठी आणि शिफारस करण्यासाठी प्रत्येक जिल्हाकरिता पोलिस आयुक्त किंवा जिल्हा पोलिस अधिक्षक यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा स्कूल बस सुरक्षितता समिती गठीत केली आहे. तसेच नियम ५(२) नुसार शासनाने प्रत्येक शाळेमध्ये परिवहन समिती शासनाने शालेय मुलांची सुरक्षितपणे न-आण करणे, परिवहन शुल्क, बस थांबे निश्चित करणे याबाबत समिती गठीत केली आहे.

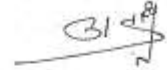
सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना सूचित करण्यात येते की, उपरोक्त समितीच्या बैठका आयोजित करण्याबाबत आवश्यक ती कार्यवाही करावी आणि त्याबाबतचा अहवाल वेळोवेळी या कार्यालयास सादर करावा.

६. मुंबई मॉटार वाहन कर अधिनियम १९५८ मधील कलम १३(२) च्या तरतुदींचा वापर करून मॉटार वाहन करालातून सवलत देण्यासाठी शासनाने अधिसूचना क्रमांक एमटीए १७१०/सीआर २१३/टीआर-३, दिनांक १६.१०.२०१० नुसार जारी केलेली आहे. या कार्यालयाचे पत्र क्र. पआ/का.३/इतर/३२६१/१०/१६१५२, दि. ३०/१०/२०१० नुसार सदर अधिसूचनेची प्रत आपणास योग्य त्या कार्यवाहीसाठी यापूर्वीच आपणास पाठविण्यात आली आहे. त्यानुसार शालेय विद्यार्थ्यांची वाहतूक करणा-या स्कूल बसेसला करालातून सूट देण्याची कार्यवाही करावी.

७. सदर नियमावलीची अंमलबजावणी करण्यासाठी सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांनी त्यांच्या क्षेत्रातील सय शाळा, महाविद्यालये/वाहतूक संघटना/पालक संघटना इत्यादींना या स्कूल धोरणाच्या बाबत लागू केलेल्या नियमावलीची माहिती देण्यासाठी व्यापक स्वरूपात स्थानिक वृत्तपत्र/कार्यशाळा/दूरचित्रवाणी इत्यादी माध्यमांद्वारे प्रसिध्दी देण्यात यावी.

८. प्रस्तुत नियमावलीत तरतुदींची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यक त्या उपाययोजना घेण्यात याव्यात तसेच शालेय विद्यार्थ्यांची सुरक्षित वाहतूक होण्याच्या दृष्टीकोनातून नियमितपणे स्कूल बसेसची कडक तपासणी करावी त्यासाठी आपल्या अधिनस्त अंमलबजावणी पथकांना योग्य त्या सूचना देण्यात याव्यात, यासाठी पोलीस विभागाची वेळोवेळी मदत घेण्यात यावी. स्कूल बसेसच्या तपासणीचा अहवाल उप परिवहन आयुक्त (अंमल-२), यांच्याकडे दर महिन्याला सादर करावा.

सदर परिपत्रक प्राप्त झाल्याबाबतची पोच या कार्यालयास सादर करावी.

परिवहन आयुक्त,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्रति,

सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी,

सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.

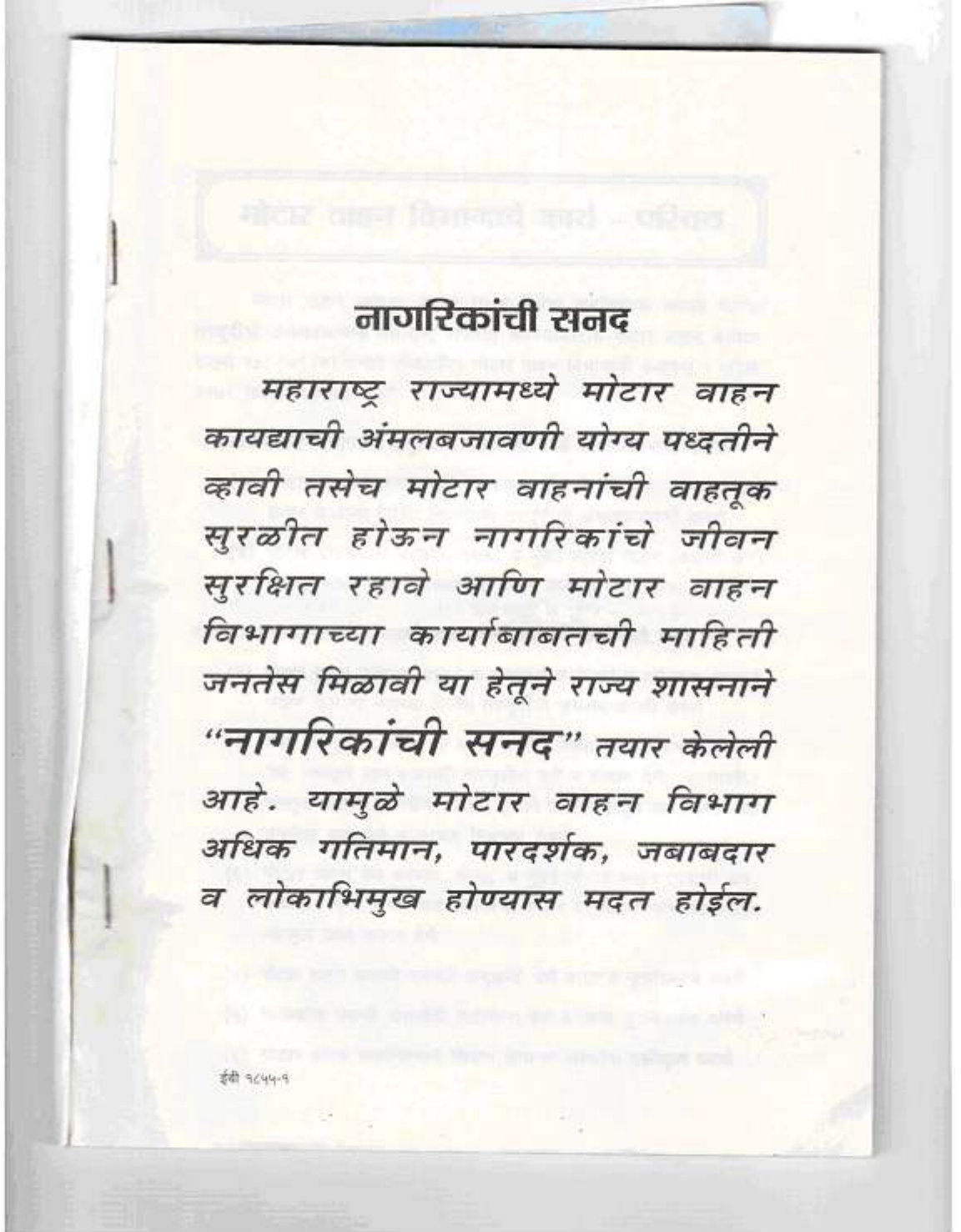
सर्व निर्वंत्रक अधिकारी परिवहन आयुक्त कार्यालय, मुंबई.

प्रत -

सचिव, गृह विभाग (परिवहन), मंत्रालय, मुंबई यांना माहितीस्वरूप सादर.

ANNEXURE III

Citizens Charter

- (७) टप्पा बस गाड्यांच्या वाहकांना लायसेन्स देणे व त्यावर प्रतिस्वाक्षरी करणे ;
- (८) आंतरराष्ट्रीय वाहन चालकांचा परवाना देणे ;
- (९) मोटार वाहनांची नोंदणी करणे ;
- (१०) परिवहन संवर्गातील वाहनांना योग्यता प्रमाणपत्र देणे ;
- (११) आंतरराज्य वाहतूक करण्यासाठी वाहनांना परवाने देणे / प्रतिस्वाक्षरी करणे व त्यावर नियंत्रण ठेवणे ;
- (१२) अखिल भारतीय पर्यटक बस व टॅक्सीसाठी परवाने देणे ;
- (१३) मोटार वाहन कायदा, १९८८ मधील प्रकरण अकराच्या अंमलबजावणीसाठी मोटार वाहनांच्या विमाविषयक नोंदी ठेवणे ;
- (१४) मोटार वाहन कायदा व करविषयक कायद्यातील तरतुदींचे उल्लंघन करण्याविरुद्ध खातेनिहाय कारवाई करणे अगर न्यायालयीन कारवाई करणे ;
- (१५) वाहनापासून होणाऱ्या प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवणे, प्रदूषणकारी वाहनांवर कारवाई करणे ;

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	विषय	पृष्ठ क्रमांक
१.	मोटर वाहन विभागाची रचना व मनुष्यबळ	१
२.	मोटर वाहन विभागातील कामकाजाची माहिती	५
३.	आपली अनुज्ञप्ती (मोटर ड्रायव्हिंग लायसन्स) कशी मिळवाल	७
४.	वाहनाची नोंदणी व नोंदणीचे नूतनीकरण	१२
५.	वाहनाचा थकित कर कसा भरावा	१५
६.	मोटर वाहन जप्त केल्यानंतर ते सोडविण्याकरिता काय कराल	१८
७.	आपले वाहन वायु प्रदूषणमुक्त करण्यासाठी काय कराल	२१
८.	आपल्या परिवहन वाहनासाठी परवाना कसा मिळवाल	२४
९.	नागरिकांनी आपल्या तक्रारी कोठे नोंदवाव्यात	२५
१०.	मोटर वाहनाचा अपघात झाल्यानंतर काय कराल ?	३३
११.	केंद्र शासनाचा माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५	३४
१२.	मोटर वाहन विभागाकडून पुरविण्यात येणाऱ्या विविध सेवा	४८
१३.	शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या खर्चाचे विनियमन	६९
१४.	परिवहन आयुक्त कार्यालयातील अधिकाऱ्यांचे दूरध्वनी क्रमांक तसेच प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांचे कार्यालयाचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक	७६
१५.	राज्यस्तरीय आणि जिल्हास्तरीय रस्ता सुरक्षा व समन्वय समिती	८२
१६.	राज्यातील मोटर वाहनांची सांख्यिकी	८६

१. मोटार वाहन विभागाची रचना व मनुष्यबळ

राज्याच्या मोटार वाहन विभागाचे नियंत्रण व प्रशासन परिवहन आयुक्तांकडून केले जाते. परिवहन आयुक्तांचे मुख्य कार्यालय मुंबई येथे आहे. राज्याच्या मोटार वाहन विभागाची विभागणी तेरा (१३) प्रादेशिक विभागात करण्यात आली आहे. प्रादेशिक विभागाचे प्रमुख अधिकारी म्हणून प्रादेशिक परिवहन अधिकारी काम पाहतात. वृहन्मुंबईत तीन प्रादेशिक परिवहन विभाग आहेत. मध्य मुंबईसाठी एक, मुंबईतील पश्चिम भागातील उपनगरे व पूर्व भागातील उपनगरे यासाठी प्रत्येकी एक अशी तीन प्रादेशिक परिवहन कार्यालये शिवाय ठाणे, पुणे, औरंगाबाद, नांदेड, नाशिक, धुळे, अमरावती, नांदेड, नागपूर, नागपूर (ग्रामीण) व कोल्हापूर येथे प्रादेशिक परिवहन कार्यालये आहेत.

प्रादेशिक परिवहन कार्यालया व्यतिरिक्त जिल्हास्तरावर परिवहन विभागाची कार्यालये राज्यात स्थापन केली आहेत. महाराष्ट्र राज्याच्या सर्व जिल्ह्यांत मोटार वाहन विभागाची स्वतंत्र कार्यालये आहेत. पिंपरी-चिंचवड, श्रीरामपूर, कल्याण, अक्कलूज व अंबाजोगाई या ठिकाणीसुद्धा कार्यालये आहेत. उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी हे जिल्ह्याचे ठिकाणी कार्यालयाचे प्रमुख अधिकारी म्हणून काम पाहतात.

महाराष्ट्रात एक राज्य परिवहन प्राधिकरण असून अकरा प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणे आहेत. या प्राधिकरणाचे प्रमुख कार्य म्हणजे परिवहनावर परवाना पद्धतीने नियंत्रण ठेवणे. राज्याराज्यात परवाना देणेविषयी जे करार झालेले आहेत त्या करारांची अंमलबजावणी करणे व लांब पल्ल्यांच्या प्रवासी व माल वाहतुकीस प्रोत्साहन देणे. परिवहन आयुक्त हे राज्य परिवहन प्राधिकरणाचे पदसिद्ध सभासद असतात व अपर परिवहन आयुक्त हे राज्य परिवहन प्राधिकरणाचे सचिव म्हणून काम करतात. प्रादेशिक परिवहन अधिकारी हे प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाचे सचिव असतात. प्राधिकरणाचे सचिव हे प्राधिकरणाने मंजूर केलेल्या ठरावाच्या अंमलबजावणीचे काम करतात. मोटार वाहन विभागात प्रामुख्याने दोन प्रकारचे कर्मचारी आहेत. मोटार वाहन कायदा व करविषयक कायद्याची अंमलबजावणी करणारा अधिकारीवर्ग ज्यात सहाय्यक मोटार वाहन निरीक्षक, मोटार वाहन निरीक्षक, सहाय्यक प्रादेशिक परिवहन अधिकारी व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, प्रादेशिक परिवहन अधिकारी त्याचप्रमाणे परिवहन आयुक्त

व त्यांच्या कार्यालयातील अधिकारीवर्ग यांचा समावेश होतो. अधिकारीवर्गातील कर्मचाऱ्यांना वाहन चालकांची चाचणी घेणे, मोटार वाहनांची तांत्रिक योग्यतेवरून चाचणी घेणे, रस्त्यावरील मोटार वाहन कायदा व नियमांची अंमलबजावणी, करवसुली, अपघात झालेल्या वाहनांची तपासणी, विविध प्रकारच्या मोटार वाहनांची तपासणी व त्यांचे अहवाल बनविणे इत्यादी स्वरूपाची कामे येतात. दुसरा वर्ग म्हणजे लेखनिकवर्ग हा अधिकारीवर्गाला मदत करतो. कागदपत्रे तयार करणे, त्यांचे अभिलेख बनविणे व ते अद्ययावत ठेवणे, त्याची योग्य रचना करणे व कार्यालयीन दफ्तारांची देखभाल ठेवणे इत्यादी कामे लेखनिकवर्गाला करावी लागतात. कागदपत्रातील मॉदी अद्ययावत ठेवणे व दफ्तारांची देखभाल ठेवणे इत्यादी कार्ये सतत चालू असते. या प्रकारे कायद्याची अंमलबजावणी मोटार वाहन विभागातील सर्व कर्मचारी सहकार्याने आपापले स्तरावर काम करीत असतात.

मोटर वाहन विभागातील आस्थापनेवरील एकूण पदांची संख्या खालीलप्रमाणे :-

१	वर्ग-१ चे अधिकारी	८२
२	वर्ग-२ चे अधिकारी	१३४
३	वर्ग-३ चे कर्मचारी	२,९३३
४	वर्ग-४ चे कर्मचारी	४२१
	एकूण	३,५७०

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

२. मोटार वाहन विभागातील कामकाजाची माहिती

मोटार वाहन विभागातर्फे पुढीलप्रमाणे कायद्यातील तरतुदींची अंमलबजावणी केली जाते :-

१. मोटार वाहन कायदा, १९८८
२. केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९
३. महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, १९८९
४. मुंबई मोटार वाहन कर कायदा, १९५८
५. मुंबई मोटार वाहन कर नियम, १९५९
६. मुंबई मोटार वाहन (प्रवाशांवरील कर) कायदा, १९५८
७. मुंबई मोटार वाहन (प्रवाशांवरील कर) नियम, १९५८

मोटार वाहन विभागाची निर्मिती ही पुढील बाबींसाठी करण्यात आली आहे :-

- (१) मोटार वाहन कायदा १९८८ व त्या अंतर्गत केंद्र शासनाने व महाराष्ट्र राज्याने तयार केलेल्या अधिनियमातील विविध तरतुदींची अंमलबजावणी करणे.
- (२) रस्ता वाहतुकीतील लोकांच्या गरजा व हीत लक्षात घेऊन वाहनांना परवाना देणे, त्याद्वारे माल व प्रवासी वाहतुकीस गती व संरक्षण देणे व रस्त्यावरील वाहतूक व्यवसायाच्या सर्वांगीण वाढीच्या दृष्टीने समन्वय साधून या व्यवसायाच्या प्रगतीस वाव देणे.
- (३) मुंबई मोटार वाहन कर कायदा, १९५८ व मुंबई मोटार वाहन (प्रवासी कर) कायदा, १९५८ नुसार मोटार वाहन कर व प्रवासी कर आकारणी व वसुली करणे. राज्य शासनाला महसूल उत्पन्न प्राप्त करून देणे.

मोटार वाहन विभागाच्या प्रादेशिक व जिल्हा परिवहन कार्यालयामार्फत मोटार वाहन कायदा, १९८८ व त्या अनुषंगाने अंमलबजावणीसाठी खालील कामे केली जातात :-

- (१) मोटार वाहन चालविण्यासाठी * लायसन्स * देणे व त्याचे नूतनीकरण करणे.
- (२) चालकांना प्रवासी वाहनाचे * लायसन्स * देणे व त्याचे नूतनीकरण करणे. प्रवासी वाहनांतर्गत पुढील वाहने येतात- ऑटोरिक्षा, टॅक्सी, कॅनॉटी बस व टप्पा बस गाडी (स्टेज करेज).

- (३) सार्वजनिक वाहन (जसे टॅक्सी, रिक्शा) चालविणाऱ्या चालकांना 'थॅज' देणे.
- (४) आंतरराष्ट्रीय वाहन चालकाचा परवाना देणे.
- (५) टप्पा बस गाड्यांच्या वाहकांना लायसन्स देणे.
- (६) मोटार वाहनांची नोंदणी व तात्पुरती नोंदणी करणे.
- (७) इतर राज्यात नोंदणी झालेले वाहन या राज्यात आणल्यास व कायम स्वरूपात ठेवल्यास अशा वाहनांना महाराष्ट्र राज्याचा नोंदणी क्रमांक देणे.
- (८) परिवहन (ट्रान्सपोर्ट) वाहनांना योग्यता प्रमाणपत्र देणे.
- (९) नोंदणीस १५ वर्षे पूर्ण झालेल्या खाजगी मोटार वाहनांची तपासणी करणे व नोंदणीचे नूतनीकरण करणे.
- (१०) वाहनांना परवाने देणे, वाहनांच्या वाहतुकीवर त्याद्वारे नियंत्रण ठेवणे व परवान्यांवर प्रतिस्वाक्षरी करणे.
- (११) राष्ट्रीय परवान्यासाठी प्राधिकारपत्रे देणे.
- (१२) अखिल भारतीय पर्यटक बस व टॅक्सीसाठी परवाना देणे व अधिकारपत्र देणे.
- (१३) मोटार वाहनांच्या विमाविषयक नोंदी ठेवणे.
- (१४) मोटार वाहन कायदा व क्रॉकियक कायद्यातील तरतुदीचे उल्लंघन करणाऱ्या वाहन मालक/ चालकांविरुद्ध खार्चोनिर्देश कारवाई करणे अगर न्यायालयीन कारवाई करणे.
- (१५) मुंबई मोटार वाहन कर कायदा, १९५८ मधील तरतुदीनुसार कराची आकारणी करणे, कर स्विकारणे व वसूल कर वसूली करणे इत्यादी कामकाज.
- (१६) मुंबई मोटार वाहन (प्रवासी कर) कायदा १९५८ मधील तरतुदीनुसार प्रवासी कराची आकारणी करणे, कर गोळा करणे व वसूली करणे इत्यादी कामकाज.
- (१७) वरील सर्व कायदोपरीन कामांचे दफतर तयार करणे व त्याची देखभाल ठेवणे.

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

३. आपली अनुज्ञप्ती (मोटर ड्रायव्हिंग लायसन्स) कशी मिळवाल

१. शिकाऊ लायसन्स :

आपण मानसिक, नैतिक व शारिरीकदृष्ट्या सक्षम असल्यास आणि आपल्या वयाची १८ वर्षे पूर्ण केली असल्यास, आपले पासपोर्ट आकाराचे तीन फोटो, आपल्या वयाचा व निवासी पत्त्याचा पुरावा आपल्या कार्यक्षेत्रातील आर. टी. ओ. कार्यालयात जाऊन सादर केल्यानंतर आवश्यक चाचणी परीक्षा पास झाल्यावर वाहनाचे शिकाऊ लायसन्स आपणास मिळते. १६ वर्षांखालील कोणालाही ड्रायव्हिंग लायसन्स दिले जात नाही. परंतु १६ वर्षांवरील व १८ वर्षांखालील अर्जदारास त्यांच्या पालकांचे संमतीपत्र सादर केल्यास गिअर नसलेल्या व ५० सी. सी. पेक्षा कमी इंजिन क्षमता असलेल्या दुचाकी वाहनासाठी शिकाऊ लायसन्स दिले जाते. सदर शिकाऊ लायसन्स दिलेल्या तारखेपासून फक्त ६ महिने वैध असते. ह्याचे नूतनीकरण करता येते.

मोटर वाहन विभागामार्फत प्रादेशिक परिवहन कार्यालय, नाशिक, कोल्हापूर व पुणे येथे मोटर वाहन शिकाऊ अनुज्ञप्ती मिळण्यासाठी घेण्यात येणारी चाचणी संगणकाद्वारे घेण्याच्या संपूर्णतः पारदर्शी योजनेस आरंभ झाला असून याद्वारे सर्वसामान्य जनतेस मोटर वाहन विभागाच्या रस्ता सुरक्षा व वाहन चालविण्यासाठी प्रचलित असलेल्या नियमांची ओळख होते.

२. पक्के लायसन्स :

शिकाऊ लायसन्स काढून ३० दिवस पूर्ण झाले असतील तर आपण आपले सुस्थितीतील वाहन व त्या वाहनाच्या वैध कागदपत्रांसह आर.टी.ओ. कार्यालयात जाऊन पक्क्या लायसन्ससाठी चाचणी देऊ शकता. उत्तीर्ण झाल्यावर आपणास हव्या असलेल्या

वाहन वर्गाचे पक्के लायसन्स मिळेल. सदर लायसन्स खाजगी वाहनासाठी असेल तर ते दिलेल्या तारखेपासून २० वर्षे किंवा आपल्या वयाच्या ५० वर्षांपर्यंत जी तारीख अगोदर येईल त्या तारखेपर्यंत वैध असते व जर हे लायसन्स सार्वजनिक व ट्रान्सपोर्ट वाहनासाठी असेल तर ते फक्त तीन वर्षे वैध असते.

स्मार्ट कार्ड स्वरूपात मोटार वाहन अनुज्ञप्ती देण्याच्या प्रकल्पा अंतर्गत 'पायलट साईट' म्हणून प्रादेशिक परिवहन कार्यालय, पुणे येथे प्रकल्पाची अंमलबजावणी सुरु झाली असून महाराष्ट्रातील उर्वरित कार्यालयांत टप्प्या टप्प्याने प्रकल्प कार्यान्वित होण्याच्या मार्गावर आहे.

३. आंतरराष्ट्रीय वाहनचालक परवाना :

आपले वैध पक्के लायसन्स, पासपोर्ट आकाराचे ३ फोटो व वैध पासपोर्ट, विहित नमुन्यातील अर्जासह रु.५००/-फी सह आर. टो. ओ. कार्यालयातील अधिकाऱ्यांना सादर केल्यास आपणांस दिलेल्या तारखेपासून एक वर्षासाठी आंतरराष्ट्रीय वाहनचालक परवाना मिळू शकतो. सदर परवान्याचे नूतनीकरण करता येत नाही व ह्याची दुरुयम प्रतही दिली जात नाही.

४. पक्के लायसन्सवर इतर वाहन वर्गाची नोंद करणे :

आपणांस पक्क्या लायसन्सवर दुसऱ्या वाहन वर्गाची नोंद करवून घ्यावयाची असल्यास त्या वर्गाचे शिकाऊ लायसन्स काढून ३० दिवसांनंतर आर. टो. ओ. कार्यालयात जाऊन चाचणी दिल्यास त्या वाहन वर्गाची नोंद आपल्या पक्क्या लायसन्सवर करवून घेता येईल.

पेट्रोलियम पदार्थ किंवा धोकादायक रसायनांची वाहतूक करणारी वाहने चालविण्यासाठी चालकांना आपल्या लायसन्सवर या संवर्गातील वाहने चालविण्याची विशेष नोंद करून घ्यावी लागते. चाचिषयौचे अभ्यासक्रम चालविण्यासाठी रासायनिक किंवा पेट्रोलियम कंपन्यांना अथवा तांत्रिक शिक्शण संस्थांना शासनातर्फे मान्यता देण्यात येते. अशा मान्यताप्राप्त संस्थांकडून प्रथम वेळी तीन दिवसांचा अभ्यासक्रम पूर्ण करणाऱ्या चालकांना त्यांच्या अनुज्ञप्तीवर पेट्रोलियम किंवा धोकादायक पदार्थांची वाहतूक करण्याविषयीची विशेष नोंद करून देण्यात येते. त्यानंतर प्रतिवर्षी अशा चालकांना एक दिवसाचा उजळणी अभ्यासक्रम पार पाडणे गरजेचे आहे.

५. लायसन्सची दुय्यम प्रत घेणे :

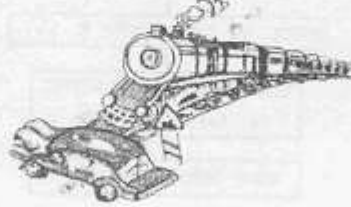
पक्के लायसन्स गहाळ झाले असल्यास आर.टी.ओ. कार्यालयात जाऊन विहित नमुन्यातील LLD नमुना व पासपोर्ट आकाराचे २ फोटो आणि रु ५०/- भरल्यास आपणांस आपल्या पक्क्या लायसन्सची दुय्यम प्रत मिळेल.

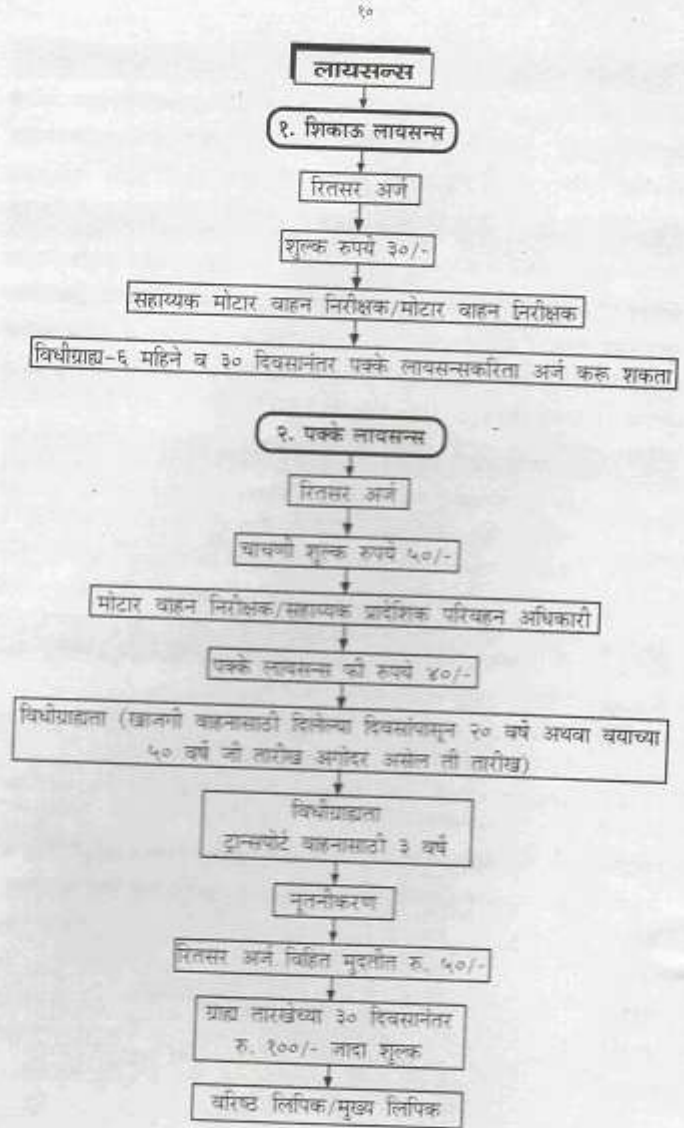
६. लायसन्सचे नूतनीकरण करणे :

पक्क्या लायसन्सची ग्राह्यता संपण्या अगोदर ३० दिवस व नंतर ३० दिवस, ह्या कालावधीत आपण आपल्या लायसन्सचे नूतनीकरण करू शकता. विहित कालवधीनंतर नूतनीकरण केल्यास आपणांस रु.१००/- जादा शुल्क भरावे लागते व त्यापुढे प्रत्येक वर्षाकरिता विलंब आकार रु. ५०/- याप्रमाणे पाच वर्षांपर्यंत विलंब आकार भरून नूतनीकरण करता येईल.

७. वाहन चालकाने पाळावयाचे महत्त्वाचे निसर्ग :

- (१) वाहन चालकाने रस्त्यावरील वाहतूक धिन्हांचे पालन केले पाहिजे. चालकाने दुसऱ्याला अडथळा होईल अशाप्रकारे सार्वजनिक ठिकाणी वाहन उभे करू नये.
- (२) चालकाने वाहनाच्या पायफळीवरून किंवा आतील बाजू व्यतिरिक्त इतर ठिकाणी कोणतीही व्यक्तीला प्रवास करू देऊ नये. वाहन चालविण्यास चालकाला अडथळा होईल अशाप्रकारे कोणतीही व्यक्ती अथवा वस्तू वाहनात ठेऊ नये. चालकाने वाहन घरंगळणार नाही किंवा अचानक सुरु होणार नाही याची पूर्ण दक्षता घेऊन वाहन उभे करावे.
- (३) दुचाकी वाहन चालविणाऱ्या चालकाने दुचाकीवर मागील आसन व्यवस्थित असेल तर त्यावरून एकापेक्षा जास्त व्यक्तींना नेऊ नये.
- (४) चालकाने वाहनाचे इंजिन बंद करून किंवा न्युट्रल गीयरमध्ये उतारावरून वाहन उतरवू नये.
- (५) ज्या रेल्वे क्रॉसिंगवर रक्षक नाही तेथे चालकाने दोन्ही बाजूने रेल्वे येत नाही याची पूर्ण खात्री करून घ्यावी व त्यानंतरच रेल्वे रुळ ओलांडावे.

दुव्वयम लायसन्स

रितसर अर्ज शुल्क - रु. ५०/-

वरिष्ठ लिपिक/मुख्य लिपिक

३. आंतरराष्ट्रीय वाहन चालक परवाना

रितसर अर्ज - शुल्क रु. ५००/- वेध पक्के लायसन्स/पासपोर्ट व तीन फोटो

सहाय्यक प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

४. वाहनाची नोंदणी व नोंदणीचे नूतनीकरण

आपण नवीन वाहनाची खरेदी करत असाल तर ते नवीन वाहन अधिकृत विक्रेत्याकडूनच खरेदी करावे. सदर वाहनाची नोंदणी करावयाची जबाबदारी अधिकृत विक्रेत्याची असून ही कायदेशीर बंधनकारक आहे.

❖ दुचाकी वाहनाकरिता वाहनाच्या किमतीच्या ७ टक्के इतक्या एकरकमी मोटार वाहन कराची आकारणी करण्यात येते.

❖ खाजगी चारचाकी वाहनाबाबत (कार, जीपस वगैरे) वाहनांच्या किमतीच्या ७ टक्के इतक्या एकरकमी मोटार वाहन कराची आकारणी करण्यात येते.

वाहनाच्या नोंदणीनंतर वाहनासाठी नोंदणी क्रमांक देण्यात येतो व वाहनाचे नोंदणी प्रमाणपत्र व करपुस्तिका अधिकृत विक्रेत्याकडे देण्यात येते.

परिवहन संवर्गातील वाहनांच्या नोंदणीसाठी वाहनाचे बॉडी विलिंग करणाऱ्या संस्थाकडून नमुना २(अ) (२) मध्ये सदर वाहनाचे बॉक्सरी ही मोटार वाहन नियमांना अनुसरून केल्याबद्दलचे प्रमाणपत्र सादर करावे लागते.

नव्याने नोंदणी केलेले खाजगी वाहनांचे नोंदणीकरण त्या तारखेपासून फक्त १५ वर्षे ग्राह्य असते व नंतर प्रत्येक ५ वर्षांसाठी त्याचे नूतनीकरण करता येते. सार्वजनिक/ट्रान्सपोर्ट वाहनांचे नोंदणीकरण प्रथम २ वर्षे वैध असते व नंतर त्याच्या योग्यतेनुसार प्रत्येक वर्षी नूतनीकरण करता येते.

२. वाहनाच्या नोंदणीचे १५ वर्षांनंतर नूतनीकरण करणे

नव्या खाजगी वाहनाचे नोंदणीकरण १५ वर्षांनंतर संपुष्टात येत असल्याने त्याचे नूतनीकरण करणे अत्यावश्यक आहे. त्यासाठी आपण आपले सुस्थितीतील वाहन त्याच्या वैध कागदपत्रांसह (नोंदणी पुस्तिका, कर पुस्तिका, विमा प्रमाणपत्र, वैध पी. यु. सी. प्रमाणपत्र) आर. टी. ओ. कार्यालयात तयारीसाठी घेऊन जाऊन नमुना क्रमांक २५ मध्ये विहित फी भरून पुढील ५ वर्षांसाठी नोंदणी करणाचे नूतनीकरण करून घेऊ शकतात.

३. मोटार वाहनाच्या मालकी हस्तांतरणाची नोंद करणे

आपण वाहन विकले असल्यास किंवा विकत घेतले असल्यास आर.टी.ओ. कार्यालयात जाऊन ३० दिवसांच्या आत नमुना क्र.२८, २९, ३० भरून कागदपत्रे सादर करावी. त्यानंतर आपल्या वाहनाच्या मालकी हस्तांतरणाची नोंद करून आपणास मिळेल.

(आवश्यक कागदपत्रांच्या माहितीसाठी सोबतचे परिशिष्ट ब (५) अवलोकावे.)

४. नोंदणी प्रमाणपत्राची दुय्यम प्रत घेणे

आपल्या वाहनाचे नोंदणी प्रमाणपत्र गहाळ झाले असल्यास आर.टी.ओ. कार्यालयात जाऊन नमुना क्रमांक २६ मध्ये अर्ज केल्यास नोंदणी प्रमाणपत्राची दुय्यम प्रत आपणास मिळेल.

(आवश्यक कागदपत्रांच्या माहितीसाठी सोबतचे परिशिष्ट ब (६) अवलोकावे.)

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

मोटर वाहन नोंदणी

अधिकृत विक्रेता (डिलर)

तात्पुरती नोंदणी किंवा
कायम नोंदणी

वैयक्तीक

रितसर अर्ज

वाहनाचा प्रकार	शुल्क रुपये	वाहनाचा प्रकार	शुल्क रुपये
(अ) अपंग वाहन	२०/-	(इ) मध्यम प्रवासी वाहन	४००/-
(ब) दुचाकी वाहन	६०/-	(फ) अवजड मालवाहू वाहन	६००/-
(क) हलके मोटर वाहन-		(ग) अवजड प्रवासी वाहन	६००/-
(१) खाजगी वाहन	२००/-	(ह) विदेशी मोटर वाहन	८००/-
(२) हलके व्यापारी वाहन	३००/-	(ज) विदेशी दुचाकी वाहन	२००/-
(ड) मध्यम मालवाहू वाहन	४००/-	(ल) उपरोक्त वाहनांव्यतिरिक्त वाहन	३००/-

सहा.मोवानि/मोवानि/सहा.प्रापअ/
उप प्रापअ/संबंधित मु.लि.

नूतनीकरण

खाजगी वाहन नूतनीकरण
(नोंदणी दिनांकापासून
१५ वर्षे ग्राह्य)

रितसर अर्ज —
शुल्क वरीलप्रमाणे

सहा.मोवानि/मोवानि/
सहा.प्रापअ/उप प्रापअ

ट्रान्सपोर्ट व सार्वजनिक
वाहन नूतनीकरण

नोंदणी दिनांकापासून २ वर्षे
ग्राह्य, त्यानंतर प्रतिवर्षी

रितसर अर्ज शुल्क
वरीलप्रमाणे

सहा.मोवानि/मोवानि/
सहा प्रापअ/उप प्रापअ

५. वाहनाचा थकित कर कसा भरावा

नवीन दुचाकी वाहनाकरिता व जुन्या दुचाकी वाहनाकरिता राज्यामध्ये १९८७ पासून एकरकमी करयोजना अंमलात आली. असल्यामुळे बहुतांशी वाहनधारकांनी थकित कर भरलेला आहे व नवीन वाहन धारकांना हा कर भरणे बंधनकारक आहे, सध्या ज्या वाहनाचा अद्यापही कर भरणे केला नसेल अशा वाहनधारकांनी प्रादेशिक परिवहन कार्यालय किंवा उप प्रादेशिक परिवहन कार्यालय यांना समक्ष भेटून आपला जुना वाहन क्रमांक देऊन त्यावरील कर व व्याज याची माहिती त्वरित देण्याची व्यवस्था करण्यात आलेली आहे. वाहनधारकांनी "एटी" फॉर्म भरून वाहनधारकाला थकित असलेला कर भरता येईल. नवीन दुचाकी वाहनाकरिता वाहनाच्या किमतीच्या ७ टक्के कर भरावा लागतो.

चारचाकी खानगी संवर्गात मोडणाऱ्या कार, जीप्स व इतर खानगी वापरात असलेल्या वाहनांना १ ऑक्टोबर, १९९६ पासून एकरकमी कर भरणे हे बंधनकारक

करण्यात आलेले आहे. १ ऑक्टोबर, १९९६ पूर्वी नोंदणी झालेली सर्व खाजगी संवर्गातील वाहनधारकांनी एकरकमी कर भरणे बंधनकारक आहे. ज्या वाहनधारकांनी अद्यापि कर भरला नसेल अशा वाहनधारकांनी कराधान अधिकाऱ्यांना समक्ष भेटून होणारा कर व त्यावरील व्याज याची माहिती करून "एटी" फॉर्म भरून कर भरता येईल. नवीन खाजगी चारचाकी वाहनांकरिता सध्याच्या तरतुदीनुसार वाहनाच्या किमतीच्या ७ टक्के कर आकारणी केली जाते.

ट्रक, बस, ऑटोरिक्षा, टॅक्सी यांच्याकरिता वार्षिक कराची आकारणी केली जाते. वाहन वापरण्यापूर्वी वाहन धारकांना आगाऊ तिमाही किंवा वार्षिक कर भरणा करणे आवश्यक आहे. परिवहन वर्गातील हलके मोटार वाहन म्हणजे टेम्पो सदृश वाहनांसाठी शासनाने १ एप्रिल, २००० पासून वार्षिक कराच्या ७ पट दराने एकरकमी कराचा भरणा करणे अनिवार्य केले आहे. तर इतर मालवाहू वाहनांना स्वेच्छेने उपरोक्त दराने एकरकमी कराचा भरणा करण्याचा विकल्प देण्यात आलेला आहे. ज्या वाहनधारकांनी आपल्या वाहनाचा कर भरला नसेल अशांनी कराधान अधिकाऱ्यांना भेटून शक्ति असलेला कर व व्याज याची आकारणी करून "एटी फॉर्म" भरून कराचा भरणा करता येईल.

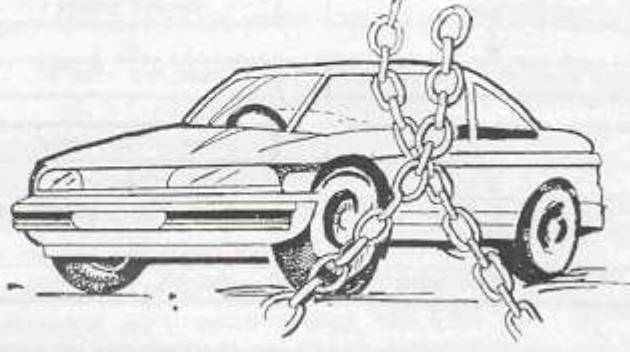
दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

वक्त भरलेल्या करासाठी व्याजमाफीचा अर्ज परिवहन आयुक्त कार्यालयाकडे करू शकतात.

६. मोटार वाहन जप्त केल्यानंतर ते सोडविण्याकरिता काय करावा

मुंबई मोटार वाहन कर कायदा, १९५८ नुसार वाहनाचा वापर रस्त्यावर करण्यापूर्वी वाहन धारकांनी आपल्या वाहनाचा कर भरणा केलेला असावा व त्याचा पुरावा सोबत ठेवणे बंधनकारक आहे. वाहनाचा रस्त्यावर वापर करताना कराचा भरणा केला नसल्यास मोटार वाहन विभागातील मोटार वाहन निरीक्षक व त्यावरील अधिकाऱ्यांना मोटार वाहन कायदा, १९५८ च्या कलम १२ ब नुसार वाहन जप्त करण्याचे अधिकार आहेत.

कराचा भरणा नियमानुसार न केल्यामुळे ३० दिवसानंतर वाहन जप्त करता येते व ते पोलीस स्टेशन किंवा आर. टी. ओ. कार्यालयात अटकावून ठेवण्यात येते.

९० दिवसांपेक्षा अधिक कर असलेल्या वाहनधारकांविरुद्ध न्यायालयीन कारवाई करता येते. वाहन जप्त केले असल्यास थकित कराचा भरणा केल्यानंतर कराधान अधिकाऱ्यास जप्त केलेले वाहन सोडून देण्याचे अधिकार आहेत.

कराच्या भरणाव्यतिरिक्त विधीग्राह्य अनुज्ञप्ती नसताना वाहन चालविले असता, वाहनाची नोंदणी केलेली नसताना, वाहनाचे योग्यता प्रमाणपत्र विधीग्राह्य

नसताना, वाहन चालविण्याकरिता आवश्यक परवाना नसताना, रस्त्यावर वाहन चालविताना आढळून आल्यास अशा वाहनास मोटार वाहन कायदा, १९८८ च्या कलम २०७ नुसार अटकावून ठेवण्याचे किंवा जप्त करण्याचे अधिकार मोटार वाहन विभागातील अधिकाऱ्यांना प्रदान करण्यात आलेले आहेत. याकरिता विभागातील अधिकारी जवळच्या पोलीस स्टेशन किंवा आर. टी. ओ. कार्यालयात मोटार वाहन अटकावून ठेऊ शकतात. घरील तरतुदीनुसार जप्त केलेले वाहन न्यायालयीन कारवाई झाल्यानंतर सोडण्यात येते. याकरिता वाहन जप्त केल्यानंतर ज्या कार्यालयाने वाहन जप्त केले आहे त्यांच्याकडे वाहन चालक/मालक यांनी न्यायालयीन कारवाईकरिता हजर राहून न्यायालयीन कारवाई पूर्ण केल्यानंतर वाहन सोडण्यात येते. जप्त केलेल्या वाहनासंदर्भात तडजोड शुल्क भरण्याची तरतूद कायद्यात आहे. यासाठी सक्षम अधिकाऱ्यांकडे अर्ज केल्यास तो अधिकारी त्यावर निर्णय घेऊन वाहन सोडू शकतो.

अवैध प्रवासी वाहतूक :-

माल वाहतुकीसाठी असलेल्या वाहनांतून केली जाणारी प्रवासी वाहतूक किंवा योग्य परवान्याशिवाय प्रवासी भाड्याने घेऊन जाणे हे अवैध प्रवासी वाहतुकीच्या संज्ञेत येते. मोटार वाहन विभागातील अधिकाऱ्यांना अशी वाहने आढळून आल्यास अधिकारी ती जप्त करू शकतात. अशा जप्त वाहनांची सुपूर्दगी न्यायालयीन कार्यवाहीनंतर करण्यात येते. अवैध प्रवासी वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना अपघात झाल्यास प्रवाशांना किंवा वाहन मालकांना विमा कंपनीकडून नुकसानभरपाई मिळू शकत नाही. यासाठी प्रवाशांनी आवश्यक प्रवासी परवाना असलेल्या वाहनातूनच प्रवास करणे योग्य आहे.

महसूल सुरक्षा योजनेकरिता संयुक्त तपासणी पथकांची निर्मिती :-

राज्यामधील अवैध प्रवासी वाहतुकीस आळा घालण्याकरिता व सदर अवैध वाहतुकीमुळे महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचे बुडणारे उत्पन्न वाचविण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र शासनाने महसूल सुरक्षा योजना सुरू केली आहे. सदर योजने अंतर्गत दिनांक २० मार्च, १९९९ च्या निर्णय क्रमांक-एसटीसी ३४९८/७/०१/परि.१ अनुसार,

इंकी १८५५-४

मोटर वाहन विभाग अधिकारी असलेल्या संयुक्त तपासणी पथकांची निर्मिती करून अवैधपणे प्रवासी वाहन नेणाऱ्या वाहनाविरुद्ध माहे मे १९९९ पासून तपासणी मोहीम सुरु केली आहे. शासन निर्णय क्र. एसटीसी ३४००/२५६०/प्र.क्र.१६५/परि.१, दिनांक १४.६.२००१ तसेच समक्रमांकाचे दिनांक १५.६.२००२ च्या निर्णयान्वये प्रत्येक जिल्ह्याकरिता (मुंबईसह) एक पथक निर्माण करून त्यानुसार तपासणी कारवाई अचिरत सुरु आहे.

मा. मुंबई उच्च न्यायालय, औरंगाबाद खंडपीठ यांनी दि. ८ जानेवारी, २००२ रोजी स्टि याचिका क्रमांक १७४७/९० मध्ये दिलेल्या आदेशांची अंमलवजावणी :-

मा. मुंबई उच्च न्यायालय, यांच्या औरंगाबाद खंडपीठाने याचिका क्र.१७४७/९० मध्ये दि.८ जानेवारी, २००२ रोजी दिलेल्या आदेशाप्रमाणे विभागीय आयुक्त, औरंगाबाद यांचा अवैध प्रवासी वाहतुकीस आळा बसण्याकरिता तयार केलेला कृती आराखडा मंजूर करून त्यानुसार संपूर्ण राज्यामध्ये माहे जानेवारी २००२ पासून तपासणी मोहीम राबविण्याबाबत आदेश दिले आहेत. या अनुषंगाने राज्यातील सर्व प्रादेशिक परिवहन विभागांमध्ये अवैध प्रवासी वाहतुकीविरुद्ध कृती आराखड्यानुसार कारवाई करण्यात येत आहे.

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

७. आपले वाहन वायु प्रदूषणमुक्त करण्याकरिता काय कराल ?

केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम ११५ व ११६ नुसार मोटार वाहनाकरिता पेट्रोल इंधनावर चालणाऱ्या वा डिझेल इंधनावर चालणाऱ्या वाहनाकरिता वायु प्रदूषण प्रमाणपत्र हे बंधनकारक केलेले आहे. याकरिता वाहनातून उत्सर्जित होणाऱ्या प्रदूषक घटकाचे प्रमाण कायद्याने निश्चित केलेले आहे. आपले वाहन रस्त्यावर चालविण्यापूर्वी प्रदूषण नियंत्रित मर्यादेत असल्याचे प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे. याकरिता प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र जारी करणाऱ्या खाजगी केंद्रांना मोटार वाहन विभागाने मान्यता दिलेली आहे. नवीन वाहनाकरिता वाहनाचे नोंदणीनंतर एक वर्ष वायु प्रदूषण प्रमाणपत्र आवश्यक नाही. मोटार वाहनांद्वारे होणाऱ्या वायु प्रदूषणाबाबतच्या तरतुदी मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ च्या कलम १९० तसेच केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम ११५ व ११६ मध्ये समाविष्ट आहेत.

मोटार वाहनांतून निघणाऱ्या धुरावर नियंत्रण ठेवण्याकरिता पेट्रोल व डिझेल इंधनानुसार प्रदूषणाची महत्तम पातळी केंद्रीय मोटार वाहन नियम, १९८९ च्या नियम ११५(२) अन्वये निर्धारित करण्यात आली आहे. केंद्र शासनाने जारी केलेल्या दिनांक १० फेब्रुवारी २००४ च्या अधिसूचनेनुसार दिनांक १ ऑक्टोबर, २००४ पासून ह्याबाबतीत सुधारित नियम अंमलात आले आहेत. त्यानुसार पेट्रोल/सोपनजी/एलपीजीवर चालणारी दोन व तीनचाकी वाहने, भारत स्टॅज २ मानकांची पूर्तता करणारी चारचाकी वाहने व इतर चारचाकी वाहने ह्यांच्यासाठी कार्बन मोनॉक्साईड तसेच हायड्रोकार्बन / नॉन मिथेन हायड्रोकार्बन / रिअॅक्टिव्ह हायड्रोकार्बन ह्या प्रदूषकांची मर्यादा निश्चित करण्यात आली आहे. डिझेलवरील वाहनांच्याबाबतीत धूर घनतेची मोजणी करण्यासाठी हार्ट्ज स्मोक युनिट्सची मर्यादा निश्चित करण्यात आली आहे.

वाहनातून उत्सर्जित वायु प्रदूषक घटकांची व
प्रमाणपत्र कालावधीची मर्यादा :-

IDLING EMISSION STANDARDS
Petrol Vehicles

Sl. No.	Vehicle Type	CO %	HC (n-hexane equivalent ppm)	Non-Methane Hydro Carbon (NMHC)	Reactive Hydro-carbon
1	2 & 3 Wheelers (2/4-stroke) (vehicles manufactured on & before 31st March, 2000)	4.5	9,000	0.3 Times HC	0.5 Times HC
2	2 & 3 Wheelers (2 stroke) (vehicles manufactured after 31st March, 2000)	3.5	6,000		
3	2 & 3 Wheelers (4-stroke) (vehicles manufactured after 31st March, 2000)	3.5	4,500		
4	Bharat Stage-II compliant 4 wheelers	0.5	750		
5	4 Wheelers other than Bharat Stage-II compliant	3	1,500		

Diesel Vehicles

Maximum Permissible Smoke Density	
Light absorption coefficient (1/m)	Hartridge Units
2.45	65

वाहनधारकाकडे वायु प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र असेल तर वाहनाची तपासणी केली जाणार नाही असे वाहनधारकाने समजू नये. प्रत्यक्षात वाहनातून उत्सर्जित होणाऱ्या प्रदूषणकारी घटकांचे प्रमाण ठराविक मर्यादेपेक्षा जास्त आहे अशी शंका आल्यास अशा वाहनांना रस्त्यावर थांबवून मान्यताप्राप्त वायु प्रदूषण तपासणी केंद्रामार्फत तपासणी केली जाते. विहित मर्यादेपेक्षा जास्त प्रदूषण घटक उत्सर्जित करणाऱ्या वाहनधारकाविरुद्ध कारवाई केली जाते. हे अधिकार पोलिसांच्या वाहतूक विभागाच्या उप निरीक्षक व मोटार वाहन विभागाचे मोटार वाहन निरीक्षक व त्यावरील सर्व अधिकाऱ्यांना आहेत. आपल्या वाहनातून उत्सर्जित होणाऱ्या प्रदूषणकारी घटकांचे प्रमाण वायु प्रदूषण नियंत्रण मर्यादेच्या आत ठेवून शहर प्रदूषणमुक्त करण्याची आपली जबाबदारी आहे. महाराष्ट्रात १ एप्रिल २००० पासून नवीन नोंदणी केली जाणारी वाहने ही भारत-२००० या प्रदूषण मानक दर्जाची असल्यामुळे प्रदूषणाची पातळी नियंत्रणाखाली राहण्यास मदत होणार आहे.

केंद्र शासनाने दि.१ एप्रिल, २००५ पासून सर्व प्रकारच्या वाहनांसाठी भारत स्टेज २ "मास एमिशन नॉर्मस्" अंमलात आणले आहेत तसेच, भारतातील ११ शहरांमध्ये (महाराष्ट्रातील पुणे व मुंबईसह) दि.१ एप्रिल, २००५ पासून दुचाकी/तौनचाकी वाहने व आंतरराज्यातील मार्गावर चालणारी, राष्ट्रीय परवाना, अखिल भारतीय पर्यटक परवान्यावरील वाहने वगळता इतर वाहनांसाठी युरो-३ "मास एमिशन नॉर्मस्" अंमलात आणले आहेत.

नियम ११५(७) मधील तरतुदीनुसार प्रत्येक मोटार वाहनधारकाने आपल्या वाहनाच्याबाबतीत व्रध वायु प्रदूषण नियंत्रण प्रमाणपत्र (पीयूसी सर्टिफिकेट) सतत बाळगणे आवश्यक आहे. असे प्रमाणपत्र ६ महिने एवढ्या कालावधीसाठी विधीग्राह्य आहे.

मा. उच्च न्यायालयाने आपल्या दि. १७ ऑक्टोबर, २००१ च्या आदेशाद्वारे मुंबईतील विशिष्ट वयोमर्यादेनंतरची व्यापारी वाहने जर ती सीएनजी/एलपीजीवर चालविण्यात रुपांतरित झाली नाहीत तर वापरातून बाद करण्यात यावी असे निर्देश दिले. ह्याबाबत मा. उच्च न्यायालयाने वेळोवेळी मुदतवाढ दिली असून त्याप्रमाणे आखून दिलेला कार्यक्रम पुढीलप्रमाणे आहे.

वाहनांची वयोमर्यादा	वापरातून बाद करावयाचा दिनांक
१ १५ वर्षांवरील सर्व टॅक्सी	दि. ११ एप्रिल, २००२ पासून
२ सर्व वयाच्या प्रिमीवर १३७ डी डिझेल टॅक्सी	दि. ३१ जानेवारी, २००३ पासून
३ १० वर्षांवरील सर्व ऑटोरिक्षा	दि. ०१ सप्टेंबर, २००२ पासून
४ ८ वर्षांवरील सर्व टॅक्सी	दि. ०१ जानेवारी, २००३ पासून
५ ८ वर्षांवरील सर्व ऑटोरिक्षा	दि. ०१ एप्रिल, २००३ पासून
६ १५ वर्षांवरील सर्व परिवहन वाहने (बीएसटी बसेस वगळता)	दि. ०१ ऑगस्ट, २००३ पासून
७ ८ वर्षांवरील सर्व परिवहन वाहने (बीएसटी बसेस वगळता)	दि. ०१ फेब्रुवारी, २००४ पासून

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

८. आपल्या परिवहन वाहनासाठी परवाना कसा मिळवाल

परिवहन वाहने :-

सार्वजनिक सेवा वाहने, मालवाहू वाहने, शैक्षणिक संस्थेच्या बस व छाजगी सेवा वाहने, परिवहन वाहने या संवर्गात मोडतात. मॅक्सि-कॅब, मॉटार-कॅब, टॅक्सी, रिक्षा, कॅब्रॉटो वाहने, टप्पा वाहने अशी भाडोग्री प्रवासी वाहतूक करणारी वाहने, ट्रक, डिलिव्हरी व्हॅन, पिक-अप व्हॅन यांसारखी मालवाहतूक करणारी वाहने, महाविद्यालये, शाळा व इतर शैक्षणिक संस्थेच्या मालकीची व त्यांचे विद्यार्थी व कर्मचारी यांची त्यांच्या कार्यासाठी वाहतूक करणाऱ्या बस व चालक सोडून सहापेक्षा जास्त व्यक्तींची वाहतूक करणारी मालक किंवा मालकाच्या वतीने व मालकाच्या व्यवसाय/धंद्याच्या अनुषंगाने वापरण्यात येणारी वाहने यांचा वापर करण्यासाठी परवाना असणे आवश्यक आहे. परवाना घेण्यासाठी तक्त्यात दर्शविल्याप्रमाणे वाहनाच्या प्रकाराप्रमाणे अर्ज करावा. सोबत वाहनाची वैध कागदपत्रे सादर करावी.

परवाना लागू नसलेली परिवहन वाहने :-

व्यापारासाठी वापरण्यात न येणारी केंद्र व राज्य सरकारी वाहने, रस्त्यांची साफसफाई, रस्त्यांवर पाणी मारणे व संगोपनासाठी वापरण्यात येणारी स्थानिक संस्थांची किंवा स्थानिक संस्थांशी सदर कामासाठी करार करणाऱ्यांची वाहने, पोलीस, अग्निशामक दल व रुग्णवाहतूक यासाठी वापरण्यात येणारी वाहने, शववाहिका व त्यासोबत अंत्यसंस्कारासाठी व्यक्तींची वाहतूक करणारी वाहने, नादुरुस्त वाहन ओढून नेण्यासाठी किंवा त्यातील माल वाहण्यासाठी वापरण्यात येणारी वाहने, ३००० कि. ग्रॅ. पेक्षा कमी भारासहित वजनासाठी असलेली मालवाहने, विद्युतघट, दाबाखालील नैसर्गिक वायू व सौर ऊर्जेवर चालणारी वाहने इत्यादी अशा वाहनांसाठी कायद्याने परवान्यासाठी सूट आहे.

मालकाने परवाना धारण न करता वाहन चालविले तर रुपये २,००० पेक्षा जास्त परंतु रुपये ५,००० पेक्षा कमी दंडाची शिक्षा पहिल्या गुन्ह्यासाठी व नंतरच्या गुन्ह्यासाठी ३ महिने ते १ वर्षांची शिक्षा किंवा रुपये ५,००० ते १०,००० रुपये पर्यंतचा दंडाच्या रकमेची शिक्षा त्यांना होऊ शकते.

९. नागरिकांनी आपल्या तक्रारी कोठे नोंदवाव्यात

मोटार वाहन विभागाद्वारे विभागात केल्या जाणाऱ्या विविध नोंदणी, अनुज्ञप्ती, करनिर्धारण इत्यादी कामकाजासाठी आकारण्यात येणारे शुल्क व कर मर्यादा निर्धारित केली आहे. तसेच विविध सेवा उपलब्ध करून देण्याची कालमर्यादा निश्चित केली आहे. निर्धारित शुल्कापेक्षा जास्त शुल्क वसुली केले जात आहे वा एखादी सेवा उपलब्ध करून देण्यासाठी विहित काल-मर्यादेपेक्षा जास्त कालावधी लागतो

आहे असे वाटल्यास संबंधितांनी प्रथम कार्यालय प्रमुखाशी संपर्क साधावा व आपल्या लेखी तक्रारी तक्रार पेट्रीत टाकाव्या अथवा समक्ष द्याव्यात, याबाबत त्यांचे समाधान न झाल्यास परिवहन आयुक्तालयातील दक्षता शाखेकडे तक्रारी नोंदविता येऊ शकतात.

मोटार वाहनाचे मालक, चालक व इतर जनतेस सूचित करण्यात येते की, आर. टी. ओ. कार्यालयातील दैनंदिन कामकाजात येणाऱ्या अडचणीबाबत त्यांना कोणतीही तक्रार वा सूचना करावयाच्या असल्यास त्यांनी आर. टी. ओ. अधिकाऱ्यांची प्रत्यक्ष भेट घेऊन लेखी मसुदा सादर करावा. त्याची योग्य ती दखल घेतली जाईल.

आर. टी. ओ. संबंधीच्या कामकाजासाठी सध्यातरी कोठेही अधिकृत दलाल नेमण्यात आलेले नाहीत ह्याची कृपया नोंद घ्यावी. परंतु लवकरच जनतेच्या मदतीसाठी अने भरणाऱ्या व्यक्तींची नेमणूक जिल्हानिहाय शासनातर्फे करण्यात येणार आहे.

दक्षता विभागाचा पत्ता :-

सहाय्यक पोलीस आयुक्त (दक्षता विभाग)
परिवहन आयुक्त कार्यालय, ३ रा मजला,
प्रशासकीय इमारत, डॉ. आंबेडकर उद्यानाजवळ,
सरकारी वसाहत, वांद्रे (पूर्व), मुंबई ४०० ०५१.
दूरध्वनी : २६४१ ४०७५.

याव्यतिरिक्त गंभीर स्वरुपाच्या तक्रारी असल्यास परिवहन आयुक्त कार्यालयातील परिवहन आयुक्त, सह परिवहन आयुक्त, उप-परिवहन आयुक्त यांची भेट घेऊन आपल्या तक्रारी नोंदविता येतील.

तक्रारी हक्क :-

नागरिक त्यांच्या लेखी तक्रारी किंवा प्रत्यक्षात भेट घेऊन खालील अधिकाऱ्याकडे करू शकतात.

- उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी
- प्रादेशिक परिवहन अधिकारी
- सहाय्यक पोलीस आयुक्त,
दक्षता विभाग, परिवहन आयुक्त कार्यालय.

हक्क : वाहनाची माहिती, लायसन्सची माहिती व वाहन मालकाची माहिती.

नागरिक त्यांचे लेखी अर्जाद्वारे करविषयक माहितीसाठी रु. २/- च नोंदणी/अनुज्ञप्ती/माहितीसाठी योग्य ते शुल्क रुपये २०/- भरून संबंधित कार्यालयामार्फत उपलब्ध करून घेऊ शकतात.

तक्रारी निवारणाबाबत :-

उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/परिवहन आयुक्त कार्यालयातील नियंत्रक अधिकारी दर सोमवारी मुख्यालयाच्या ठिकाणी तक्रारी निवारणासाठी उपस्थित असतील.

वाहन चोरीस गेल्यावर करावयाच्या कार्यवाहीबाबत : मोटार वाहन चोरीस गेल्यावर व चोरीस गेलेले वाहन सापडल्यास अनुक्रमे नमुना एमक्रीटी व नमुना एमक्रीटीआर मध्ये संबंधित पोलीस स्टेशनने परिवहन आयुक्त कार्यालयास सूचना देणे आवश्यक आहे. सदर अर्जाचा नमुना संबंधित परिवहन कार्यालयातून उपलब्ध होऊ शकेल.

सार्वजनिक प्रवासी वाहन (ऑटोरिक्षा/टॅक्सी/बस) धारकांविरुद्ध तक्रारी :-

प्रवाशांच्या वाहतुकीकरिता सार्वजनिक प्रवासी वाहनास मोटार वाहन विभागातर्फे परवाने देण्यात आले आहेत. ते चालविण्याकरिता आवश्यक असलेले बिल्ले या विभागातर्फे देण्यात येतात. सार्वजनिक प्रवासी वाहनांना भाडे आकारणी करण्याकरिता दरपत्रिका/तिकिट निश्चित करण्यात आलेले आहे. त्यापेक्षा जास्त आकारणी करणाऱ्या वाहनधारकांविरुद्ध आपल्या प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्याकडे तक्रार काढणे योजनेद्वारे तक्रार करू शकता.

मोटार वाहन विभागातर्फे मोटार वाहन कायदा १९८८ व मुंबई मोटार वाहन कर कायदा १९५८ ची अंमलबजावणी केली जाते. प्रत्येक ठिकाणी वायुवेग पथके कार्यरत आहेत. त्यांच्याकडून रस्त्यावर मोटार वाहनांची व वाहनाच्या कागदपत्रांची तपासणी करण्यात येत असते. अवैध कागदपत्रे व नादुरुस्त स्थितीत वाहने रस्त्यावर आढळल्यास दोषी वाहनांच्या मालक व चालकांना तपासणी प्रतिवेदन देण्यात येतात. नंतर कार्यालयात वा न्यायालयात कायदेशीर दंडात्मक कारवाई करण्यात येत असते. तसेच जनतेकडून प्राप्त होणाऱ्या रिक्शा/टॅक्सीच्या तक्रारीचीही त्वरित दखल घेतली जाते व त्यांच्या मालक/चालकांवर कायदेशीर कारवाई केली जाते.

अशाप्रकारे वायुप्रदूषण मर्यादेपेक्षा जास्त धूर सोडणाऱ्या वाहनधारकांविरुद्ध आपण तक्रार नोंदवू शकता.

सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्याचे अधिकारपत्र :-

ऑटोरिक्षा, टॅक्सी, प्रवासी बस, पर्यटक वाहने, आरामदायी वाहने चालविण्याऱ्या वाहन चालकांकडे सार्वजनिक सेवा वाहने चालविण्याचे अधिकारपत्र असावे लागते. या अधिकार पत्रासोबत वाहन चालकाला एक बिल्ला दिला जातो. यामुळे या अधिकार पत्राला सामान्यपणे बॅज असे म्हणतात. सार्वजनिक सेवा वाहने चालविण्याचे अधिकारपत्र असल्याशिवाय कोणत्याही चालकाला सार्वजनिक ठिकाणी सार्वजनिक सेवा वाहन चालविता येत नाही. सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्याचे अधिकारपत्र मिळविण्यासाठी फॉर्म LPSA मध्ये अर्ज करावा लागतो. या अर्जासोबत वाहन चालविण्याचे लायसन्स, SEC प्रमाणपत्र, वर्तणुकीचा दाखला व पूर्वइतिहासाबाबत पोलीस दाखला सोबत जोडावा लागतो. याबरोबर रु. ५० शुल्क भरावे लागते. अर्जदारास जेथे सार्वजनिक सेवा वाहन चालवायचे आहे

ईश्री १८५५-५

तेथील भौगोलिक ज्ञान, मराठी व त्या ठिकाणच्या स्थानिक भाषेचे कामचलाऊ ज्ञान असल्यास, सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्याच्या अधिकारपत्राबरोबरच रु. १०० शुल्क घेऊन सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्यासाठी छातीवर लावण्याचा बिल्ला दिला जातो.

सार्वजनिक सेवा वाहन चालविणाऱ्या चालकाची कर्तव्ये वर्तणूक व कार्य :-

टप्पा वाहतूक करणाऱ्या किंवा कंत्राटी वाहने चालविणाऱ्या चालकांनी खाली नमूद केलेल्या गोष्टी पाळल्या पाहिजेत :

- (१) कोणा व्यक्तीस, प्राण्यास किंवा साहित्यास चालकाच्या आसनाजवळ किंवा त्याच्या दृष्टीस बाधा येईल अशाप्रकारे ठेवू नये. प्रवाशांना आकर्षित करण्यासाठी ओरडू नये. वाहन चालविताना धूम्रपान करू नये. प्रवासी व इतरांबरोबर योग्य वर्तणूक ठेवावी.
- (२) कंडक्टर किंवा एखाद्या प्रवाशाने उतरण्यासाठी इशारा दिल्यास व वाहनात जागा असेल तेव्हा एखाद्या प्रवाशाने वाहनात चढण्यासाठी इशारा दिल्यास योग्य ठिकाणी आवश्यक तेवढा येळ वाहन उभे करावे.
- (३) दुसऱ्या वाहनाच्या चालकाला, कंडक्टरला किंवा प्रवाशांना चढण्या-उतरण्यास अडचण होईल अशा प्रकारे वाहन उभे करू नये. वाहन तंदुरुस्त व योग्य राहिल याची सतत काळजी घ्यावी. वाहनाचे ब्रेक, टायर, दिवे नादुरुस्त आहेत हे माहीत असताना वाहन चालवू नये.
- (४) वाहन चालविताना खात्री गणवेष परिधान करावा. वाहन चालविताना छातीवर बिल्ला व नावाची मराठी पाटी लावावी. प्रवाशांशी असभ्य व अयोग्य वर्तन करू नये. प्रवासाला विनाकारण बिलंब करू नये.
- (५) वाहन नादुरुस्त झाल्यास प्रवाशांना त्या प्रकारच्याच दुसऱ्या वाहनांमधून पाठविण्याची व्यवस्था करावी. जर अशी व्यवस्था करण्यास वाजवोपेक्षा जास्त येळ लागत असेल तर प्रवाशांना राहिलेल्या अंतराच्या प्रमाणात भाडे परत करावे.
- (६) वाहन तपासणीच्या वेळी पोलिस अधिकारी किंवा मोटार वाहन विभागातील अधिकारी यांनी मागणी केल्यास त्यांना लायसन्स सादर करावे.

- (७) ईंधन भरताना वाहन चालू नाही व वाहनात प्रवासी बसलेले नाहीत याची खात्री करावी.
- (८) रक्षक नसलेल्या रेल्वे क्रॉसिंगवर दोन्ही बाजूने रेल्वे येत नाही याची खात्री करून कंडक्टरने इशारा केल्यानंतर दुसरी बाजू येईपर्यंत कंडक्टरच्या मागे वाहन घ्यावे.
- (९) अपघात झाल्यास प्रवाशांना मदत करावी. जखमींना दवाखान्यात पोहचवावे व अपघाताची पोलीस स्टेशनला खबर द्यावी.
- (१०) वाहनामध्ये कंडक्टर नसल्यास चालकाने प्रवास संपतेवेळी वाहनाची योग्यप्रकारे पाहणी करून प्रवासी काही चीजवस्तू विसरले असल्यास त्या जबाबदार व्यक्तीकडे सुपुर्द कराव्यात. तसेच, चालकाला वाहनामध्ये काही धोकादायक वस्तू असल्याचा संशय आल्यास जबाबदार अधिकाऱ्याच्या निरीक्षणाखाली वाहन तपासावे.
- (११) वाहन स्वच्छ आणि निरजंतूक ठेवावे. एखाद्या प्रवाशाला संसर्गजन्य आजार आहे असे समजल्यास किंवा लक्षात आल्यास वाहनामधून प्रवास करण्यास परवानगी देऊ नये. संसर्गजन्य आजार असणाऱ्या प्रवाशाने जर वाहनातून प्रवास केला तर त्याची माहिती जवळचा दवाखाना, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती किंवा शासकीय रुग्णालयास देण्याची जबाबदारी चालकाची राहिल व संपूर्ण वाहन व वाहन चालक यांचे निरजंतूकरण होत नाही तोपर्यंत ते वाहन इतरास वापरण्यास देऊ नये.

टॅक्सी व रिक्शा चालकांची कर्तव्ये व वर्तणूक :-

टॅक्सी व रिक्शा चालविणाऱ्या चालकांनी खाली नमूद केलेल्या नियमांचे काटेकोरपणे पालन केले पाहिजे :

- (१) थांब्यावर असणाऱ्या पहिल्या दोन वाहनांच्या चालकांनी प्रवाशाला ताबडतोब वाहन मिळावे म्हणून वाहनाजवळच थांबावे. थांब्यावरील पुढील जागा रिकामी झाल्याबरोबर इतर सर्व वाहनांनी पुढे सरकावे.
- (२) वाहन नादुरुस्त असल्यास चालकांनी ते वाहन थांब्यावर उभे करू नये. वाहन भाड्याने दिलेले नसेल तेव्हा चालकाने थांब्याव्यतिरिक्त इतर ठिकाणी वाहन उभे करू नये. थांब्यावरील पहिल्या वाहनाला प्रवासी घेण्यास इतर चालकांनी अडथळा आणू नये किंवा विरोध करू नये. जे वाहन पुढच्या प्रवासासाठी आरक्षित केले आहे त्या वाहनाने मधल्या काळात भाडे घ्यायचे नसेल तर थांब्यावर थांबू नये.

- (३) चालकाने प्रवाशाने सांगितलेल्या ठिकाणी आपले वाहन जलद व जवळच्या मार्गाने घेऊन जावे. प्रवाशाने सोडल्याशिवाय चालकाने रस्त्यामध्येच अर्धवटरित्या प्रवास रह करू नये. चालकाने कायद्याने हक्क असलेल्या भाड्यापेक्षा जास्त रकमेची मागणी ग्राहकांकडे करू नये. चालकाने प्रवाशांना आकर्षित करण्यासाठी ओरडू नये.
- (४) वाहनांमध्ये आवश्यक तेवढे इंधन नसेल, वाहनाचे ब्रेक, टायर किंवा दिवे नादुरुस्त असतील किंवा प्रवाशांना धोका होऊ शकेल असा दोष वाहनांमध्ये असेल तेव्हा चालकाने असे वाहन चालवू नये. तसेच चालकाने आपले वाहन सतत तंदुरुस्त असेल याची दक्षता घ्यावी. चालकाने दुसऱ्या वाहनांमध्ये प्रवेश करणाऱ्या किंवा उतरणाऱ्या प्रवाशांना कोणत्याही प्रकारे अडथळा आणू नये. तसेच प्रवाशांशी असभ्य व अयोग्य वर्तन करू नये.
- (५) चालकाने वाहन चालविताना धूम्रपान करू नये. चालकाने प्रवासी व इतरांशी योग्य वर्तणूक ठेवावी. चालकाने वाहनांमधून नोंदणी पुस्तकांत नमूद केलेल्या क्षमतेपेक्षा जास्त व्यक्ती नेऊ नयेत.
- (६) चालकांनी वाहन स्वच्छ व निजंतुक असेल याची दक्षता घ्यावी. संसर्गजन्य आजार असलेल्या व्यक्तीला चालकाने वाहनामधून प्रवास करू देऊ नये. वाहन संसर्गजन्य व्यक्ती घेऊन जाण्यासाठी वापरल्यास चालकाने त्याची माहिती जवळचा दवाखाना, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती किंवा शासकीय रुग्णालयास देण्याची जबाबदारी चालकाची राहिल व संपूर्ण वाहन व वाहन चालक यांचे निजंतुकीकरण होत नाही तोपर्यंत ते वाहन इतरास वापरण्यास देऊ नये. दोन महिन्यातून एकदा वाहनामध्ये निजंतुकीकरण करण्यासाठी फवारणी केल्याशिवाय चालकाने ते वाहन चालवू नये.
- (७) मोटार वाहन विभागातील अधिकारी किंवा पोलीस अधिकारी यांनी मागणी केल्यास चालकाने आपले लायसन्स तपासणीसाठी द्यावे.
- (८) प्रत्येक प्रवास संपल्यानंतर चालकाने वाहनाची योग्य ती तपासणी करावी व वाहनामध्ये प्रवाशांच्या काही वस्तु बिसरल्या असतील तर त्या ताब्यात घेऊन जवळच्या पोलीस ठाण्यात जमा कराव्यात.
- (९) रक्षक नसलेल्या रेल्वे क्रॉसिंगजवळ चालकाने वाहन थांबवावे व दोन्ही बाजूंची पळणी करून रेल्वे येत नाही याची खात्री करून मगच रेल्वे मार्ग पार करावा.

भाडेमीटर असलेल्या वाहनांच्या चालकांसाठी जादा नियम :-

ज्या वाहनांना भाडेमीटर लावलेला आहे त्या वाहनांच्या चालकांनी खाली नमूद केलेल्या नियमांचे काटेकोरपणे पालन करावे :-

- (१) चालकाने प्रवासी बसण्यापूर्वी मीटर सुरू करू नये व प्रवासाचे ठिकाण आल्याबरोबर मीटर थांबवावे.
- (२) प्रवास चालू असताना वाहनात काही बिघाड झाल्यास चालकाने मीटर थांबवावे व वाहन दुरुस्त होऊन पुन्हा प्रवास सुरू करेपर्यंत मीटर पुन्हा सुरू करू नये.
- (३) चालकाने कोणत्याही कारणासाठी कोणत्याही वेळी मीटर झाकू नये किंवा दिसणार नाही अशी कृती करू नये.
- (४) वाहनांचे मीटरचा खटका भाड्यासाठी या अवस्थेत असताना चालकाने अपरिहार्य कारणाशिवाय भाडे घेण्यास नकार देऊ नये.

वाहकांसाठीचे नियम :-

- (१) वाहकांचो वागणूक प्रवाशांशी सौजन्यपूर्ण असावी. वाहकाने स्वच्छ खाकी गणवेश परिधान केला पाहिजे. कामावर असताना वाहकाने धूम्रपान अथवा मद्यपान करू नये.
- (२) वाहनातून प्रवास करणाऱ्या प्रवाशांवर वाहनात प्रवेश करताना व उतरताना योग्य ते लक्ष ठेवणे, त्यांना योग्य भाडे घेऊन तिकिटे देणे ही कर्तव्ये वाहकाने पार पाडली पाहिजेत.
- (३) प्रवाशांना वाहनात घडण्यास किंवा उतरण्यास अडचण होईल अशा प्रकारे प्रवासी उभे करू नये किंवा माल ठेवू नये.
- (४) वाहन नादुरुस्त झाल्यास प्रवाशांना त्या प्रकारच्याच दुसऱ्या वाहनांमधून पाठविण्याची व्यवस्था करावी. जर अशी व्यवस्था करण्यास वाजवीपेक्षा जास्त वेळ लागत असेल तर प्रवाशांना राहिलेल्या अंतराच्या प्रमाणात भाडे परत करावे.
- (५) वाहन तपासणीच्या वेळी पोलीस अधिकारी किंवा मोटार वाहन विभागातील अधिकारी यांनी मागणी केल्यास त्यांना लायसन्स सादर करावे.

- (६) इंधन भरताना वाहन चालू नाही व वाहनात प्रवासी बसलेले नाहीत याची खात्री करावी.
- (७) रक्षक नसलेल्या रेल्वे क्रॉसिंगवर दोन्ही वाजुने रेल्वे येत नाही याची खात्री करून कंडक्टरने चालकास वाहन मागे घेण्यासाठी इशारा करावा.
- (८) अपघात झाल्यास प्रवाशांना मदत करावी. जखमींना दवाखान्यात पोहचवावे व अपघाताची पोलीस स्टेशनला खबर द्यावी.
- (९) वाहकाने प्रवास संपतेवेळी वाहनाची योग्यप्रकारे पाहणी करून प्रवासी काही चीजवस्तू विसरले असल्यास त्या जबाबदार व्यक्तीकडे सुपुर्द कराव्यात. तसेच, चालकाला वाहनामध्ये काही धोकादायक वस्तू असल्याचा संशय आल्यास जबाबदार अधिकाऱ्याच्या निरीक्षणाखाली वाहन तपासावे.
- (१०) वाहन स्वच्छ आणि निजंतूक ठेवावे. एखाद्या प्रवाशाला संसर्गजन्य आजार आहे असे समजल्यास किंवा लक्षात आल्यास वाहनामधून प्रवास करण्यास परवानगी देऊ नये. संसर्गजन्य आजार असणाऱ्या प्रवाशाने जर वाहनातून प्रवास केला तर त्याची माहिती जवळचा दवाखाना, जिल्हा परिषद, पंचायत समिती किंवा शासकीय रुग्णालयास देण्याची जबाबदारी चालकाची राहिल व संपूर्ण वाहन व वाहन चालक यांचे निजंतुकीकरण होत नाही तोपर्यंत ते वाहन इतरास वापरण्यास देऊ नये.

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

१०. मोटार वाहनाचा अपघात झाल्यानंतर काय कराल ?

आपल्या वाहनाचा अपघात झाल्यानंतर गंभीर जखमी झालेल्या व्यक्तीला जवळच्या रुग्णालयात नेण्याची जबाबदारी ही कायदानुसार वाहन चालकावर सोपविण्यात आलेली आहे. त्यानंतर वाहनधारकाने जवळच्या पोलीस ठाण्यामध्ये अपघाताची वर्दी देण्याची जबाबदारीही त्यांचीच आहे. जोपर्यंत अपघातग्रस्त वाहनाचा पंचनामा व वाहनाची तपासणी घटनास्थळी होत नाही तोपर्यंत वाहन हलविण्यात येऊ नये, ही वाहनचालकाची जबाबदारी आहे. पोलीस अधिकाऱ्यांना अपघातग्रस्त वाहनाचे कागदपत्र उदा. :- विमा, अनुज्ञप्ती व इतर कागदपत्रे सादर करावीत व तपासणी अधिकाऱ्याला योग्य ते सहकार्य करावे.

मोटार वाहन अपघात दावा न्यायाधिकरण येथे नुकसानभरपाईकरिता खटला दाखल करू शकतात. याकरिता पोलीस अहवाल आवश्यक आहे.

१२ (अ) मोटार वाहन विभागाकडून पुरविण्यात येणाऱ्या विविध सेवा अनुज्ञाती विषयक माहिती तक्ता

अनु-क्रमिक	विभागाकडून/कार्यालयकडून पुरविणे जाणारी सेवा	सेवा पुरविल्यावरून खर्च केल्याची अल्पतम	आयकर कालावधीची पूर्वक केवळीत विलंब करानेवरील सेवा पुरविले जाईल	सेवा पुरविल्यात अधिकारी/कर्मचारी	सेवा विविध कालावधीत पुरविली न येवता त्यासाठी तयार करून देणे तो अधिकारी व त्याचे दुरुवती इत्यादी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१	सिक्काड लावतल्या	(१) नमुना क्रमांक २ मधील अर्थ-केंद्रात नि. १०. (२) केवळीत प्रमाणपत्र (नमुना-१ व १३)केंद्रात नि. ५(२) केंद्रात नि. ५(१), (३), ७, १० (अ), १८ (बी) (३) पासपोर्ट आकाराचे तीन फोटो (४) नमुना आकार (आठवे व दहावे, एव. एव. तो प्रमाणपत्र, शाळा/बालेनिका वातावरण, अन्य तरतुदी प्रमाणपत्र या पेकी एक) (५) निवृत्ती पत्राचा पुरावा (सॉर्ट निवृत्ती, टेलिकॉम निवृत्ती, बंदीत गरी प्रमाणपत्र, निवृत्ती प्रमाणपत्र, पासपोर्ट इत्यादीत एक) तांत्रिकरीत्या निवृत्तीतली मॅकेनिकल कार्यालयरीत्या माहितीतल्या विलंबी असेल. (६) शुल्क रकमे २०/- (७) नमुना क्रमांक ४ मधील अर्थ-केंद्रात नि. १४(२) (८) वेप निवृत्तीतल्या निवृत्तीतल्या (९) पासपोर्ट आकाराचे तीन फोटो (१०) नमुना क्र. ५ मध्ये प्रमाणपत्र (सॉर्ट निवृत्ती/टेलिकॉम वातावरण कालावधीत) केंद्रात नि. १४(१), १७ (१) (बी), २०(अ), ३१-अ(२)	होत निवृत्ती	संबंधित प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी/उप प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी	संबंधित प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी/उप प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी
२	घडके लावतल्या		एक दिवस	संबंधित प्रारंभिक अधिकारी/उप प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी	संबंधित प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी/उप प्रारंभिक अधिकारी/प्रारंभिक अधिकारी

३	अतिराष्ट्रीय वाहन चातक परवाना.	(६) ज्या वाहनधार चाणगी परीक्षा घ्यावयाची असेल त्याचे नांवाची प्रमाणपत्र, भर पुलिसक, वाहनाचे फागवतल (किमी, मी, ग्रे, ली.) (७) पारलगी फी रुपये ५०/- व लायसन्स फी रुपये ४०/- (८) विद्येत नमुना नमुना क. ४ के.मो.वा.नि. १४(२) (९) वेध पत्रके लायसन्स (१०) वेध पत्रकोट - अ) वेध कोसा (४) पारलगे अकासपे तीन फोटो (५) शुल्क रुपये ५००/- (६) नमुना अ. ८ के.मो.वा.नि. १५(१) (७) वेध पत्रके लायसन्स (८) पारलगे अकासपे तीन फोटो (९) वेधपत्रीय प्रमाणपत्र (नमुना २ अ ब १) के.मो.वा.नि.५(२) व के.मो.वा.नि.५(१), (३), ७, १० (अ), १८ (अ), (५) नमुना अ. ५ मध्ये प्रमाणपत्र (अ. ४ व ५ तावेजनिंक ट्रांसपोर्ट वाहनासाठी) के.मो.वा.नि.१४(३), १५(१४बी), २७ (अ), ३१-अ (२) (६) चावली फी रुपये ५०/- व लायसन्सपे तववर्गणी नॉर कारवाळो फी रुपये ३०/- (८) नमुना एएलएनडी महा.मो.वा.नि.११(१) (९) पारलगे अकासपे तीन फोटो (३) लायसन्स गावाळ प्राल्यवल पोलिसपा डाकया (४) शुल्क रुपये ५०/-	होन दिवस	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. संबत नोडोल्या टोलफोन यदीतोन कर्मांकनुसार.
४	लायसन्समध्ये इतर वाहन वर्गांची नोंद करवून घेणे.	(८) नमुना अ. ८ के.मो.वा.नि. १५(१) (७) वेध पत्रके लायसन्स (८) पारलगे अकासपे तीन फोटो (९) वेधपत्रीय प्रमाणपत्र (नमुना २ अ ब १) के.मो.वा.नि.५(२) व के.मो.वा.नि.५(१), (३), ७, १० (अ), १८ (अ), (५) नमुना अ. ५ मध्ये प्रमाणपत्र (अ. ४ व ५ तावेजनिंक ट्रांसपोर्ट वाहनासाठी) के.मो.वा.नि.१४(३), १५(१४बी), २७ (अ), ३१-अ (२) (६) चावली फी रुपये ५०/- व लायसन्सपे तववर्गणी नॉर कारवाळो फी रुपये ३०/- (८) नमुना एएलएनडी महा.मो.वा.नि.११(१) (९) पारलगे अकासपे तीन फोटो (३) लायसन्स गावाळ प्राल्यवल पोलिसपा डाकया (४) शुल्क रुपये ५०/-	होन दिवस	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. संबत नोडोल्या टोलफोन यदीतोन कर्मांकनुसार.
५	लायसन्सची दुय्यम प्रत घेणे.	(८) नमुना अ. ८ के.मो.वा.नि. १५(१) (७) वेध पत्रके लायसन्स (८) पारलगे अकासपे तीन फोटो (९) वेधपत्रीय प्रमाणपत्र (नमुना २ अ ब १) के.मो.वा.नि.५(२) व के.मो.वा.नि.५(१), (३), ७, १० (अ), १८ (अ), (५) नमुना अ. ५ मध्ये प्रमाणपत्र (अ. ४ व ५ तावेजनिंक ट्रांसपोर्ट वाहनासाठी) के.मो.वा.नि.१४(३), १५(१४बी), २७ (अ), ३१-अ (२) (६) चावली फी रुपये ५०/- व लायसन्सपे तववर्गणी नॉर कारवाळो फी रुपये ३०/- (८) नमुना एएलएनडी महा.मो.वा.नि.११(१) (९) पारलगे अकासपे तीन फोटो (३) लायसन्स गावाळ प्राल्यवल पोलिसपा डाकया (४) शुल्क रुपये ५०/-	होन दिवस	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संघीत प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. संबत नोडोल्या टोलफोन यदीतोन कर्मांकनुसार.

अनु क्रमांक	विवरणकक्ष/ कार्यप्रणाली/ पुरविले जाणारी सेवा	(२)	सेवा पुरविल्यापासून रमर क्वाड्रंटची कल्पनेने	आयर्थ्यक कालावधीची पूर्णतः केल्यांतर किती कालावधीत सेवा पुरविले जाईल	(४)	सेवा पुरविल्या अपेक्षारी/कर्मचारी	(५)	सेवा विहित कालावधीत पुरविले न येवता जबाबदार ठेवत कर्मचारी या अपेक्षारी या पुरवण देवतांनी क्रमांक (६)
(१)			(३)					
			(१) जालीलप्रमाणे शुल्क भरल्याची पावती— (अ) असेल वाहन ... रुपये २०/- (ब) दुचाक वाहन ... रुपये १०/- (क) हलक मोटार वाहन ... रुपये २००/- (२) हलक व्यावसायी वाहन ... रुपये ३००/- (३) मध्यम मोलवाट वाहन ... रुपये ३००/- (४) मध्यम मोलवाट वाहन ... रुपये ४००/- (५) अवजड मोलवाट वाहन ... रुपये ६००/- (६) अवजड प्रवासी वाहन ... रुपये ६००/- (७) विदेशी मोटार वाहन ... रुपये ८००/- (८) विदेशी दुचाकी वाहन ... रुपये २००/- (९) उपरोक्त वाहनखोरात वाहन ... रुपये ३००/-					
	योग्यता प्रमाणपत्र जारी करणे.		(१) नमुना संपूर्णपणे पुरविले असे (२) योग्यता नि. २५-(२) (२) योग्यता प्रमाणपत्र जारी करणेसाठी वाहन चालणेसाठी जालीलप्रमाणे शुल्क भरल्याची पावती— (अ) दुचाकी/तीन चकती वाहन ... रुपये १००/- (ब) हलक मोटार वाहन ... रुपये २००/- (क) मध्यम मोटार वाहन ... रुपये ३००/- (३) अवजड मोटार वाहन ... रुपये ४००/- (४) योग्यता प्रमाणपत्र जारी करणेसाठी वाहन चालणेसाठी			सेवा विवस निरीक्षण	सेवा विवस मोटार वाहन	सेवा विहित कालावधीत पुरविले न येवता जबाबदार ठेवत कर्मचारी या अपेक्षारी या पुरवण देवतांनी क्रमांक (६)

३	खाजगी वाहन नोंदणीचे नूतनीकरण करणे.	(१) मनुष्य १५ मशीन अर्ज-के.मो.जा.मि.५२ (१). (२) वाहनवर्धे नोंदणे प्रमाणपत्र (३) तैप विमा प्रमाणपत्र (४) वाहन कर भरल्याचा पुरावा (५) केप वायुप्रदूषण निबंधन प्रमाणपत्र (६) खालीलप्रमाणे शुल्क भरल्याची पकडो- (अ) अंग वाहन ... रुपये २०/- (ब) दुचाकी वाहन ... रुपये ६०/- (क) हलके धागाळी मोटर वाहन. रुपये २००/- (ड) निदेशी मोटर वाहन ... रुपये ८००/- (इ) विदेशी दुचाकी वाहन ... रुपये २००/- (फ) उपरोक्त वाहनांवरील वाहन. रुपये ३००/- (१) वायुना सौकराए मशीन अर्ज-मो.जा.मि.४५(५) (२) वाहनवर्धे नोंदणी प्रमाणपत्र (३) तैप विमा प्रमाणपत्र (४) वाहन कर भरल्याचा पुरावा (५) तैप वायुप्रदूषण निबंधन प्रमाणपत्र (६) केप परतळा व योग्यता प्रमाणपत्र (७) वास्तव्य कराचा भरणा केल्याचा पुरावा (८) खालीलप्रमाणे खात चाचणी शुल्क भरल्याची पकडो- (अ) दुचाकी/तैप पकडो वाहन ... रुपये १००/- (ब) हलके मोटर वाहन ... रुपये ३००/- (क) मध्यम मोटर वाहन ... रुपये ३००/- (ड) अजवड मोटर वाहन ... रुपये ४००/- (९) योग्यता प्रमाणपत्र नूतनीकरणासाठी रुपये १००/- भरल्याची पकडो.	चार दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिचालन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन असुका महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. खासत नोंदणीच्या डेलिगेशन वाटोलील प्रमाणानुसार.
४	योग्यता प्रमाणपत्राचे नूतनीकरण.	(१) वायुना सौकराए मशीन अर्ज-मो.जा.मि.४५(५) (२) वाहनवर्धे नोंदणी प्रमाणपत्र (३) तैप विमा प्रमाणपत्र (४) वाहन कर भरल्याचा पुरावा (५) तैप वायुप्रदूषण निबंधन प्रमाणपत्र (६) केप परतळा व योग्यता प्रमाणपत्र (७) वास्तव्य कराचा भरणा केल्याचा पुरावा (८) खालीलप्रमाणे खात चाचणी शुल्क भरल्याची पकडो- (अ) दुचाकी/तैप पकडो वाहन ... रुपये १००/- (ब) हलके मोटर वाहन ... रुपये ३००/- (क) मध्यम मोटर वाहन ... रुपये ३००/- (ड) अजवड मोटर वाहन ... रुपये ४००/- (९) योग्यता प्रमाणपत्र नूतनीकरणासाठी रुपये १००/- भरल्याची पकडो.	दोन दिवस	संबंधित मोटर वाहन निरीक्षक	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आसुका महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. खासत नोंदणीच्या डेलिगेशन वाटोलील प्रमाणानुसार.

१२ (क) वाहनांच्या करविषयक माहिती तक्ता

अ. क्रमांक (१)	विपणनकर/आयकराकर/पुरविले जाणारे सेवा (२)	सेवा पुरविल्यावर सार करानुषंगी करणारे (३)	अवस्यक कारणांनी पूर्णतः केल्यानेर किती बरगवपेत सेवा पुरविले जाईल (४)	सेवा पुरविल्या अधिकारी/कर्मचारी (५)	सेवा मिळत असल्यानेर पुरविले न गेलेसत न्यायकरने सार करता येईल तो अधिकारी व त्यास दिलेली क्रमांक (६)
१	आवाक ना वापर सूचना, कालम ३(२) नुसार	(१) कर पुरविला (२) वाहन मालकाचा अर्ज (३) वाहन ना वापर कालावधीन ठेवल्याच्या तालेचा पत्ता	२ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोला नोडालच्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.
२	उशिरा ना वापर सूचना देण्याबाबतचे प्रमाणपत्र, कालम ३(२) नुसार	(१) वाहन मालकाचा अर्ज (२) वाहनचे सध्याच्याचे फोटो (३) उशिरा ना वापर कळविण्याची कारणे	२० दिवस	परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोला नोडालच्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.
३	कर प्रमाणपत्र देण्याबाबत, कालम ५(१)(ब)	कर धरल्याची पावती	४ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोला नोडालच्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.

अनु-क्रमिक	विभागकडून/व्यक्तिपर्यंत पूर्णित्वे अथवा सेवा	सेव्हा पूर्णित्वमागील सध्या करणारे करणारे	अवकाशक करणारे पूर्णित्व केवळ करणारे करणारे	सेवा पूर्णित्वमागील सध्या करणारे करणारे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
४	कर भरण्याची नोंद कर प्रमाणपत्रात करणेबाबत. कलम ६(१) नुसार	(१) नमुना पट्टी (मु.मं.क. अ. नि.६(१)) (२) विषय प्रमाणपत्र. (३) आनुवृत्त्याचे प्रमाणपत्र	१ दिवस	सर्वोपरांत प्रारंभिक करिबत अधिकारी/उप प्रारंभिक करिबत अधिकारी.
५	कर प्रमाणपत्रात सुधारणा करणे व वाढीव कराची नोंद करपुस्तिकात करणे. कलम ६(२) नुसार	कर, पुरविका	२ दिवस	सर्वोपरांत प्रारंभिक करिबत अधिकारी/उप प्रारंभिक करिबत अधिकारी.
६	वेळेत कर व भरल्यास त्यावरील व्याजाला सुट. कलम ६(३) नुसार	वाहत मालकाचा अर्ज व सुट मिळवण्यासाठीचे फारस/पुरावा	३० दिवस	सर्वोपरांत प्रारंभिक करिबत अधिकारी/उप प्रारंभिक करिबत अधिकारी.
७	कर भरल्याबाबत अर्ज. (अर्ज परतवा लागू झाल्यापासून सहा महिन्यात केला पाहिजे)	(१) नमुना डेटो (मु.मं.क. नि.१२) (२) मोटर वाहन मालकाचा अर्ज (३) कर भरल्याबाबत अर्ज व पुरावे	३० दिवस	सर्वोपरांत प्रारंभिक करिबत अधिकारी/उप प्रारंभिक करिबत अधिकारी.

क्र. १८५५-९

६	कलम १(१) (१) (३) (४) (४अ) (६) (७) नुसार जया कर भरण्याचा मुदेल कालव्यवहाराचा विनिर्माण, कलम १(४अ) मधील प्रती नुसार	(१) कर पुरविका (२) याच मालकाच्या अर्ज	३० दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिचयन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिचयन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिचयन अधिकारी किंवा परिचयन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. कोवत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमानुसार.
९	तथा मानकामादी अर्जित कर आकारणी प्रमाणपत्र, कलम १०(३) नुसार	(१) नमुना आढटी (मू. सो. या. नि. १६ (१)) (२) नमुना डोटी	३१ दिवसेवर	परिचयन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिचयन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. कोवत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमानुसार.
१०	तथा मालकाच्या कर परतव्यावर, कलम १०(४)	नमुना डोटी	ऑनलाइन कर आकारणी प्रमाणपत्र जारी केलेल्या १५ दिवसांपर्यंत	परिचयन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिचयन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. कोवत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमानुसार.
११	कर माफी. कलम १३(३) नियम १७(१)(अ)नुसार	(१) कर पुरविका (२) नमुना एमटी (मू. सो. या. नि. १७ (१)) (३) दिवा प्रमाणपत्र	२ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिचयन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिचयन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिचयन अधिकारी किंवा परिचयन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. कोवत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमानुसार.

अनु-क्रमिक	विषयवस्तु/कार्यान्वयनार्थ पुरविली जणारी सेवा	सेवा पुरविल्यासोडे खर्च करायची कल्पणे	आवकक करारपत्राची पूर्वाभावेन सेवा पुरविली जाईल	सेवा पुरविल्यासोडे खर्च करायची कल्पणे	सेवा पुरविल्यासोडे खर्च करायची कल्पणे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१२	अर माफी काल १३(३) नियम १७(२)(ब) नुसार	(१) कर माफी (२) नमुना पत्र (मु. मा. मा. १७ (१)) (३) निवड प्रमाणपत्र (४) कर माफी केल्याचे कारण/पत्रासोडे पुरावे	५० दिवस	संश्लेषित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी/परिवहन अधिकारी/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी.	संश्लेषित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी निवा परिवहन अनुकूल माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई. खर्च नोडलेल्या टोलफोन वाटोलील क्रमांकानुसार.
१३	कराचीन प्राधिकार्याच्या निर्णयविरुद्ध दाखल केलेल्या अपिलावाकन. काल १४, नियम २९ नुसार	(१) तात्का मातकाक्यात अने मातकाकडे करावा. (२) इतर बाबतीत अने परिवहन अनुकूल येथेकडे करावा	३० दिवस	करा अधिकारी, कार्यलयन-३ (परिवहन), मंगल, माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई, परिवहन अधिका, माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन अनुकूल, माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई.सोळा नोडलेल्या टोलफोन वाटोलील क्रमांकानुसार.
१४	कराचीन प्राधिकार्याच्या निर्णयविरुद्ध दाखल केलेल्या अपिलाबाबतचा निषट्टा. काल १४ अ नुसार	(१) अपिलाचा अने दोन प्रतीत ३० दिवसाच्या आत करावा (२) न्या आदेशविरुद्ध अपिल केले आहे त्या आदेशाच्या प्रमाणित आहे, (३) शुल्क रुपये २५/- भरल्याची पावती	३० दिवस	परिवहन अनुकूल, माहाराष्ट्र राज्य, मुंबई, निवा राज्य शासन, गुड निवा (परिवहन)	

१५	कर पुस्तिकेत मालकी हस्तांतरणा व पत्ता बदलनाबाबत नोंद करणे. नियम ४ नुसार	कर पुस्तिका	२ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्या, मुंबई. सोप्या नोंदलेल्या टोलिमांन यादीतील क्रमांकांनुसार.
१६	वाढीव कराची नोंद प्रमाणपत्रात घेणेबाबत. नियम ११ अ नुसार	कर पुस्तिका	२ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्या, मुंबई. सोप्या नोंदलेल्या टोलिमांन यादीतील क्रमांकांनुसार.
१७	पर राज्यातून वाहन महाराष्ट्रात वापरासाठी आणण्याचे जाहीर करणेबाबत. नियम २३ नुसार	(१) नव्या एपटी (मं. मो.जा.नि.२२.२३) (२) नोंदणी पुस्तिका (३) कर पुस्तिका (४) जा हरकत प्रमाणपत्र (५) रजिस्ट्रार पुरव्या	४ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्या, मुंबई. सोप्या नोंदलेल्या टोलिमांन यादीतील क्रमांकांनुसार.
१८	दुय्यम कर पुस्तिका देण्याबाबत. नियम २५ नुसार	नव्या टोल्सडे (मं. मो.जा.नि.२५)	३ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्या, मुंबई. सोप्या नोंदलेल्या टोलिमांन यादीतील क्रमांकांनुसार.

अनु- क्रमांक	विभागाध्यक्ष/ कमलधरकडून पुणेतील नागरी सेवा	सेवा पूर्तीपेक्षाही माथर कदाद्याची कामाद्वारे	आवश्यक कामांपेक्षाही पुणेला केवळमाथर सेवा पुरविले जाईल	सेवा पूर्तीपेक्षा अधिकारी/कर्मचारी	सेवा निहित कलापधरित पूर्तीपेक्षा न केवळ ज्योत्सुकडे तसेच फलात येतले तो अधिकारी व त्याचा दृष्ट्याने अर्थक
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
२९	प्रती प्रतिपत्तीबाबत. नियम ३१ नुसार	खाली मातळक्या असे	४ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिचालन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. सोडून नांदेलाचा देखभाल मातळेतून महाराष्ट्रानुसार.
३०	ग्रहनाच्या कर इत्यादी बाबत माहिती देण्याकरिता. नियम ३२ नुसार	घातन मालकाचा असे	२ दिवस	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी/ उप प्रादेशिक परिचालन अधिकारी.	संबंधित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. सोडून नांदेलाचा देखभाल मातळेतून महाराष्ट्रानुसार.

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

१२ (ड) प्रवाशांवरील कचऱिविषयक माहिती तक्त्या

अनु-क्रमांक	नियमकडो/आयुक्त्याकडो/पुणेची जावारी सेवा	सेवा पुर्विगणसटो क्तर आलवणचो कणसणे	आयुक्त्या कणसणोदे पुर्वीत केरुंकतात मितो कालावधीत सेवा पुर्विल्लो जडेल	सेवा पुर्विल्लारा अधिकारी/कर्मचारी	सेवा दिलीत कालावधीत पुर्विल्लो न गेल्यास आयुक्त्याकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी वा त्याच कृपेचो कर्मचारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१	ताका वाहनाच्या ताफ्या मालकासाठी मासिक विवरण पत्र, नियम ४(१) नुसार	गमुना I हो विवरण पत्रे वाहन मालकाची सादर करावयाची अशेंत.	३० दिवस	कार्यालय अधिकारी, परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोबत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील कर्मचार्यानुसार.
२	कोर्टाचो वाहनासाठीच्या ताफ्या वाहनासाठी दैनंदिन विवरण पत्रे, नियम ४(२) अ	गमुना II हो विवरण पत्रे वाहन मालकाची सादर करावयाची अशेंत.	२ दिवस	कार्यालय अधिकारी, परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोबत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील कर्मचार्यानुसार.
३	कोर्टाचो वाहनासाठीच्या टाफ्या वाहनासाठी साप्ताहिक विवरण पत्र, नियम ४(२) ब	गमुना III हो विवरण पत्रे वाहन मालकाची सादर करावयाची अशेंत.	२ दिवस	कार्यालय अधिकारी, परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोबत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील कर्मचार्यानुसार.
४	सर्व टाफ्या वाहनासाठी मासिक विवरणपत्र, नियम ४(२) क	गमुना IV हो विवरण पत्रे वाहन मालकाची सादर करावयाची अशेंत.	४ दिवस	कार्यालय अधिकारी, परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोबत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील कर्मचार्यानुसार.
५	जंदा भरलेल्या काराचा परतावा वाबत, कलम १० अ नियम ७ अ	गमुना IVA क्तर भरलेल्या पुरावा	१० दिवस	कार्यालय अधिकारी, परिवहन आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोबत जोडलेल्या टेलिफोन यादीतील कर्मचार्यानुसार.

१२ (इ) परवानाविषयक माहिती तक्ता

अनुक्रमिक क्रमांक	विषयक/आगोश्याकडून पुढीलकरी तसेच	सेवा पुरविल्यासाठी तदर करवाचणो करारले	अवस्यक करवाचणो पुरवठ केवळित किती करवाचणो सेवा पुरविली करील	सेवा पुरवणारा अधिकारी/करवालरी	सेवा प्रीत करवाचणो पुरविली न केवळ न्यायवादी लारा करती करील नो अधिकारी न तपो करवाचणो करवालरी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१	टपा वळनंसाठी परवाना, मु.मो.मा.नि.७१(१) (१)	(१) नमुना पो.एस. डो. एस.ए. सपोल अलं (२) रुपय २००/- शुल्क भरल्याची पावती, (डिप्टी-माराट्ट राज् परितहन उद्योग रागोवणात केा असल्यामुळे सहर उलकमा-वर्तीरररर टपा वळनंसाठीच्या परवानासाठी अलं रवीकरले नत नहीत.)	परवानाची मुदल ५ वर्षे असते.	राज् विभागीय परितहन प्राधिकरण/परितहन आगुके करवालर/प्रादेशिक परितहन करवालर	संकीत प्रादेशिक परितहन अधिकारी विळा परितहन आगुके माराट्ट राज्, मुंबई, गोवा नोडलेच्या टोलिफोन वारीली करवालरदुसरा.
२	कंजारी वळनंसाठी परवाना, मु.मो.मा.नि.७१(१) (२)	(अ) पी.सी.ओ.पो.ए. सपोल अलं (ब) (१) मीटर वळनिलेच्या मीटर केव (२) केव व रिक्ता) मीटर रुपय १००/- शुल्क भरल्याची पावती. (२) मीटर वळनिलेच्या मीटर केव (२) केव व रिक्ता) मीटर रुपय १५०/- शुल्क भरल्याची पावती. (३) मीटर वळनिलेच्या मीटर केव (२) केव व रिक्ता) मीटर रुपय २००/- शुल्क भरल्याची पावती.	विभागीय परितहन प्राधिकरणसोरे टोलिफोन असल्यास २० दिवस अलं करवालर विवरी.	राज् विभागीय परितहन प्राधिकरण/परितहन आगुके करवालर/प्रादेशिक परितहन करवालर	संकीत प्रादेशिक परितहन अधिकारी विळा परितहन आगुके माराट्ट राज्, मुंबई, गोवा नोडलेच्या टोलिफोन वारीली करवालरदुसरा.

अनु-क्रमांक	विद्यार्थ्यांचे/संस्थात्मक/पुढील तपासी सेवा	सेवा पुरविल्यासाठी तार काढण्याची कागदाचे	आवकक कालावधीची पूर्तता करणारा किती काळासाठी सेवा पुरविली जाईल	सेवा पुरविल्या जाईल	सेवा मिळत काळासाठी पुरविली न सेवास जाण्याचे तार करता येईल तो अधिकारी या तारा पुरविली करील
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
३	यात वाढक वाढनासाठी परवाना. मु.पो.वा.नि.७१(१) (३)	(१) नमुना पी.जे.डी.ए. मधील अर्ज (२) रुपये २००/- शुल्क भरल्याची पावती.	२ दिवस	राज्य विभागीय परिवहन अधिकारी/परिवहन आयुक्त कार्यालय/प्रादेशिक परिवहन कार्यालय	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, संवत जोडलेल्या टारिफाचे पाटीलून क्रमांकानुसार.
४	यातली सेवा वाढनासाठी परवाना. मु.पो.वा.नि.७१(१) (५)	(१) नमुना पी.जे.डी.ए. मधील अर्ज (२) रुपये २००/- शुल्क भरल्याची पावती.	२ दिवस	राज्य विभागीय परिवहन अधिकारी/परिवहन आयुक्त कार्यालय/प्रादेशिक परिवहन कार्यालय	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, संवत जोडलेल्या टारिफाचे पाटीलून क्रमांकानुसार.
५	तात्पुरता परवाना. मु.पो.वा.नि.७१(१) (६)	(१) पी.जे.डी.ए. मधील अर्ज (२) रुपये १००/- प्रत्येक कॅन्सेलर मॉडेल/त्याच्या भाषासाठी प्रमाण शुल्क भरल्याची पावती.	२ दिवस	राज्य विभागीय परिवहन अधिकारी/परिवहन आयुक्त कार्यालय/प्रादेशिक परिवहन कार्यालय	संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी किंवा परिवहन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, संवत जोडलेल्या टारिफाचे पाटीलून क्रमांकानुसार.

अनु-क्रमिक	विषयसूची/कार्यवाही/पुनिकी जागरी सेवा	वेळ पूर्वप्रमाणितो याद कारवाही करावे	आवरणक अल्पतमो पूर्ण केवळाने किती कारवाहीत सेवा पुनिकी जागरी	सेवा पुनिकारा अधिकारी/कर्मचारी	सेवा विहित कालावधी पूर्णितो व केवळाने जागरीत तकार करता येत तो उभितारी व लोका रुखने प्रमाणे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
६	(अ) पर्यटक परवाना. (ब) औद्योगिकीकरण. (प्रधिकार पर)	(१) नमुना ४४ मधील अने के.मो.जा. नि. ८२(१) (२) रुपये ३००/- शुल्क भाल्याची पावती. (३) नमुना ४६ मधील अने के.मो.जा. नि. ८२(१) ८७(१) शाले ५००/- प्रति वर्ष	(अ) २ दिवस (ब) २ दिवस	प्रदेशिक परिचालन कार्यालय	संबंधित प्रदेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोपरा जोडलेल्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.
७	(अ) राष्ट्रीय परवाना. (ब) औद्योगिकीकरण. (प्रधिकार पर)	(१) नमुना ४८ मधील अने के.मो.जा. नि. ८६ (२) रुपये १००/- शुल्क भाल्याची पावती. (३) नमुना ४६ मधील अने के.मो.जा. नि. ८२(१) ८७(१) शाले ५००/- प्रति वर्ष	(अ) २ दिवस (ब) २ दिवस	प्रदेशिक परिचालन कार्यालय	संबंधित प्रदेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोपरा जोडलेल्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.
८	विदेश परवाना. (के.मो.जा.नि.७२ (१)(६) ७२ (१)(६))	(१) नमुना चौ.सो.ओ.एल.पी.ए. मधील अने के.मो.जा.नि.७२ (१)(६) (२) रुपये ५०/- शुल्क भाल्याची पावती.	२ दिवस	प्रदेशिक परिचालन कार्यालय	संबंधित प्रदेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, सोपरा जोडलेल्या टेलिकोन यादीतील क्रमांकानुसार.

अनुक्रमिक क्रमांक	विभागाकडून/करपोलिटिकलून पूर्णिले जाणारे सेवा	सेवा पूर्णिल्यासाठी खर्च करावयाची अकराव्या: (३)	आवश्यक कागदपत्रांची पूर्णता केल्यावर किती आगारपत्र सेवा पूर्णिले जाईल (४)	सेवा पूर्णिल्यासाठी अधिकारी/कर्मचारी (५)	सेवा निमित्त कलापरीत पूर्णिलेला न सेवासल ज्योयकडे तक्रार करता येईल तो अधिकारी या ल्या दुरुवाले क्रमांक (६)
९	पाव्याने नुतनीकरण.	(अ) लेव्ही तरकणातील नवीन परवान्यासाठीच्या नमुन्यातील अर्थ. (ब) (१) वरील अ.अ. १, २, ३, ४ मधील परवान्यासाठी नमुन्यातील शूलकापत्रांची रक्कम भरण्याची पावती. (२) पॉस्टल परवान्यासाठी रुपये ३००/- शूलक भरल्याची पावती. (३) राष्ट्रीय परवान्यासाठी रुपये ३००/- शूलक भरल्याची पावती.	१५ दिवस	राज्य विभागीय परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. प्रोबत नांदलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमांकानुसार.	संश्लित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. मागलेली नांदलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमांकानुसार.
१०	परवान्यावरील वाढवणे बदली.	(१) नमुना एमडी.आर.पी.प. मधील अर्थ. (२) रुपये १००/- शूलक भरल्याची पावती.	३ दिवस	राज्य विभागीय परिचालन अधिकारी/परिचालन आयुक्त कायोलम/प्रादेशिक परिचालन कायोलम	संश्लित प्रादेशिक परिचालन अधिकारी किंवा परिचालन आयुक्त महाराष्ट्र राज्य, मुंबई. मागलेली नांदलेल्या टेलिफोन यादीतील क्रमांकानुसार.

पृष्ठ १८५१-१०

१३. शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शुक्रवार, मे १२, २००६/वैशाख २२, शके १९२८

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २००६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २१.-शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियम करण्यासाठी आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध करण्यासाठी तरतुद करण्याकरिता अधिनियम दिनांक ११ मे २००६ रोजी मा. राज्यपालांनी संमती दिलेला महाराष्ट्र विधानमंडळाच्या पुढील अधिनियम माहितीसाठी, याद्वारे, प्रसिध्द करण्यात येत आहे.

अ. मा. शिंदेकर,

सचिव,

महाराष्ट्र शासन, विधि व न्याय विभाग,

सन २००६ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २१.

(माननीय राज्यपालांचो संमती मिळाल्यानंतर 'महाराष्ट्र शासन राजपत्रात' दिनांक १२ मे २००६ रोजी प्रथम प्रसिध्द केलेला अधिनियम.)

शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन करण्यासाठी आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध करण्यासाठी तरतुद करण्याकरिता अधिनियम.

ज्या अर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नव्हते ;

२००३ चा महा. अध्या. ९- आणि ज्याअर्थी यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनासाठी, तातडीने कार्यवाही करणे ज्यामुळे आवश्यक वाटेल, अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांची खात्री पटली होती; आणि म्हणून त्यांनी, दिनांक २५ ऑगस्ट २००३ रोजी, महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००३ प्रख्यापित केला होता :

आणि ज्या अर्थी, उक्त अध्यादेशाचे विषयित सूधारणांसह राज्य विधानमंडळाच्या अधिनियमात रुपांतर करणे दृष्ट आढे; त्या अर्थी, भारतीय गणराज्याच्या ध्येयान्ताच्या वरी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :-

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव, प्रारंभ व प्रयुक्ती.—१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५ असे म्हणावे.

(२) तो, राज्य शासन, राजपत्रातील अधिसूचनांद्वारे नियत करील अशा दिनांकास अंमलबजावणी येईल.

(३) तो, अखिल भारतीय सेवेतील महाराष्ट्र खंडाच्या अधिकाऱ्यांसह राज्य सेवेतील सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असेल :

परंतु, एकाकी संवर्गातील बदलीयोग्य नसलेल्या पदावर नियुक्त केलेले कर्मचारी आणि न्यायसेवेच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखालील कर्मचारी यांना प्रकरण दोन लागू होणार नाही आणि अखिल भारतीय सेवेतील महाराष्ट्र संवर्गाच्या अधिकाऱ्यांना प्रकरण तीन, लागू होणार नाही.

व्याख्या.—२. या अधिनियमामध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) "नागरिकांची सनद" याचा अर्थ, कार्यालयाने किंवा विभागाने दिलेल्या संविधा किंवा सेवा यांची सुची, तसेच अशा सुविधा किंवा सेवा सर्वसामान्य जनतेला पुरविण्यासाठी असलेली कालमर्यादा, असा आहे;

(ख) "सक्षम प्राधिकारी" याचा अर्थ, शासकीय कर्मचाऱ्यांचा नियुक्ती प्राधिकारी, असा आहे आणि त्यात, कलम ६ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बदली करणाऱ्या प्राधिकार्याचा समावेश होतो;

(ग) "विभाग" किंवा "प्रशासनिक विभाग" याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन कार्यनियमावलीच्या पहिल्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेला, महाराष्ट्र शासनाचा विभाग, असा आहे;

(घ) "शासन" किंवा "राज्य शासन" याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे;

(ड) "गट अ, ब, क आणि ड पदे" या अर्थ, शासनाच्या आदेशानुसार, वेळोवेळी, गट अ, ब, क आणि ड म्हणून वर्गीकृत केलेली, शासनाच्या नियंत्रणाखालील पदे, असा आहे;

(च) "शासकीय कर्मचारी" याचा अर्थ, महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ च्या नियम २(ब) मध्ये व्याख्या केलेले शासकीय सेवक किंवा कर्मचारी असा आहे आणि यात अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी व न्यायसेवेच्या प्रशासनिक नियंत्रणाखालील कर्मचारी (न्यायिक अधिकाऱ्यांव्यतिरिक्त), यांचा समावेश होतो ;

(छ) "पद" याचा अर्थ, शासकीय कर्मचाऱ्यास नेमून देण्यात आलेले किंवा त्याची पदस्थापना केलेले काम किंवा कर्तव्यपद, असा आहे;

(ज) "सेक्रेटरीट सेवा" याचा अर्थ, मंत्रालयीन विभागामधील राज्यसेवा असा आहे;

(झ) "बदली" याचा अर्थ, शासकीय कर्मचाऱ्याची एका पदव्यवस्थे, किंवा एका कार्यालयातून किंवा एका विभागातून दुसऱ्या पदावर, दुसऱ्या कार्यालयात किंवा दुसऱ्या विभागात होणारी पदस्थापना, असा आहे ;

(ञ) "बदली करणारे प्राधिकारी" याचा अर्थ, अधिनियमाचा कलम ६ मध्ये नमूद केलेले प्राधिकारी असा आहे ;

प्रकरण दोन

पदस्थापनेचा पदावधी, बदली व बदली करणारे प्राधिकारी

नेमणूकीचा पदावधी.— ३. (१) अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी आणि अ, ब आणि क गटातील राज्य शासनाचे सर्व सेवक यांच्याकरिता एखाद्या पदावर असण्याचा सामान्य कालावधी तीन वर्षांचा असेल ;

परंतु, असा कर्मचारी हा गट क मधील बिगर-सेक्रेटरीट सेवेतील कर्मचारी असले तर, अशा कर्मचाऱ्याने धारण केलेल्या पदावर दोन पूर्ण पदावधींचा सेवा पूर्ण केल्यानंतर, त्याची त्या कार्यालयातून किंवा विभागातून दुसऱ्या कार्यालयात किंवा विभागात बदली करण्यात येईल;

परंतु, आणखी असे को, असा कर्मचारी सेक्रेटरिएट सेवेत असेल तर, अशा कर्मचार्याला तीन वर्षांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी त्याच पदावर ठेवण्यात येणार नाही आणि तत्समोपायच्या दोन पदावर्षांपेक्षा अधिक पदावर्षासाठी त्याला त्याच विभागात ठेवण्यात येणार नाही.

(२) गट ड मधील कर्मचार्यांसाठी सामान्यपणे पदावधी निश्चित केली जाणार नाही, ते ज्या ठिकाणी काम करीत असतील त्या ठिकाणाचा बाहेर ज्या ठिकाणी त्यांनी बदली करण्याची विनंती केली असेल तेथे नियंत्रित पद असल्याखेरीज किंवा परस्पर संमतीने बदली मागितली असल्याखेरीज किंवा त्यांच्याविरोध पत्रावर स्वरूपाची स्थावर तक्रार आली असल्याखेरीज, त्यांची त्या ठिकाणाहून अन्यत्र बदली केली जाणार नाही.

बदलीचा पदावधी— ४. (१) सामान्यपणे, कोणत्याही शासकीय कर्मचार्याने कालम ३ मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे त्याच्या नेमणुकीचा पदावधी पूर्ण केला असल्याखेरीज त्याची बदली करण्यात येणार नाही.

(२) सक्षम प्राधिकारी, प्रत्येक वर्षाच्या जानेवारी महिन्यात, त्या वर्षी एप्रिल व मे महिन्यात बदलीसाठी पात्र होतील अशा शासकीय कर्मचार्यांची यादी तयार करील.

(३) कालम ६ खालील तक्त्यातील नोंदी (क) व (ख) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या गट ड अधिकार्यांकरिता करील घेई-कालम (२) अन्वये, संबंधित सक्षम प्राधिकार्याने तयार केलेल्या बदलीच्या यादीला मुख्य संचिकाची किंवा, यथास्थिती, संबंधित संचिकाकडून अंतिम मान्यता देण्यात येईल.

परंतु, अशा बदलीच्या बाबतीतल्या कोणत्याही विवादावर, मुख्य संचिकाशी विचारविनिमय करून मध्यममंजूर निर्णय घेण्यात येईल.

(४) शासकीय कर्मचार्यांच्या बदल्या, सामान्यपणे, वर्षातून केवळ एकदाच एप्रिल किंवा मे महिन्यात करण्यात येतील;

परंतु, खाली नमूद केलेल्या परिस्थितीत वर्षातील कोणत्याही वेळी-

(एक) नव्याने निर्माण केलेल्या पदावर किंवा सेवानिवृत्ती, पदावृत्ती, राजीनामा, पदावनती, पुनःस्थापन यामुळे किंवा बदलीच्या परिणामस्वरूप रिक्त झालेल्या पदावर किंवा रजेवरून परत आल्याचा बाबतीत;

(दोन) अपवादाला परित्यक्तीमुळे किंवा विशेष कारणांमुळे बदली करणे आवश्यक आहे अशी सक्षम प्राधिकार्याची खात्री पटली असेल अशा बाबतीत, तसे लेखी नमूद केल्यानंतर आणि लगतनंतरच्या खरिद प्राधिकार्याच्या पुढे मान्यतेने,

अशी बदली करण्यात येईल.

(५) कालम ३ मध्ये किंवा या कालमामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरीही, विशेष प्रकरणांत, सक्षम प्राधिकार्याला, कारणे लेखी नमूद करून कालम ६ च्या तक्त्यामध्ये उल्लेखिलेल्या लगतपूर्व, बदली करणाऱ्या सक्षम प्राधिकार्याची पुढे परवानगी घेऊन शासकीय कर्मचार्याची, त्याचा पदावधी पूर्ण होण्यापूर्वी बदली करता येईल.

पदावधी वाढविणे.— ५. (१) शासकीय सेवक व कर्मचारी यांच्या नेमणुकीचा कालम ३ मध्ये निर्धारित केलेला पदावधी, खाली विनिर्दिष्ट केलेल्या अपवादाला प्रकरणांमध्ये वाढविता येईल.—

(क) नेमणुकीच्या ठिकाणी किंवा पदावर पदावधी पूर्ण केल्यानंतर, बदलीसाठी पात्र झालेल्या कर्मचार्याच्या सेवानिवृत्तीसाठी एक वर्षांपेक्षा कमी कालावधी शिल्लक असले तेव्हा;

(ख) कर्मचारी एखाद्या विविष्ट कामासाठी आवश्यक ती तांत्रिक अर्हता किंवा अनुभव धारण करणारा असले व त्या पदासाठी योग्य असा बदली कर्मचारी तात्काळ उपलब्ध नसेल तेव्हा; आणि

(ग) एखादा कर्मचारी, एखादा प्रकल्पावर काम करीत असले व तो प्रकल्प पूर्णतेच्या संकेतच्या टप्प्यात असेल आणि त्याला तेथून काढून घेण्याने प्रकल्प वेळेत पूर्ण होणेच धोक्यात येणार असेल तेव्हा.

(२) कलम ३ मध्ये किंवा या अधिनियमाच्या इतर कोणत्याही तरतुदींमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, एकाच विभागातील किंवा कार्यालयातील शासकीय कर्मचाऱ्यांचा मोठ्या प्रमाणात बदल केल्यामुळे, शासकीय कामांवर प्रतिकूल परिणाम होणार नाही, याची सुनिश्चिती करण्यासाठी कोणत्याही कार्यालयातील किंवा विभागातील तोंस टक्क्यांपेक्षा अधिक नसतील इतक्या कर्मचाऱ्यांची एका वर्षात एकाच वेळी बदली करण्यात येणार नाही.

बदली करणारा प्राधिकारी.— ६. खाली दिलेल्या तक्त्याच्या स्तंभ (१) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांची बदली, त्या कर्मचाऱ्यांच्या समोरच्या स्तंभ (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या बदली करणाऱ्या प्राधिकार्याला करता येईल :-

शासकीय कर्मचाऱ्यांचे गट (१)	बदली करणारा सक्षम प्राधिकारी (२)
(क) अखिल भारतीय सेवेतील अधिकारी, रुपये १०,६५०-१५,८५० च त्यापेक्षा अधिक वेतनश्रेणी असलेले राज्य सेवेतील गट 'अ' मधील सर्व अधिकारी.	मुख्यमंत्री
(ख) रुपये १०,६५०-१५,८५० पेक्षा कमी वेतनश्रेणी असलेले राज्य सेवेतील गट 'अ' मधील सर्व अधिकारी आणि गट 'ब' मधील सर्व अधिकारी.	संबंधित विभागाच्या सचिवांशी विचारविनिमय करून त्या विभागाचा प्रभारी मंत्री.
(ग) गट 'क' मधील सर्व कर्मचारी	विभाग प्रमुख
(घ) गट 'ड' मधील सर्व कर्मचारी	प्रदेशीय विभाग प्रमुख.

परंतु, तक्त्यातील तोंड (ख) मधील अधिकार्यांच्या बाबतीत, विभागीय किंवा जिल्हास्तरावर काम करीत असलेला विभाग प्रमुख, अशा अधिकार्यांची विभागांतर्गत बदली करण्यास सक्षम असेल आणि जिल्हा प्रमुख अशा अधिकार्यांची जिल्हांतर्गत बदली करण्यास सक्षम असेल :

परंतु आणखी असे की, तक्त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या, बदली करणाऱ्या सक्षम प्राधिकार्याला सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशाव्यतिरेक, या कलमाखालील त्याचे अधिकार त्याच्या कोणत्याही दुय्यम प्राधिकार्याकडे सोपविता येतील.

सक्षम प्राधिकार्यांची यादी प्रकाशित करणे.— ७. या अधिनियमाच्या प्रयोजनांकरिता मंत्रालयाचा प्रत्येक प्रशासनिक विभाग, आपल्या अधिकारितेतील विभाग प्रमुखांची आणि विभागांच्या प्रादेशिक कार्यालय प्रमुखांची यादी तयार करून प्रकाशित करील आणि या अधिनियमाच्या प्रयोजनांसाठी आपल्या अधिकारितेतील बदल्या करण्यासाठी सक्षम असणारे प्राधिकारी अधिसूचित करील.

प्रकरण तीन

कार्यालयीन कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या किल्ल्यास प्रतिबंध

नागरिकांच्या जाहीरनामा— ८. (१) प्रत्येक कार्यालय किंवा विभाग, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत, नागरिकांची सनद तयार करून प्रसिध्द करील.

(२) नागरिकांच्या सनदेमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीमध्ये, संबंधित प्राधिकाऱ्यांकडून कोणताही अंतिम निर्णय घेण्यात आला नाही तर, आवश्यक ती कार्यवाही न केल्याबद्दल त्यांना जबाबदार धरले जाईल आणि संबंधित अधिनियम, नियम किंवा विनियम चामध्ये उल्लेखिलेली कारवाई त्यांच्यावर करण्यात येईल.

अधिकार सोपविणे— ९. (१) प्रत्येक कार्यालयाचा किंवा विभागाचा प्रमुख त्याच्या हाताखाली काम करणाऱ्या, त्याला दुय्यम असणाऱ्या अधिकाऱ्यांकडे अंतिम निर्णय घेण्यासाठी सोपविण्यात आलेल्या अधिकारांची यादी प्रसिध्द करील.

(२) प्रत्येक कार्यालयाचा किंवा विभागाचा प्रमुख, त्या कार्यालयाशी किंवा विभागाशी संबंधित सर्व बाबींवर अंतिम निर्णय घेण्याच्या दृष्टीने त्या सादर करण्यासाठी शक्यतो अधिकाऱ्यांचे तीन स्तर निर्धारित करील.

(३) दुय्यम अधिकाऱ्यांकडे सोपविलेल्या अधिकारांची सूची तसेच सादर करण्यासाठी असलेले अधिकाऱ्याचे स्तर, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून एका वर्षाच्या आत तयार करण्यात येतील व प्रसिध्द करण्यात येतील व पुढील प्रत्येक वर्षाच्या १ एप्रिल रोजी ते अद्ययावत करण्यात येतील.

शिस्तभंगाची कारवाई— १०. (१) प्रत्येक शासकीय कर्मचारी, त्यास नेमून दिलेले किंवा त्याच्याशी संबंधित असलेले शासकीय कर्तव्य व शासकीय काम अत्यंत दक्षतेने आणि शक्य तितक्या शीघ्रतेने पार पाडण्यास बांधील असेल :

परंतु, साधारणपणे, कोणतीही फाईल विभागातील किंवा कार्यालयातील कोणत्याही शासकीय कर्मचार्याकडे सात कामाच्या दिवसांपेक्षा अधिक काळ प्रलंबित राहणार नाही :

परंतु आणखी असे की, तात्काळ आणि तातडीच्या स्वरूपाच्या फाईली, त्या प्रकरणाच्या निकडानुसार शक्य तितक्या शीघ्रतेने आणि प्राधान्याने, तात्काळ फाईल शक्यतो एका दिवसात किंवा दुसऱ्या दिवशी सकाळी आणि तातडीच्या स्वरूपाची फाईल शक्यतो चार दिवसात निकालात काढण्यात येईल :

परंतु, तसेच दुसऱ्या कोणत्याही विभागाकडे विचारार्थ पाठवावयाची आवश्यकता नसलेल्या फाईलीच्या संबंधात, संबंधित विभाग त्या प्रकरणावर पंचेचाळीस दिवसांच्या आत निर्णय घेईल आणि आवश्यक ती कार्यवाही करील आणि दुसऱ्या कोणत्याही विभागाकडे विचारार्थ पाठवावयाची आवश्यकता असलेल्या फाईलीच्या संबंधात, तीन महिन्यांच्या आत निर्णय घेण्यात येईल आणि आवश्यक ती कार्यवाही करण्यात येईल.

(२) एखाद्या शासकीय कर्मचार्यास नेमून दिलेले किंवा त्याच्याशी संबंधित असलेले शासकीय कर्तव्य किंवा शासकीय काम पार पाडण्यास जणूनवृद्धन किंवा हेतुपुरस्सर विलंब लावणे किंवा दुर्लक्ष करणे हे, अशा शासकीय कर्मचार्याच्या कर्तव्यपालनातील कसूर ठरेल आणि असा शासकीय कर्मचारी, महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ अन्वये, किंवा अशा कर्मचार्याला लागू असलेल्या अन्य कोणत्याही संबधित शिस्तविषयक नियमांखाली, कर्तव्य शिस्तभंगाच्या कारवाईस पात्र होईल.

(३) कोणत्याही शासकीय कर्मचार्याकडून झालेली कर्तव्यपालनाची अशी कोणतीही कसूर, संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या लक्षात आल्यावर किंवा त्याच्या लक्षात आणून दिल्यावर, अशा शासकीय कर्मचार्याकडून

झालेल्या, अशा कर्तव्यपालनातील कसुरीबाबत त्याची छात्री घटव्यावर तो, कसूर करणाऱ्या अशा शासकीय कर्मचाऱ्याविरुद्ध, अशा शासकीय कर्मचाऱ्याच्या याधिक गोपनीय अहवालात अशा कर्तव्यपालनातील कसुरी, संबंधातील नोंद करण्यासह संशोध शिस्तविषयक नियमांखाली, बघीयित शिस्तभंगाची कारवाई करील.

विवक्षित परिस्थितीत कलम १० च्या तरतुदी लागू न होणे.— ११. कलम १० मधील खेळणीही गोष्टी फुडेल बाबतीना लागू होणार नाही,—

- (एक) न्यायप्रविष्ट बाबी ;
- (दोन) लोक आयुक्त किंवा उप लोक आयुक्त आणि अन्य घटनात्मक संस्था, आयोग, इत्यदी;
- (तीन) न्यायिकवत बाबी ;
- (चार) फेड किंवा अन्य राज्य शासनाच्या संबंधातील प्रकरणे;
- (पाच) विधी विधानाशी संबंधातील बाबी ;
- (सहा) मंत्रिमंडळास सादर होणाऱ्या मुख्य धोरणात्मक बाबीसंबंधी प्रकरणे.

प्रशासनिक मूल्यमापन— १२. या प्रकरणाच्या तरतुदींचे अनुसरण केले जात आहे किंवा कसे याची तपासणी करण्यासाठी शासन या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून चार महिन्यांच्या आत विहित रितीने प्रशासनिक मूल्यमापन करण्यासाठी गुप्ता यंत्रणेची तरतूद करील.

प्रकरण चार

संकीर्ण

सद्भावनेने केलेल्या कृतींना सरक्षण— १३. या अधिनियमाच्या किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांच्या तरतुदीनुसार, सद्भावनेने केलेल्या किंवा केल्याचे अभिप्रेत असलेल्या कोणत्याही गोष्टीसाठी कोणताही शासकीय कर्मचारी किंवा अधिकारी यांच्याविरुद्ध कोणत्याही दाय्या, छोट्या किंवा इतर कायदेशीर कार्यवाही दाखल करण्यात येणार नाही.

नियम करण्याचा अधिकार— १४. (१) राज्य शासनास, या अधिनियमाची प्रयोगेने पार पाडण्यासाठी राजपत्रातील अधिसूचनेच्या अटीत फूडसिध्दीच्या शर्तीस अधीन राहून, नियम करता येतील.

(२) या अधिनियमान्वये वापरणाऱ्या आलेल्या प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर सक्षम नित्य्या लघुकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन घालू असतांना एकाच अधिवेशनात किंवा त्याहून अधिक अधिवेशनात मिळून एकूण तीस दिवसांची होईल इतक्या सुद्धीकरिता राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल आणि ज्यामध्ये अशा प्रकारे तो ठेवण्यात येईल ते अधिवेशन किंवा त्या अधिवेशनाच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी त्या निवदात कोणताही फेरबदल करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे एकमत होईल किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये याबाबत दोन्ही सभागृहांचे एकमत होईल आणि तसा अर्थाचा त्याचा निर्णय ते राजपत्रात अधिसूचित करतील तर असा निर्णय राजपत्रात प्रसिध्द झाल्याच्या दिनांकापासून तो नियम अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपातच अंमलात येईल किंवा स्थायिकरी, सुद्धीच अंमलात येणार नाही; तथापि, अशा कोणताही फेरबदल किंवा विलोपन घामुळे त्या नियमान्वये पुढी करण्यात आलेल्या किंवा करण्याचे बाजिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या बाधप्रसिद्धतेस बाध येणार नाही.

अडचणी दूर करण्याचा अधिकार— १५. (१) या अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास शासनास प्रसंगानुरूप अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट **राजपत्रात** आदेश प्रसिध्द करून करता येईल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर, असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) या कलमाखाली काढलेला प्रत्येक आदेश तो काढण्यात आल्यानंतर शक्य लितक्या लवकर राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.

सन २००३ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक ९ याचे निरसन व व्यावृत्ती— १६. (१) महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कलेज्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अध्यादेश, २००३ हा याद्वारे, निरसित करण्यात येत आहे.

(२) असे निरसन झाले असले तरीही, उक्त अध्यादेशान्वये करण्यात आलेली कोणतीही गोष्ट किंवा कार्यवाही (काढण्यात आलेली कोणतीही अधिसूचना किंवा आदेश यांसह) ही या अधिनियमान्वये करण्यात आलेली गोष्ट किंवा कार्यवाही किंवा यथास्थिती, काढण्यात आलेली अधिसूचना असल्याचे मानण्यात येईल.

१४. परिवहन आयुक्त कार्यालयातील अधिकाऱ्यांची पदे व टेलिफोन नंबर

पद	कार्यालयीन टेलिफोन नंबर
परिवहन आयुक्त व अपर परिवहन आयुक्त	२६५१६३३६
सह परिवहन आयुक्त	२६५१५११५
परिवहन उप आयुक्त (प्रशा.)	२६४१४९००
परिवहन उप आयुक्त (अंमल १)	२६४१४८९९
परिवहन उप आयुक्त (अंमल २)	२६४१६४२५
परिवहन उप आयुक्त (प्रशि.)	२६४१४९००
परिवहन उप आयुक्त (निरि.)	२६४१४९००
परिवहन उप आयुक्त (संगणक)	२६४१६४९८, २६५५०९३२, ३३, ३४
उप आयुक्त (लेखा)	२६४१२२२३
सहायक पोलीस आयुक्त (दक्षता विभाग)	२६४१४०७५
उप प्रा. प. अधिकारी	२६४००६६५
मोटर वाहन अभियोक्ता	२६५५०९३२, ३३, ३४
सहायक परिवहन आयुक्त	— --
सहायक परिवहन आयुक्त	— --
सहायक परिवहन आयुक्त	— --
सहायक परिवहन आयुक्त	— --
जनसंपर्क अधिकारी	— --
संशोधन अधिकारी	— --
लेखा अधिकारी	२६४१२२२३
लेखा अधिकारी	२६५५०९३२, ३३, ३४
प्रशासकीय अधिकारी	२६५५०९३२, ३३, ३४
रचना व कार्यपद्धती अधिकारी	२६५५०९३२, ३३, ३४

**प्रा. प. अ./उप. प्रा. प. अ. कार्यालयातील अधिकाऱ्यांची पदे,
पदे व टेलिफोन नंबर**

अ. क्र.	अधिकाऱ्याचे पद व पत्ता	विभाग-वाहन नोंदणी क्रमांकाची आधाराक्षरे	टेलिफोन नंबर
१	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, मुंबई (मध्य) ऑल्ट वॉटरगॅट लेन, तुळसीवाडी, साडरेव, मुंबई ४०० ०३४.	एमएच-०१	२४९३ २३३७ २४९४ ४६०० २४९४ ४६०१ २४९४ ४६०२
२	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, मुंबई (पश्चिम) १११ डी, आंधावली विलेज, मनिष नगर समोर, बसोबा रोड, अंधेरी पश्चिम, मुंबई ४०० ०५३.	एमएच-०२	२४३६ ६९५७ २६३१ ९८२१ २६३६ २२५२
३	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, १) मुंबई (पूर्व), शासकीय परिवहन सेवा, विलिंग झेवारी, सर पोचखानवाला मार्ग, वरली, मुंबई ४०० ०२५, २) वडाळा ट्रक टर्मिनल, विलिंग २ बी, २ रा मजला, वडाळा, मुंबई-३१.	एमएच-०३	वरली - २४९३५८५७ २४०३६२६१ वडाळा - २४०३ ६२२१ २४०३ ६२२०
४	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, ठाणे, मध्यवर्ती कारागृहासमोर, ठाणे ४०० ६०१.	एमएच-०४	२५३४ ३५८० २५३४ ०४७४ २५४४ ६७८७
५	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, कल्याण, सहाय्यी नगर, चिक्का घर, बिल्ड कॉलेज जवळ, कल्याण, जिल्हा-ठाणे.	एमएच-०५	९५३५१/२२३०५०५ ९५३५१/२२३०८८८
६	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, पेण, मू. पो. पेण, जिल्हा रायगड.	एमएच-०६	९५२१४३/ २५२२३४
७	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी कार्यालय, सिधुदुर्ग, मू.पो. अंजोरम, मुंबई-पेण राष्ट्रीयमार्गजवळ, ता. कुडाळ, जि. सिधुदुर्ग.	एमएच-०७	९५२३६२/ २२९०५०
८	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी कार्यालय, रत्नागिरी, घासोडी खुर्द गवेलनगर, कुन्वरबाव, जिल्हा रत्नागिरी.	एमएच-०८	९५२३५२/ २२९४४४

अ. क्र.	अधिकार्याचे पद व पत्ता	विभाग-वाहन नोंदणी क्रमांकाची आद्याक्षरे	टेलिफोन नंबर
९	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, कोल्हापूर २१३, ई. नागळा पाक, कोल्हापूर	एमएच-०९	९५२३१/२६६३१३१ ९५२३१/२६६१०१०
१०	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, सांगली इंडस्ट्रियल इस्टेट, सांगली ४१६ ४१६.	एमएच-१०	९५२३३/२३१०५५५ ९५२३३/२३१०८८८
११	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, सातारा ४८४, सदर बाजार, भुरके बंगला, कैम्प, सातारा ४१५ ४०१.	एमएच-११	९५२१६२/२३०३३०
१२	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, पुणे ३८, डॉ. आवेडकर रोड, संगम ब्रिजजवळ, पुणे ४११ ००१.	एमएच-१२	९५२०/२६०५८०८० ९५२०/२६०५८२८२ ९५२०/२६०५८०९०
१३	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, सोलापूर ८६-८७, रेल्वेलाईन्स, उधणे बिल्डिंग, सोलापूर.	एमएच-१३	९५२१७/२३०३०९९
१४	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, पिंपरी-चिंचवड टाऊन प्लॉनिंग प्राधिकरणजवळ, निगडी प्राथमिक, शाळेच्या मागे, पिंपरी-चिंचवड.	एमएच-१४	९५२०/२७४९२८२८
१५	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नाशिक फेड रोड, नाशिक ४२२ ००४.	एमएच-१५	९५२५३/२५३००३८ ९५२५३/२५३०१८१ ९५२५३/२४३१०७
१६	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, अहमदनगर बंगला क्रमांक ८, नगर बंबोरी रोड, अहमदनगर.	एमएच-१६	९५२४१/२४३१५३० ९५२४१/२४३०११४
१७	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, औरामपूर मार्केट याड, औरामपूर.	एमएच-१७	९५२४२२/२२२१७५ ९५२४२२/२२३१०२
१८	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, घुळे गव्हर्नमेंट कॉलनी, स्टेशन रोड, घुळे ४२४ ००१.	एमएच-१८	९५२५६२/२८१३५१
१९	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, जळगाव गव्हर्नमेंट कॉलनी, स्टेशन रोड, जळगाव.	एमएच-१९	९५२५७/२२६१८१९ ९५२५७/२२६२६१९
२०	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, औरंगाबाद रेल्वे स्टेशन रोड, औरंगाबाद ४३१ ००१.	एमएच-२०	९५२४०/२३३११३३ ९५२४०/२३३११३५ ९५२४०/२३२११६४

अ. क्र.	अधिकार्याचे पद व पत्ता	विभाग-वाहन नोंदणी क्रमांकाची आस्थाक्षरे	टेलिफोन नंबर
२१	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, जालना प्लॉट क्रमांक १, एम.आय.डी.सी. एरिया, औरंगाबाद रोड, जालना.	एमएच-२१	९५२४८२/२२०९२९
२२	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, परभणी राजेश बिल्डिंग, मोकळे गिरनजवळ, शिवमनगर, परभणी ४३१ १२२.	एमएच-२२	९५२४५२/२४८९४८
२३	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, बीड विपक बंगलाजवळ, जुने घंटाघरा ओईल मिल्कवळ, बीड ४३२ २२२.	एमएच-२३	९५२४४२/२२२६३२
२४	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, लातूर रत मंदिराजवळ, विरा रोड, लातूर.	एमएच-२४	९५२३८२/२४२४३४
२५	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, उस्मानाबाद शिवमरी बंगला, पोस्टमन शाळेजवळ, बांधनकर बिल्डिंग, उस्मानाबाद.	एमएच-२५	९५२४७२/२२७५५५
२६	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नांदेड अच्युतना टेकडी, विमानतळाजवळ, नांदेड ४३१ ६०९.	एमएच-२६	९५२४६२/२५९९०० ९५२४६२/२२९९००
२७	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, अमरावती कलेक्टर कार्यालय, अमरावती.	एमएच-२७	९५७२९/२६६२६०६ ९५७२९/२६६२०३२
२८	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, बुलढाणा सदाशिव निवास, अलकापूर रोड, बुलढाणा.	एमएच-२८	९५७२६२/२४२२४४
२९	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, उधतमाळ, नागपूर रोड, काळेक नरकाजवळ, उधतमाळ ४४५ ००२.	एमएच-२९	९५७२३२/२५५९९९ ९५७२३२/२५०९७५
३०	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, अकोला कृषिनागर, अकोला मुनीबाबा रोड, जमनालास बाजार रोडका मार्ग, अकोला.	एमएच-३०	९५७२४/२५५९४८८ ९५७२४/२४५९०९९
३१	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नागपूर गिरीपेठ पोस्ट ऑफिस समोर, नागपूर ४४० ००९.	एमएच-३१	९५७१२/२५६१६९८ ९५७१२/२५६०७८१

अ. क्र.	अधिका-याचे पद व पत्ता	विभाग-वाहन नोंदणी क्रमांकाची आद्याक्षरे	टेलिफोन नंबर
३२	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, यशो धावे विल्डिंग, प्रताप सी मिलजवळ, प्रताप नगर, यशो ४४२ ००१.	एमएच-३२	९५७९५२/२४३५४३
३३	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, गडाचरोली नवीन प्रशासकीय भवन, केम्पस कॉलेजरोड, गडाचरोली.	एमएच-३३	९५७९३२/२२२२९५
३४	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, चंद्रपूर नगीना बाग वॉर्ड, चोकरे प्लॉट, चंद्रपूर ४४२ ४०१.	एमएच-३४	९५७९७२/२५५३७२
३५	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, गोंदिया ऑक्टोय नाकवासमोर, फुलपूर रोड, गोंदिया ४४० ०१६.	एमएच-३५	९५७९८२/२२२२००
३६	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, भंडारा धरभूरवासिंग गिल इमारत, करवा भंडारा, ता. नि. भंडारा.	एमएच-३६	९५७९८४/२५८९६५
३७	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, वाशिम को. ई. डी. कॉलेज बिल्डिंग रिसोट रोड, वाशिम.	एमएच-३७	९५७९५२/२३५२४४
३८	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, हिंगोली पो. बी. नैस्वाल इमारत, हिंगोली.	एमएच-३८	९५२४५६/२४८०४८
३९	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नंदुरवार शासकीय दूधयोजना इमारत, नूने जिल्हाधिकारी कार्यालय, सलखरी रोड, नंदुरवार ४२५ ४१२.	एमएच-३९	९५२५६४/२२३५२२
४०	प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नागपूर (ग्रामीण) गिरोंमेट पोस्ट ऑफिससमोर, अमरावती रोड, नागपूर-१०	एमएच-४०	९५७९२/२५४९२४०
४१	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, मालेगाव मालेगाव तालुका जलकरी सरकारी सेंप इमारत, मार्केट याडे, मालेगाव.	एमएच-४१	९५२५५४/२५८८५०
४२	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, वारामती निवडा कॉर्नर, सुपर मार्केट, एमआयडीसी चौक, भिंगवण रोड, वारामती ४१३ १३३.	एमएच-४२	९५२९१२/२४३९१९

अ. क्र.	अधिकार्याचे पद व पत्ता	विभाग-वाहन नोंदणी क्रमांकाची आद्याक्षरे	टेलिफोन नंबर
४३	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, वाशी, नवी मुंबई कुर्मी उल्हास बाबाय सायबो, पान्थ मार्केट सेक्टर नं. १९व वाय ब्लॉक मेट क्र. ७, नवी मुंबई, वाशी.	एमएच-४३	२७६५७७०१, ०२
४४	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, अंबाजोगाई चंद्रकांत लक्ष्मी कान्हा, प्लॉट नं. १९, यशवंतराव चव्हाण चौक, मंगवडी, अंबाजोगाई.	एमएच-४४	
४५	उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, अकलूज अकलूज, ता. मळगाविस, जि. सोलापूर, अकलूज.	एमएच-४५	९५२१८५/२३१२३१

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.

१५. राज्यस्तरीय आणि जिल्हास्तरीय रस्ता सुरक्षा व समन्वय समिती

मोटार वाहन कायदा, १९८८ च्या कलम २१५ नुसार रस्ता सुरक्षितता समिती केंद्र शासन स्तरावर/राज्य शासन स्तरावर व जिल्हा स्तरावर स्थापन करण्यात आलेल्या आहेत. रस्ते अपघात - कारणे व उपाययोजना तसेच तत्संबंधी उपस्थित होणारे प्रश्न यांचा सर्वंकष अभ्यास करण्याच्या दृष्टीकोनातून केंद्र शासनाने राष्ट्रीय रस्ता सुरक्षा समिती गठीत केली आहे. याच धर्तीवर परिवहन मंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय रस्ता सुरक्षा समिती आणि त्या अनुषंगाने जिल्हास्तरीय रस्ते सुरक्षा समिती गठीत करण्याविषयी केंद्र शासनाने सर्व राज्य शासनांस सूचविले होते, की ज्यायोगे रस्ता, सुरक्षितता विषयक उपाययोजना आखून त्यांची अंमलबजावणी करता येईल.

रस्ता सुरक्षितता समितीमध्ये रस्त्यावरील अपघातांना आज्ञा घालण्याच्या दृष्टीने वेगवेगळ्या उपाययोजना केल्या जातात व याबाबत जनतेकडून काही सूचना व जनतेचा सहभाग आवश्यक असतो. यास अनुसरून गृह विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी त्यांचे ठराव क्र. एमव्हीए १०८७/३१६, परि-२, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ५ ऑगस्ट, १९८७ नुसार राज्यस्तरीय रस्ते सुरक्षा परिषद व जिल्हास्तरीय रस्ते सुरक्षा समिती गठीत करण्यात आली आहे.

(अ) राज्यस्तरीय सुरक्षा परिषद खालीलप्रमाणे आहे :-

(१) मंत्री (परिवहन)	...	अध्यक्ष
(२) राज्यमंत्री (गृह)	...	सदस्य
(३) राज्यमंत्री (पर्यटन व सार्वजनिक बांधकाम विभाग)...	...	सदस्य
(४) अतिरिक्त मुख्य सचिव	...	सदस्य
(५) विशेष सचिव (गृह)	...	सदस्य
(६) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	...	सदस्य
(७) सचिव (परिवहन)	...	सदस्य
(८) सचिव (सार्वजनिक बांधकाम विभाग)	...	सदस्य

(९) सचिव (शिक्षण)	...	सदस्य
(१०) उप अध्याता, मुंबई युनिवर्सिटी	...	सदस्य
(११) उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ.	...	सदस्य
(१२) महापालिका आयुक्त, मुंबई महानगरपालिका	...	सदस्य
(१३) संचालक, सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ रोड ट्रान्सपोर्ट	...	सदस्य
(१४) पोलीस आयुक्त, मुंबई	...	सदस्य
(१५) परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	...	सदस्य सचिव
(१६) अतिरिक्त पोलीस आयुक्त (वाहतूक)	...	सदस्य

परिषदेच्या बैठकीकरिता खालीलप्रमाणे विशेष निर्मात्रित असतील :-

विशेष निर्मात्रित :

- (१) सचिव (उपनगर विकास)
- (२) सचिव (पर्यटन)
- (३) सचिव (आरोग्य)
- (४) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मुंबई.
- (५) व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको, मुंबई.
- (६) महानगर आयुक्त, मुंबई महानगर विभाग विकास प्राधिकरण, मुंबई.
(एम. एम. आर. डी. ए.)
- (७) अध्यक्ष, वेस्टर्न इंडिया ऑटोमोबाईल असोशिएशन, ७६ वीर नरिमन रोड,
चर्चगेट, मुंबई.
- (८) संचालक, मुंबई दूरदर्शन केंद्र, वरळी, मुंबई ४०० ०२५.
- (९) अध्यक्ष, महाराष्ट्र ट्रक ओनर्स असोशिएशन, २१०, २ रा मजला,
ट्रिपनेक्स हाऊस, १५ सोलापूर स्ट्रीट, मुंबई ४०० ००९.

राज्यस्तरीय रस्ते सुरक्षा परिषदेने नियतकालिक बैठकांचे आयोजन करावे. सदर बैठकांमध्ये रस्ते सुरक्षिततेच्या उपाययोजनासंबंधी अंतिम आराखडा तयार करून त्यांच्या अंमलबजावणी कार्यवाही व नियोजन कार्यप्रणाली विषयक मुद्द्यांचा आढावा घ्यावा. या प्रकारच्या कामकाजाचा उपरोक्त ठरावात उल्लेख करण्यात आला आहे.

ईबी १८५५-१२

समितीची कामे :

- (१) रिक्षा/टॅक्सी स्टॅंड बनविणे व नां पार्किंगचे बोर्ड वसविणे.
- (२) रस्ता रुंदीकरण/खडे युजविणे/बस स्टॉप नवीन बनविणे.
- (३) स्पीड ब्रेकर्स व इतर वाहतूक चिन्हांचे फलक वसविणे.
- (४) सिग्नल वसविणे व पीयूसी/लायसन्स/वाहनांचे पुरितका तपासणे व त्याबाबतची कारवाई.
- (५) चोरटो प्रवासो वाहतूक करणाऱ्या वाहन चालक/मालक यांचेवर कारवाई करणे.
- (६) रिक्षा/टॅक्सी चालकांचे बिल्ले/युनिफॉर्म/ट्रॅफिक काडं यावर देखरेख करणे.
- (७) नवीन रुटसाठी बसची सोय/यात्रेसाठी बसची सोय करणे.

दलालामार्फत येण्याची गरज नाही.